

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՅՈՒՄ 1880 ԱՄՆ

ՆԻՍՏ ԺԷ. — 24 ՅՈՒՆՎԱՐ 1881

ԾՐԱԳԻՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՕՐԻՆԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՅԵԱԼ

Ի ԿՐԹԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆԷ

ԱՌ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Մ. Կ. ՍԱՐԸԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐ

Կ. Պօլիս Մեքսան, Միլիտի-Էֆենտի խանի տակ ԲԻՆ 20

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՅՈՒՄ 1880 ԱԱԾ

ՆԻՍՏ ԺԷ. — 24 ՅՈՒՆՎԱՐ 1881

ԽՐԱԳԻՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՕՐԻՆԱՅ

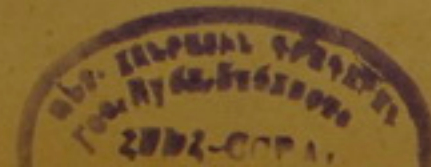
ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

Օսմանեան Պետութեան Հայոց Ընդհանուր
Ժողովը

Նկատելով որ բարեխնամ Տէրութենէն շնորհ
եալ Ազգային Սահմանադրութեան հիմնական
սկզբանց Գ. պարբերութիւնը Ազգին պարտակա-
նութիւնը կը համարի «Մարդկութեան հարկաւոր
եղած անհրաժեշտ գիտեցեաց ուսումը ամեն աւ-
տիճանի թէ՛ մանչ և թէ՛ աղջիկ տղայոց հաւա-
սարապէս ծաւալել» .

Նկատելով Ազգային Վարչական կազմակեր-
պութեան Օրէնքի 24-րդ օրէնքի տրամադրու-
թիւնները .

Նկատելով միանգամայն որ Ազգային կրթու-
թեան կազմակերպութիւնն ու վարժարանաց վի-

ճակը ժամանակիս պահանջմանց չեն համապատասխաներ:

Կը հաստատէ Ազգային Կրթութեան հետեւեալ Ընդհանուր Օրէնքը:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԹԱՂԱՅԻՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

ԳԼՈՒԹՅԱՌԱՋԵՐՆ

ԾԱՂԿՈՅ

ՅՕԴՈՒԱԾ 1. Թաղ մը կամ թաղի մը մէկ մասը (Յօդ. 24 ա.) կրնայ ծաղկոց մ'ունենալ՝ եթէ 3—6 տարեկան (Յօդ. 58 բ. եւ գ.) երկսեւ մանկանց թիւը առնուազն քսանի հասնի:

2. Ծաղկոցը դպրոցին հետ մէկ յարկի տակ կրնայ ըլլալ, բայց պէտք է իր նպատակին յարմար զետեւ սրահ, զբօսավայր եւ ճեմիչներ ունենայ:

3. Ազգատիկ մանկունք ձրի կընդունուին եւ անոնց դասական պիտոյքը ձրի կը հոգացուին. իսկ ունեւոր ծնողք ըստ կարողութեան թոշակ կը վճարեն՝ զոր Հոգաբարձուն կ'որոշէ (Յօդ. 48):

4. Ծաղկոցի ծախքերը թաղային դպրոցի արկղէն կը հոգացուին եւ անոր հասոյթը նոյն արկղին կը պատկանին (Յօդ. 38):

5. ա. Ծաղկոց կ'ընդունուին 3 տարեկանէն (3 ըլրացուցած) մինչեւ 6 տարեկան մանկունք:

բ. Արտաքոյ կարգի բացառութիւնը կըլլան այն մանկանց համար՝ որք թէեւ արդէն դպրոցական տարիք ունին, բայց դեռ չեն կրնար դպրոց ընդունուիլ (Յօդ. 58 բ. սլարբ.):

6. ա. Ծաղկոց ընդունուելու համար մանկունք

պէտք է ունենան ծննդեան, մկրտութեան եւ պատուաստի վկայականք:

բ. Տարափոխիկ հիւանդութիւն եւ մասնաւոր խնամքի կարօտ պակասութիւն ունեցող մանկունք չեն ընդունուիր:

7. Մանկանց ընդունելութիւնը որոշեալ ժամանակ չունի:

8. Ծաղկոցի նպատակն է մանկանց մարմնական, բարոյական եւ մտաւոր ոյժերը զարգացնել եւ դանձր կանոնաւոր աշխատութեան, ճշգրտութեան եւ կարգաւորութեան վարժեցնել:

9. Ծաղկոցի զբաղմունքներն են՝

1. Մանկական աղօթքներ, վէպեր, ոտանաւորներ եւ երգեր, բերանացի աշխարհիկ պարզ լեզուաւ,

2. Մտաւոր հաշիւներ 1—10 թիւերու վրայ,

3. Ֆրէօպիւեան զրութեամբ զանազան կրթութիւնք,

4. Մարմնամարզական խաղեր եւ շարժումներ,

5. Կարգաւ գրելու սկզբունք ձայնական ոճով եւ իրադիտութեան հետ միացած, միայն բարձրագոյն խմբեակին, եթէ մանկանց զարգացման աստիճանը կը ներէ:

10. ա. Ծաղկոցաց ընդհանուր ծրագիրն ու կըրթական միջոցները Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը գծէ:

բ. Ծաղկոց մը կրնայ իր մասնաւոր ծրագիրն ունենալ, բայց պէտք է Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութենէն վաւերացեալ ըլլայ:

11. ա. Երկու ամիսն անգամ մը եւ ի պահանջել հարկին աւելի յաճախ՝ Դպրոցի Տեսուչ-վարժապետն ու ծաղկոցի դաստիարակունին խմբակներու զբաղմանց բաշխումը կ'ընեն եւ ժամանակացոյցը կը շինեն:

բ. Այցելու տեսուչը (Յօդ. 358) միշտ կրնայ կարեւոր դատած փոփոխութիւնքն ընել զբաղմանց ցուցակին կամ ժամանակացոյցին մեջ՝ համաձայն Օրինաց եւ հաստատեալ ծրագրին:

12. ա. Ծաղկոցի մանկունք իրենց տարիքին եւ զարգացման համեմատ խումբերու կը բաժնուին:

բ. Եթէ մանկանց թիւը 30 էն աւելի ըլլայ՝ օգնական դաստիարակունի մը (Յօդ. 48) կաւելնայ, իսկ եթէ 60 ի հասնի՝ երկու սրահի կը բաժնուին եւ իւրա-

քանչիւր սրահի մանկանց թուոյն համեմատութեամբ պաշտօնեայ կը կարգուի :

13. Մաղկոցի զբաղմունքը կը տեւէ առ առաւելն օրը 4 ժամ, բայց զբօսանաց ժամանակէն :

14. Մաղկոցք կուենան՝

1. Տուամար ընդունելութեան ,
2. Յուցակ զբաղմանց կամ ժամանակացոյց ,
3. Յուցակ բացակայութեանց ,
4. Օրագրութիւն դաստիարակի կամ դաստիարակուելոյ ,
5. Տեսր դիտողութեանց ,
6. Յուցակ գոյից եւ կրթական առարկայից :

15. Մաղկոցի մանկանց կրթութիւնը գլխաւորապէս դաստիարակուելոյ մը կը յանձնուի, իսկ երբ անկարելի ըլլայ ձեռնհաս դաստիարակուելի գտնել՝ դաստիարակի մը :

16. ա. Մաղկոցաց դաստիարակները կամ դաստիարակուելիները Հոգաբարձուք կընտրեն Տեսուչ-վարժապետաց կամ վարժուհեաց եւ Այցելու Տեսչաց կարծիքն առնելով (Յօդ. 18) Բ.) :

Բ. Նոյն եղանակաւ կը սահմանուի եւ անոնց ուսձիկը (Յօդ. 189) :

17. Մաղկոցի դաստիարակուելի կրնան ըլլալ անոնք որ առնուազն 17 տարեկան են եւ սահմանեալ Արտօնագիրն ունին, իսկ դաստիարակ կըլլան անոնք՝ որ նոյն Արտօնագիրն ունին եւ առնուազն 20 տարեկան են (Յօդ. 297 եւ 306 Ա.) :

18. ա. Մաղկոցի օգնական դաստիարակ կամ դաստիարակուելի կըլլան անոնք՝ որ ստորին դպրոցի մը մէջ օգնական աշակերտի կամ աշակերտուելոյ շրջանը լրացուցած եւ վկայական ստացած են (Յօդ. 238 եւ 246), բայց դեռ Օրինաց պահանջած տարիքը չունենալուն (Յօդ. 17) սահմանեալ Արտօնագիրը չեն առած :

Բ. Մաղկոցի օգնական-դաստիարակուելիք պէտք է առնուազն 14 տարեկան, իսկ օգնական-դաստիարակք 17 տարեկան ըլլան :

Գ. Օգնականաց ընտրութիւնը կ'ընեն եւ ռոճիկը կը սահմանեն Հոգաբարձուք՝ Տեսուչ-վարժապետին եւ Գաս-

տիարակին կամ Գաստիարակուելոյն կարծիքն առնելով (189 ա. եւ 190) :

19. Մաղկոցը՝ Այցելու Տեսչին, Թաղային դպրոցի Հոգաբարձուին եւ իրմէ կարգեալ Խնամակալուելոյն եւ Տեսուչ-վարժապետին կամ վարժուելոյն հսկողութեանը ներքեւ կը գտնուի :

20. Օրինաց միւս յօդուածները՝ որք սոյն Գլխոյ յօդուածոց մասնաւոր տրամադրութիւններովը չեն բարեփոխած : Մաղկոցաց ալ կը վերաբերին :

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԹԱՂԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԲ

ԱՍԶԱՄՈՒԹԻՒՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԹԱՂԻ

21. ա. Խւրաքանչիւր վարչական թաղ միանգամայն կրթական կամ դպրոցական թաղ կը կազմէ : Բայց թաղ մը իր ընդարձակութեանը կամ բաղամարդութեանը պատճառաւ կրնայ երկու կամ աւելի մասի բաժնուիլ եւ Խւրաքանչիւր մասը առանձին դպրոց ունենալ :

Բ. Այդ բաժանումը կրնայ տեղի ունենալ թաղային ժողովոյ՝ որոշմամբն ու ի Պոլիս Կեդրոնական եւ ի Գաւառս Գաւառական Կրթական Տեսչութեան հաւանութեամբը :

22. ա. Թաղի մը Խւրաքանչիւր մասին դպրոցը կրնայ առանձին Սնտուկ ունենալ (յօդ 38), որուն հասոյթի ազբիւրները Թաղային ժողովը կ'որոշէ ու ի գաւառս Գաւառական եւ ի Պոլիս Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը վաւերացնէ :

Բ. Իսկ թաղին կրթական Հաստատուն եկամուտը (յօդ. 36) անբաժան կը մնայ մինչեւ որ թաղին բաժանեալ մասերը ուրոյն անկախ թաղեր չի կազմեն : Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան որոշմամբը, որ կ'որոշէ միանգամայն Հաստատուն եկամտին բաժանման եղանակը՝ Գաւառական կամ Թաղային ժողովոյ կարծիքն առնելով :

23. ա. Փոքրիկ թաղ մը կրնայ ուրիշ թաղի մը

հետ միանալ՝ եթէ երկուսն աշակերտաց թիւը 20 էն նուազ ըլլայ եւ միջոց չունենայ ուրոյն դպրոց հիմնելու :

բ. Այդ միացումը կրնայ տեղի ունենալ Թաղային ժողովոց որոշմամբն ու ի Պօլիս Կեդրոնական եւ ի Գաւառս Դաւառական Կրթական Տեսչութեան հաւանութեամբը :

24. Միացեալ թաղերու Դպրոցական Հաստատուն եկամուտներն ուրոյն, իսկ Արկղը միացեալ կըլլայ :

ՊԱՐՏԻՔ ԵՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԹԱՂԻՆ

1. ՊԱՅՄԱՆՔ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ,
ԴՊՐՈՑԱՏԵՂԻՔ ԵՒ ԱՅԼ ՊԻՏՈՑՔ

25 ա. Ամէն թաղ նախ եւ առաջ պարտական է Ստորին դպրոց մը հիմնելու (յօդ. 67) :

բ. Եթէ թաղ մը պէտք եղածին չափ հասոյթ ունի՝ պարտաւոր է Բարձրագոյն դպրոց հիմնելու (յօդ. 68) :

գ. Թաղ մը այս պարտականութիւններէն ազատ է՝ եթէ բարեգործական վարժարանի մը միջոցաւ կը հոգացուի իր մանկուոյն կրթութիւնը՝ Օրինաց տրամադրութեանց համաձայն :

26 ա. Իւրաքանչիւր թաղի Թաղային ժողովը կուրծէ թաղին մէջ հիմնուելիք դպրոցին աստիճանը եւ Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական տեսչութիւնը կը վաւերացնէ :

բ. Թաղային ժողով մը հիմնուելիք դպրոցի մասին իր ըրած որոշումը ներկայած ատեն պէտք է ներկայէ միանգամայն անոր Հաստատուն եկամտին եւ դպրոցական Արկղին վիճակն ու դպրոցին տարեկան պիւտճէն :

27 ա. Եթէ Պօլսոյ եւ իր արուարձաններուն մէջ թաղ մը միջոց ունենայ, բայց Թաղ. ժողովը անփոյթ ըլլայ իր մանկուոյն հրթրութիւնը հոգալու Օրինաց տրամադրութեանցը համաձայն (յօդ. 25)՝ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը տարուան մը մէջ երեք ազգարարութիւն ընելէ ետք՝ խնդիրը Ազգ. ժողովոյ կը ներկայէ, որ յետ քննութեան Թաղային ժողովը կը լուծէ եւ կը

յանձնէ Վարչական Խորհրդին որ նոր ժողովոյ ընտրութիւն կատարել տայ ըստ օրինի : Եթէ մինչեւ մէկ տարի դարձեալ Օրինաց սահմանած դպրոցը չի հիմնուի՝ զայն ալ կը լուծէ եւ արտօնութիւն կուտայ Վարչական Խորհրդոյ որ առժամանակեայ Թաղային ժողով կազմէ կըրթութեան բարեկամ անձերէ եւ հրահանգ տայ անոր թաղին միջոցներուն համեմատ դպրոց մը հիմնելու :

բ. Առժամանակեայ ժողովոյ պաշտօնը կը դադրի՝ երբ Օրինաց պահանջած դպրոցը հիմնուի :

գ. Եթէ նոյն դէպքը տեղի ունենայ Գաւառաց մէջ՝ Գաւառական Կրթական Բեւոյթութիւնը նոյն եղանակաւ խնդիրը կը ներկայէ Գաւառական ժողովին, որ իր որոշումն ընելով կը տեղեկագրէ Կեդրոնական Վարչութեան եւ անոր վճիռը ստանալէ ետք՝ կը յանձնէ զայն Գաւառական Վարչութեան ի գործադրութիւն :

28 ա. Այն թաղն որ Ստորին դպրոց չունի կամ թէեւ ունի բայց Օրինաց պահանջած վիճակին մէջ չէ՝ իրաւունք չունի Բարձրագոյն դպրոց հիմնելու :

բ. Եթէ Թաղային ժողով մը սոյն տրամադրութեան հակառակ վարուի՝ նախընթաց յօդուածի տրամադրութեանց ներքեւ կիցնայ :

29. Եթէ թաղ մը անկարող է Ստորին կամ Բարձրագոյն դպրոց հիմնելու կամ անոր բոլոր ծախքն հոգալու՝ Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնը զայդ քննել եւ ստուգելէ ետք՝ փոյթ կը ասնի կարելի եղած ձեռնտուութիւնն ընելու :

30 ա. Իւրաքանչիւր թաղ պարտաւոր է Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան հրատարակեալ հրահանգին համաձայն դպրոցի շէնք կառուցանել կամ դպրոցի համար յարմար տուն մը վարձել եւ անոր գրասեղաններն ու այլ կահերն հոգալ եւ կամ եղածները նոյն հրահանգաց համաձայն վիճակի մէջ դնել :

բ. Իւրաքանչիւր թաղ պարտաւոր է ունենալ իր վարժարանին մէջ մատենադարան մը վարժապետաց եւ աշակերտաց համար եւ ուսմանց այն ընդհանուր դառական միջոցները՝ զոր Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը սահմանէ (յօդ. 71) :

գ. Իւրաքանչիւր թաղ պարտաւոր է դպրոցի շէնքին քով աշակերտաց թուոյն համեմատ դրօսավայր եւ հողագործական տեղերը՝ միանգամայն պարտէզ կամ բանջարանոց մ'ունենալ :

31. ա. Թաղ մը կրնայ աղջկանց եւ տղայոց համար դատ դպրոցներ հիմնել, եթէ ուրոյն ուրոյն Օրինաց պահանջած թիւերը կը կազմեն (յօդ. 75 եւ 76) :

բ. Եթէ Թաղային Ժողով մը աղջկանց համար դատ դպրոց հիմնելու որոշում ընէ՝ պէտք է Օրինաց 26դ յօդ. ուսածին համաձայն վարուի :

գ. Աղջկանց դպրոցը դատ հաստատուն եկամուտ չունենար, այլ կրնայ դատ արկղ ունենալ, որուն հասոյթի աղբիւրները Թաղային Ժողովը կորոշէ եւ Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնը կը վաւերացնէ :

32. ա. Թաղ մը կրնայ Թաղային Ժողովոյ որոշմամբ եւ Գաւառական կամ Կեդրոնական Տեսչութեան հաւանութեամբ իր մէջ գտնուած մասնաւոր անձի կամ ընկերութեան վարժարանին միջոցաւ հոգալ իր մանկուոյն կրթութիւնը՝ նպաստ մը տալով անոր :

բ. Թաղին եւ մասնաւոր վարժարանին մէջ պէտք է այդ մասին յատուկ դաշնագիր կնքուի հետեւեալ սկզբանց համաձայն .

1. Օժանդակեալ վարժարանի կազմութիւնն ու պաշտօնէից հանգամանքները պէտք է Օրինաց տրամադրութեանց համաձայն ըլլան եւ անոր տեսչութիւնը Աղդ. Կրթական Իշխանութեան համարտու ըլլայ :

2. Թաղին բոլոր չքաւոր մանկուոցը ձրիապէս ընդունուին :

3. Նպաստի եղանակը եւ թոշակաց աստիճաններն ու քանակութիւնը Թաղային Ժողովը որոշէ (յօդ. 46) :

33. Դպրոցի մը շէնքը կամ անոր մէկ մասը ուրիշ ո եւ է բանի չի կրնար գործածուիլ առանց Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան հաւանութեանը :

34. ա. Այցելու Տեսուչը եթէ դպրոցի (կամ ծաղկոցի) մը տեղն ու շէնքը կամ գրասենյակները աշակերտաց առողջութեանը վնասակար կամ անյարմար գտնեն՝ կազդարարեն Հոգաբարձուին որ պէտք եղած դարմանը տարուի : Եթէ մէյմէկ ամիս միջոցաւ երեք ազդարարութենէ ետք՝ իրենց դիտողութիւնը նկատողութեան առնուած չըլլայ՝ խնդիրը Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան կը ներկայեն :

բ. Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնը Հոգաբարձուէն բացատրութիւն պահանջելէ

ետք՝ իր որոշումը կընէ եւ զայն տեղւոյն Թաղային Ժողովին կը հաղորդէ :

գ. Գաւառական Կրթական Տեսչութեան որոշմանը դէմ կարելի է բողոքել Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան, որուն վճիռը վերջնական է :

դ. Եթէ դպրոցի մը շէնքը խարխուլ ու վտանգաւոր վիճակի մէջ ըլլայ՝ Այցելու Տեսուչը կազդարարէ Հոգաբարձուին որ աշակերտք անմիջապէս արձակուին, եւ խնդիրը կը տեղեկագրէ Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան :

ե. Եթէ Թաղային Ժողովը անխոյժ գտնուի իրաց վիճակին դարման տանելու՝ Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը Օրինաց 27դ յօդուածին համաձայն կը վախճուի :

35. Վարժարանաց եւ գրասենյակաց շինութեան կամ կարեւոր նորոգութեան ձեռնարկելէ առաջ՝ պէտք է Կեդրոնական կամ Գաւառական Տեսչութեան տեղեկագիր ներկայել եւ անոր հաւանութիւնն ստանալ :

2. ԳՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՅԲ

Հաստատուն եկամուտ

36. ա. Իւրաքանչիւր Թաղ պէտք է յատուկ Դպրոցական Հաստատուն եկամուտ ունենայ, որոյ աղբիւրներն են .

1. Թաղային եկեղեցւոյն պատկանեալ կալուածներուն երկուերորդը .

2. Յանուն Թաղային դպրոցին եղած նուէրներն ու կտակները .

3. Թաղին մէջ գտնուած հարիւր ոսկիէն վեր արժէք ունեցող անշարժ ստացուածոց արժէքին վրայ տարեկան տուրք երկու առ հազար .

4. Թաղին մէջ հարիւր ոսկիէն վեր արժէք ունեցող անշարժ ստացուածք գնողը կը վճարէ անոր արժէքէն երկու առ հազար .

5. Թաղին մէջ նոր բնակութիւն հաստատողը կը վճարէ մէկ մէծիտ .

6. Հարսէ եւ փեսէ մէյմէկ մէծիտ .

7. Նորածին մանկան համար մէկ մէծիտ .

8. Դպրոցի եւ ուսումնարանի արկղաց հասոյթին յաւելեալ մասը :

բ. Չունեւորները ազատ են 5—7 տուրքերէն :

37. Թաղային ժողովը եւ Հոգաբարձութիւնը պէտք է ամէն ջանք ի գործ դնեն որ Հաստատուն եկամուտը օր մը այնպիսի վիճակի հասնի որ կարելի ըլլայ տարեկան կրթութիւնը (Յօդ. 25) ձրի մատակարարել թաղին բոլոր մանկաւոյն :

Դպրոցական արկղ

38. ա. Դպրոցական արկղի աղբիւրներն են՝

1. Հաստատուն եկամուտի տարեկան Հասոյթը (Յօդ. 36) :

2. Աշակերտաց թոշակները կամ Դպրոցական տուրքը (Յօդ. 46) եւ մուտքի տուրքը (Յօդ. 47 բ.) :

3. Կրթութեան գանձանակներուն Հասոյթը (Յօդ. 40) :

4. Մասնաւոր նպաստը կամ նուէրք :

5. Ծնողաց եւ պաշտօնէից վճարած տուգանքները (Յօդ. 51, 222 բ եւ 223 բ) :

6. Դասական պիտոյից վաճառմանէ գոյացած Հասոյթը (Յօդ. 57 բ) :

7. Տարեկան հանգանակութիւն (Յօդ. 39 ա) :

Բ. Երբ Հաստատուն եկամուտը Օրինաց տրամադրած վիճակին հասնի (Յօդ. 37)՝ 2 եւ 7 աղբիւրները կը ջնջուին եւ միւսներէն գոյացած Հասոյթը Հաստատուն եկամտին վրայ կը բարդուի :

39. ա. Եթէ Դպրոցի մնտուկին վիճակը չ'ներէ Դպրոցին ծախքերը Հոգալու՝ Թաղային ժողովը Կեդրոնական կամ Գաւառական Վարչական Խորհրդէն հրաման կը խնդրէ հանգանակութիւն մ'ընելու :

Բ. Կեդրոնական կամ Գաւառական Վարչական Խորհուրդը, եթէ օրինաւոր գտնէ ժողովին խնդիրը՝ ժապաւինեալ տումար մը կը յանձնէ Թաղային ժողովին որ հանգանակութիւնն աւարտելէ ետք անոր հաշիւը կը ներկայէ այն Վարչական Խորհրդին, որմէ ընդունած է հանգանակութեան տումարը :

40. ա. Թաղք իրենց վարժարանաց եւ եկեղեցեաց մէջ Կրթական գանձանակներ կը հաստատեն եւ զանոնք ամիսն անգամ մը թաղին մէջ կը շրջեցնեն :

Բ. Դպրոց բոլոր պաշտօնեայք բացատրելու են աշակերտաց Կրթական գանձանակի նպատակը եւ յորդորելու են զանոնք որ մասնակցին անոր : Եկեղեցական Հարք ալ նոյն յորդորը ընելու են ժողովրդեան :

41. Կրթական հաստատուն եկամուտը անհպելի է եւ անոր, ինչպէս եւ Դպրոցական արկղի հասոյթը որ եւ է ուրիշ բանի չի գործածուիր :

42. Հաստատուն եկամտից տնօրինութիւնը Թաղական Խորհրդին կը պատկանի, իսկ Կրթական արկղին՝ Կրթական Հոգաբարձութիւն :

43. Դպրոցական կալուածները պէտք է ապահովութեան դրուին, կալուածագրերը խնամօք պահպանուին եւ միանգամայն առանձին տումարի մէջ տրձանագրուին, դրամագրուելը ապահով կերպով շահեցուի եւ կալուածները օրինաւոր պայմանագրով վարձու տրուին : Այս մասին Թաղային Վարչութիւնը պատասխանատու են Թաղային ժողովոց եւ Թաղային ժողովք Գաւառական կամ Կեդրոնական Վարչութեան :

44. Հաստատուն եկամտի վերաբերեալ որ եւ է տնօրէնութիւն, առուծախ : մեծ նորոգութիւնք եւլն. չըներ Թաղային Վարչութիւնը առանց Թաղային ժողովին որոշմանը եւ Կեդրոնական կամ Գաւառական Վարչութեան վաւերացմանը :

45. Թաղական Խորհուրդք Կրթական հաստատուն եկամտի հաշիւները կը ներկայեն Թաղային ժողովին : Թաղային ժողովը վերոյիշեալ հաշիւները յատուկ մասնախմբի մը միջոցաւ քննել եւ երկու շաբաթ 'ի տես ժողովրդեան կախելէ ետք կը վաւերացնեն եւ զանոնք կրկին օրինակով ի Պօլիս Կեդրոնական եւ ի գաւառս Գաւառական Վարչութեան կը ներկայեն 'ի քննութիւն եւ 'ի վաւերացումն :

46. ա. Թաղային ժողովք պէտք է ջանան Կրթական տուրք հաստատելու, որուն բաշխման հիմը պէտք է ծնողաց կարողութիւնն ըլլայ :

Բ. Այն թաղերը ուր որ կարելի չըլլայ Կրթական տուրք հաստատելու՝ թոշակ կառնուի ունեւոր ծնողքներէ, եւ Թաղային ժողովք կ'որոշեն առնուելիք թոշակի քանակութիւնն ու աստիճանները, որուն հիմը դարձեալ ծնողաց կարողութիւնն պէտք է ըլլայ :

Գ. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը ընդհանուր կանոնադիր մը կը չինէ Կրթական տրոց եւ թոշակաց, ինչպէս եւ մուտքի տրոց եւ տուգանաց (Յօդ. 47 եւ 51 ա.) համար :

Դ. Թաղային ժողովոց այս մասին չինած մասնաւոր կանոնադրութիւնները պէտք է այդ ընդհանուր կանոնադրի սկզբանց համաձայն ըլլան եւ Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան վաւերանան :

47. ա. Կրթական տուրք Հաստատուած թաղերու Դպրոցները ձրի են բոլոր աշակերտաց համար, իսկ թո-

շակ հաստատուած թաղերու դպրոցները ձրի կընդունուն միայն չքաւոր ծնողաց զաւակունք, որոց դպրոցական պէտքերն ալ ձրի կը հոգացուն ըստ վկայութեան Ազգատախնամ Հոգաբարձուն :

Բ. Թոշակ հաստատուած թաղերու կարող աշակերտներն մուտքի տուրք ալ կառնուի, որուն աստիճաններն ու քանակութիւնը Թաղային Ժողովը կորոշեն :

48. Թաղային Ժողովոց հաստատած կանոնադրին համաձայն՝ Դպրոցաց Հոգաբարձուք կորսնին իւրաքանչիւր ծնողքի վճարելիք թոշակին ու մուտքի տուրքը՝ առնոց վիճակին վրայ ճիշդ տեղեկութիւն առնելէ յետոյ :

ՊԱՐՏԻՔ ԵՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԾՆՈՂԱՅ ԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏՔ

1. ՊԱՐՏԻՔ ԵՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԾՆՈՂԱՅ

49. ա. Ծնողք պէտք է իրենց զաւակները տառնալէն չորս տարի Ստորին դպրոց և երկու տարի Կրկնիչ վարժարան խրկելու, եթէ իրենց թաղին մէջ հաստատուած են արդէն այդպիսի դպրոց և վարժարան. իսկ եթէ թաղին մէջ Բարձրագոյն դպրոց կայ՝ պէտք է վեց տարի նոյն դպրոցը զրկելու [Յօդ. 67, 68 և 92] :

Բ. Ծնողաց այդ պարտականութիւնը կը դադրի՝ երբ տղայք աւարտական քննութիւն տալով վկայագիր կըստանան [Յօդ. 87. դ.] :

գ. Ծնողք պարտաւոր են մարտր ու կոկիկ վիճակի մէջ խրկել դպրոց իրենց զաւակները :

50. ա. Դպրոցի նոր շրջանը սկսելէ գէթ մէկ շաբաթ առաջ բաժանոց կը ծանուցանեն եկեղեցեաց մէջ որ դպրոցական տարիք ունեցող մանկունք ժամանակին դպրոց խրկուին. նոյն ազգաբարձութիւնը կընեն և Հոգաբարձուք՝ ծնողաց և աշակերտաց վերաբերեալ Օրինաց տրամադրութիւններն ալ յիշելով [Յօդ. 49, 52, 58, 60, 64] :

Բ. Նոր շրջանը [Մայիս] սկսելէ շաբաթ մը ետք Հոգաբարձուք ազգաբարձութիւն կընեն դպրոց չի զրկուած տղայոց ծնողաց և պատճառները կը հասկնան, և եթէ չքաւորութիւն է՝ պէտք եղած դարմանը կը տանին Ազգատախնամ Հոգաբարձութիւն օգնութեամբ [Յօդ. 394] :

51. ա. Այն ծնողք կամ պաշտպանք որ Օրինաց 49-րդ յօդուածին հակառակ կը վարուին՝ Թաղային Դատարանին առջև կը կոչուին և կը խրատուին : Եթէ առաջին ազգաբարձութեանէ ետք նոյն ընթացքը շարունակեն՝ իրենց կարողութեան համեմատ տուգանքի կը դատարարուին յօգուտ Կրթական արկղին, երկրորդ անգամ տուգանքը կը կրկնապատկի, երրորդ անգամ դատարարութեան վճիռը Ժողովրդեան կը ծանուցուի : Եթէ այդ միջոցն ալ անգոր մնայ՝ խնդիրը Թաղային Ժողովին կերթայ որ՝ գործը քննելէ ետք՝ պարտաւորանքը ընտրական իրաւունքէ կը զրկէ և պատուէր կուտայ Թաղային Վարչութեան որ անոր գործերը, բացի կրօնական պէտքերէ, չի տեսնուին :

Բ. Նոյն ընթացքը կը բռնուի և անոնց դէմ՝ որք որոշուած թաւակը կամ դպրոցական տուրքը չեն վճարեր, տղայոց դպրոցական պէտքերը չեն հոգար և անոնց կանոնաւոր կերպով դպրոց յաճախելուն անխոյժ կըլլան, և այս ամենը առանց չքաւորութեան պատճառի :

գ. Դատարարութեալը կրնան բողոքել ի Պոլիս Կեդրոնական և ի գոտոս Գաւառական Դատարանին և սոցա վճռոյն դէմ Կեդրոնական Բարձրագոյն Դատարանին :

52. Եթէ ծնողք իրենց զաւակները ուրիշ վարժարան կը խրկեն կամ տունը կը կրթեն՝ պէտք է տեղեկութիւն տան այդ մասին Թաղային դպրոցի Հոգաբարձութիւն :

53. Այցելու Տեսուչք պէտք է հսկեն որ մասնաւոր վարժարաններ յաճախող աշակերտք և աշակերտուհիք Օրինաց սահմանված տարրական կրթութիւնը ստանան [Յօդ. 67, 68 և 92] :

54. Ուրիշ թաղի դպրոց կրթութիւն առած աշակերտք պէտք է իրենց ուսմանց վկայականը ներկայեն իրենց թաղի Կրթական Հոգաբարձութիւն. իսկ մասնաւոր վարժարանի մէջ կամ տունը կրթուած աշակերտք պէտք է Թաղային դպրոցին աւարտական քննութեանը ենթարկուին [Յօդ. 87. ա.] :

55. ա. Հոգաբարձուք ամեն շաբաթ և Այցելու Տեսուչք իրենց այցելութեանց միջոցին բացակայութեանց ցուցակները կը քննեն և պարտաւորապէս միջոցները ի գործ կը դնեն անոնց դարման տանելու համար :

Բ. Վարժարանը ամէն օր կամ գէթ շաբաթը երկու անգամ ծնողոց կիմացնէ աշակերտաց բացակայութիւնը և բացատրութիւն կուզէ :

գ. Ներելի են միայն այն բացակայութիւնը, որոց պատճառն է անձնական հիւանդութիւն, հիւանդութիւն կամ մահ ընտանեաց մէջ և օգի չափազանց գէշութիւն : Ասոցմէ դուրս եղած բացակայութեանց ներելի կամ ան- ներելի ըլլալը Այցելու տեսուչը կորուսեն Հոգաբարձուաց և Տեսուչ—վարժապետաց կամ վարժուչեաց կարծիքն առնելէ ետք :

56. ա. Ծնողք միշտ իրաւունք ունին իրենց զա-ւակաց վիճակին վրայ տեղեկութիւն ուղեւոր, բայց իրա-ւունք չունին ուղղակի պաշտօնէից գործին խառնուելու և մանաւանդ աշակերտաց ներկայութեանը անոնց դիտո-ւթիւնները ընելու :

բ. Ծնողք եթէ վարժապետին կամ վարժուչույն գէժ բողոք ունին՝ Տեսուչ—վարժապետին կը դիմեն, ե-թէ սորա գէժ՝ Հոգաբարձուին և եթէ Հոգաբարձուին գէժ՝ Թաղային Ժողովին կամ Դատարանին :

57. ա. Ծնողք եթէ անկարող են տղայոց դպրոցա-կան պիտոյքը հագուել՝ պէտք է ժամանակին խնայեն Կրթական կամ Աղրատական Հոգաբարձուին :

բ. Ծնողաց դիւրութեան համար՝ ամէն դպրոց պէտք եղած դասագրքերն ու այլ դասական նիւթերն ունենալու և զանաք շուկայի գնով տալու է աշակերտաց :

2 ԱՇԱԿԵՐՏՔ

58. ա. Աշակերտը դպրոց ընդունուելու համար պէտք է ծննդեան և պատուատու վկայականը և Կրթա-կան Հոգաբարձուէն ընդունելութեան արտօնագիր ունե-նան :

բ. Ստորին դպրոցի Ա. կարգը կընդունուին վեց տարեկանը զրացուցած մանչ և աղջիկ տղայք, եթէ ա-նոնց առողջութեան վիճակն ու կազմուածքը և մտքի զոր-գացումը կը ներեն :

գ. Աւելի փոքր մանկունք չեն ընդունիր :

դ. Չեն ընդունիր նաեւ տարափոխիկ հիւանդութիւն ունեցող, ինչպէս և պակասաւոր տղայք, որոց ներկայու-թիւնը կրնայ վնասակար ըլլալ միւսներուն :

ե. Այգալիսի տղայոց կրթութեան հոգը՝ եթէ տղ-քատ ծնողաց զաւակունք են, Աղրատական Հոգաբար-ձուին կը պատկանի, որ կը ջանայ պատշաճաւոր միջոց-ներ գտնել այդ նպատակին համար :

59. ա. Ուրիշ կրօնքէ և ազգէ աշակերտներ ալ կընդունուին, եթէ դասախօսութեան լեզուն կը հասկնան :

բ. Օտար աշակերտաց թոշակը Հոգաբարձուք կո-րուեն :

60. ա. Աշակերտը կընդունուին տարին մէկ անգամ դպրոցական շրջանին [Մայիս] սկիզբը, բայց բնակու-թեան փոփոխութեան պատճառաւ աշակերտը միշտ կըր-նան դպրոցէ դպրոց անցնիլ, միայն թէ քննուելով իրենց վիճակին համապատասխանող կարգը կը դրուին :

բ. Աշակերտաց կարգը վերջնական կերպով կորոշ-ուի գէթ մէկ շաբաթուան փորձէ ետք :

61. ա. Ուրիշ թաղի դպրոց յաճախելու համար՝ ա-շակերտը պէտք է իրենց թաղի դպրոցէն ուսմանց և վա-րուց վկայական ունենան, եթէ արդէն հոն յաճախած են :

բ. Աշակերտ մը ուղղակի ուրիշ թաղի դպրոց չի կրնար ընդունուիլ առանց իր թաղի Հոգաբարձուէն վկա-յաղիր մը ներկայելու, որուն մէջ պէտք է բացատրուած ըլլայ իր թաղի դպրոցը չի յաճախելուն պատճառը : Ա-ռանց այդ վկայագրին Հոգաբարձուք ուրիշ թաղէ աշա-կերտ չեն ընդունիր :

62. Եթէ աշակերտի կամ աշակերտուչույ մը ներ-կայութիւնը որ և է պատճառաւ միւսներուն առողջու-թեան կամ վարուցը վնասակար և կամ անոնց յառաջա-դիմութեանը արգելք է՝ Հոգաբարձուն ներքին և Այցելու Տեսչին կարծիքն առնելէ և անոր ծնողաց պարտուպատ-շած ազդարարութիւնն ընելէ ետք կը ճամբէ զանի :

63. ա. Դպրոցական դասումանց միջոցին ոչ ոք կըր-նայ աշակերտները տեղ մը խրկել կամ զանոնք ժամանա-կացոյցէն դուրս ուրիշ բանի զրաղեցնել :

բ. Դպրոցէն դուրս ոչ ոք կրնայ աշակերտները այն-պիսի բանի գործածել, որ անոնց վարուցը կամ առողջու-թեանը վնասակար ըլլայ :

64. Աշակերտք և աշակերտուչիք վարուց և ուս-մանց համար վիճակացոյց տետրակներ կուսենան, ուր կը նշանակուին ամէն ամիս անոնց վարուց և կրթութեան վիճակին նիշերն ու բացակայութիւնները և ծնողաց կը խրկուին, որք ստորագրելով կը վերագործեն Տեսչին :

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԴՊՐՈՑԱՅ

1. ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՆՊԱՏԱԿՔ. ՈՒՍՄԱՆՑ ԵՐԱԳԻՐՔ
ԵՒ ՄԻՋՈՑՔ

65. Թաղային դպրոցները երկու աստիճանի կը
բաժնուին, Ստորին դպրոց և Բարձրագոյն դպրոց:

66. Թաղային դպրոցաց նպատակն է տարրական
ընդհանուր կրթութիւն տալ մանչ և աղջիկ տղայոց, զո-
նանք ֆիզիքապէս, բարոյապէս և մտաւորապէս զարգա-
ցընել և գործունեաց ու օգտակար անդամք հասցնել:

Ստորին դպրոց

67. Ստորին դպրոցը 4 տարուան շրջան և 4 կարգ
ունի և կուանդէ՝

1. Կրօնք. — Կարևոր աղօթներ, կարևոր գիտե-
լիք Ս. Պատմութենէն, սկզբունք Քրիստոնէական վար-
դապետութեան և բարոյականի և եկեղեցական արարո-
ղութեանց և սոներու սրբաբացարկութիւնք:

2. Հայերէն. — Աշխարհիկ լեզու և սկզբունք դրոց
լեզուի, վերջինը միայն Դ. կարգին:

3. Իրագիտութիւն. — Ա. Բ. և Գ. կարգաց:

4. Տարրական թուարանութիւն. — Հաշիւ գրաւոր
և մտաւոր. գրաւոր, շաբիր և կշիռք. հաշուադրութեան
վարժութիւնք:

5. Աշխարհագրութիւն. — Կարևորագոյն գիտելիք և
աշխարհագրութեան վարժութիւնք, Դ. կարգին:

6. Ազգային Պատմութիւն. — Կարևոր գիտելիք Դ.
կարգին:

7. Փեղագրութիւն. — տարրական վարժութիւնք:

8. Սկզբունք գծագրութեան:

9. Մարմնամարզ. — տարրական վարժութիւնք:

10. Սկզբունք ձայնական երաժշտութեան, աշխար-
հային և եկեղեցական, վերջինը միայն Դ. կարգի յարմա-
րագոյն աշակերտաց:

11. Ձեռագործ. — սլարդ և անհրաժեշտ գործեր,
աղջկանց:

12. Տնտեսութիւն. — անհրաժեշտ գիտելիք, միայն
Դ. կարգի աղջկանց:

(Բարձրագոյն դպրոց)

68. ա. Բարձրագոյն դպրոցը 6 տարուան շրջան և
6 կարգ ունի, որոց 4ը Ստորին դպրոցին կը համապա-
տասխանեն (Տէս տարրերութիւն Բ, Դ և Ժգ. պրք.), և
կուանդէ՝

1. Կրօնք. — Ս. Պատմութիւն համառօտ. Քրիստո-
նէական վարդապետութիւն համառօտ. բացատրութիւն
եկեղեցական ծէսերու, արարողութեանց և սոներու.
Հիմնական սկզբունք բարոյագիտութեան:

2. Հայերէն աշխարհիկ և դրոց լեզու, վերջինը մի-
այն Ե. և Զ. կարգաց:

3. Իրագիտութիւն, Ա. Բ. և Գ. կարգաց:

4. Ֆրանսերէն, Դ. Ե. և Զ. կարգաց:

5. Տաճկերէն, Ե. և Զ. կարգաց, տղայոց:

6. Պատմութիւն. — Ազգային պատմութիւն համա-
ռօտ հանդերձ աշխարհագրական կարևորագոյն գիտելիք,
Դ. և Ե. կարգաց. ընդհանուր պատմութեան կարևորա-
գոյն գիտելիք, Զ. կարգին:

7. Աշխարհագրութիւն. — ընդհանուր և Տաճկաստանի
համառօտ և աշխարհագրութեան վարժութիւնք, Դ. Ե. և
Զ. կարգաց:

8. Թուարանութիւն. կարևորագոյն վարժութիւնք
Տոմարակալութեան. Ֆրանսական Չափական դրութիւն և
բաղադրութիւն Տաճկական Չափական դրութեան հետ,
Ե. և Զ. կարգաց:

9. Տարրական երկրաչափութիւն և սլարդ սովորա-
կան կիրառութիւնք, Ե. և Զ. կարգաց. վերջինը միայն
աշակերտաց:

10. Բնական գիտութիւններէն կարևորագոյն գիտե-
լիք և գլխաւոր սովորական կիրառութիւնք երկրագոր-
ծութեան, ճարտարութեանց և առողջաբանութեան վե-
րաբերեալ, Ե. և Զ. կարգաց:

11. Փեղագրութիւն Հայերէն, Ֆրանսերէն և Տաճ-
կերէն:

12. Սկզբունք գծագրութեան և փեղագծութեան:

13. Սկզբունք ձայնական երաժշտութեան, աշխար-
հային և եկեղեցական, վերջինը միայն Դ. Ե. և Զ. կար-
գի յարմարագոյն աշակերտաց:

14. Մարմնամարզ. — տարրական վարժութիւնք:

15. Ձեռագործ. ամեն ընտանեաց կարևոր և օգտա-
կար գործեր, աղջկանց:

16. Սկզբունք տնտեսութեան, միայն Զ. կարգի
աղջկանց:

Բ. Պաւստոս Բարձր, դպրոցներուն մէջ՝ տեղական պահանջմանց համեմատ՝ Ֆրանսերէնի տեղ ուրիշ լեզու մը և գործնական երկրագործութեան սկզբունք կաւանդուն:

69. Դպրոցաց մէջ աւանդեալ բոլոր ուսմունք պարտաւորիչ են. բացառութիւնը կրնան ըլլալ միայն այն աշակերտաց կամ աշակերտուհեաց համար, որոց առողջութիւնը չի ներէր այս կամ այն դասն առնելու:

70. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան արտոնութիւն կը տրուի Օրինաց 67 և 68 յօդուածոց սահմանած ուսմանց մէջ տեղական հանգամանաց պահանջած անհրաժեշտ փոփոխութիւնքն ընելու:

71. ա. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը գծէ Ստորին և Բարձրագոյն դպրոցի ուսմանց ընդհանուր ծրագիրը և կորոշէ դասագրքերն ու այլ դասական ընդհանուր և մասնաւոր միջոցները:

Բ. Կրօնական ուսմանց ծրագիրն ու դասագրքերը կը սահմանէ Կրօնական Խորհրդականը ըստ 19-րդ յօդուածոց Օրինաց վարչական կազմակերպութեան:

72. ա. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան հրատարակած դասագրքերու և այլ դասական միջոցներու, ինչպէս և մատենադարանաց գրքերու ցուցակներէն զուրս ընտրութիւնը կրնան ըլլալ, բայց պէտք է անոր վաւերացմանը ենթարկուին:

Բ. Նմանապէս սահմանեալ ընդհանուր ծրագրին համաձայն՝ դպրոց մը կրնայ իր մասնաւոր ծրագիրն ունենալ, բայց պէտք է զայն Կեդրոնական կամ Պաւստոսական Կրթական Տեսչութեան բնութեանն ու վաւերացմանը ենթարկէ (Յօդ. 70):

73. ա. Խրաքանչիւր դպրոցի Տեսուչ-վարժապետը վարժապետաց հետ խորհրդակցութեամբ կը շինէ աւելին երեք ամիս դասերու բաշխման ցուցակը (ժամանակացոյցը), որ պէտք է ցոյց տայ Խրաքանչիւր օրուան և ժամու դասըմանց կարգը:

Բ. Այցելու Տեսուչը միշտ կրնայ պատշաճ դատած փոփոխութիւնքն ընել այդ ցուցակին մէջ Օրինաց տրամադրութիւններուն և սահմանեալ ծրագրին համաձայն:

74. ա. Ուսուցման եղանակներն ու կերպերը պէտք է աշակերտաց զանազան տարիքին ու կրթութեան աս-

տիճանին համաձայն ըլլան, որպէս զի աշակերտք թէ իւրաքանչիւր ուսման մէջ հիմնաւոր յառաջադիմութիւնը նեն և թէ՛ միանգամայն մտաւորապէս զարգանան և ինքնակրթութեան փափաք ու կարողութիւն ստանան:

Բ. Այն դասուները՝ ուր աշակերտք հայերէն չեն գիտեր՝ դասերը պէտք է աշակերտաց հասկցած լեզուովը բացատրուին մինչև որ կարող ըլլան հայերէն դասարասութենէն օգուտ քաղելու:

2. ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐԳԱՑ

75. ա. Ստորին դպրոցը միայն մէկ սրահ և մէկ ներքին վարժապետ կունենայ՝ եթէ երկու սեռէ տղայոց թիւը 30 կ'ըն աւելի չէ. իսկ եթէ 30ը անցնի՝ օգնական-վարժապետ կամ վարժուհի մը կ'աւելնայ:

Բ. Եթէ աշակերտաց և աշակերտուհեաց թիւը 60ի հասնի՝ դպրոցը երկու սրահի կը բաժնուի և իւրաքանչիւր սրահ երկու կարգ կը պարունակէ և մէկ ներքին վարժապետ կամ վարժուհի կ'ունենայ:

Գ. Նմանապէս եթէ իւրաքանչիւր կարգի աշակերտաց և աշակերտուհեաց թիւը 30ի հասնի՝ իւրաքանչիւր կարգ կ'ունայ զատ դաստարան և իւրաքանչիւր դաստարան մէկ ներքին վարժապետ կամ վարժուհի ունենալ:

Դ. Այդ բաժանումները տեղի կ'ունենան Պաւստոսական կամ Կեդրոնական Տեսչութեան վաւերացմամբ՝ եթէ բաժանմանց եղանակը Օրինաց տրամադրութեանց բոլորովին չի համապատասխանէր:

76. ա. Բարձրագոյն դպրոցի 4 ստորին կարգերը Ստորին դպրոցի կարգաց պէս կը կազմուին (Յօդ. 75). իսկ երկու բարձրագոյն կարգերը կրնան զատ զատ դաստարան ունենալ՝ եթէ իւրաքանչիւր կարգի համար տուեալն 15 աշակերտ և աշակերտուհի գտնուի:

Բ. Այդ երկու բարձրագոյն կարգերը մէկ սրահի մէջ կ'ըլլան և մէկ ընդհանուր Արտօնագիր ունեցող ներքին վարժապետի կամ վարժուհւոյ կը յանձնուին՝ եթէ երկու կարգի աշակերտաց և աշակերտուհեաց թիւը 30էն նուազ ըլլայ:

Գ. Եթէ բարձր կարգաց մէջ աւանդուելիք ուսմանց դասերը հարկ ըլլայ բանի մը վարժապետաց մէջ բաժնել՝ պէտք է՝ ըստ կարելոյն՝ նոյնատեսակ ուսմանց դասերը մէկ վարժապետի յանձնուին:

Դ. Այդ պարագային մէջ ներքին վարժապետաց կը

յանձնուի իւրաքանչիւր դատարանի բարեկարգութեան և միւս դատատուայ դասերու ընթացքին հսկելու պաշտօնը :

Ե. Հոգաբարձուք և մանաւանդ Այցելու Տեսուչք մանաւոր փոյթ տանելու են որ այցելու դատատուայ թիւը կարելի եղածին չափ քիչ ըլլայ և իւրաքանչիւր դպրոց բաւական թուով ներքին պաշտօնեայ ունենայ :

77. ա. Դպրոցայ Տեսուչ—վարժապետք կամ վարժուհիք աշակերտայ և աշակերտուհեայ կարողութեան համաձայն սահմանեալ կարգերը (Յօդ. 67 և 68) կը կազմեն :

Բ. Իւրաքանչիւր կարգ պէտք է զատ դաս առնու, միայն երգի, մարմնամարզի և ձեռագործի դասերու տեսն կրնան կարգերը միանալ եթէ աշակերտայ թիւը 30ը չանցնի :

Գ. Բարձրագոյն կարգայ աշակերտք կրնան ստորին կարգայ դասերուն ունենդիր ըլլալ :

78. Ստորին դպրոցի Ա. կարգը պէտք է կազմեն 7—9 տարեկան եւ Դ. կարգը առ առաւելն 13 տարեկան, իսկ Բարձր. դպրոցի Զ. կարգը առ առաւելն 16 տարեկան տղայք : Արտաքայ կարգի բացառութիւնք կըլլան Հոգաբարձուին հաւանութեամբը . եթէ ընդունելի և հարկեցուցիչ պատճառներ կան և բացառութիւնը միւս աշակերտայ որ և է մնաս չի պատճառեր :

79. ա. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը հրատարակէ դպրոցայ ներքին կազմութեան և բարեկարգութեան ընդհանուր կանոնադիրք :

Բ. Իւրաքանչիւր դպրոց կրնայ մանաւոր կանոնադիր ունենալ, բայց պէտք է ընդհանուր կանոնադրին ըսկողմնցը համաձայն ըլլայ և Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան վաւերանայ :

3. ԵՐԿՍԵՈՒ ԴՊՐՈՑՔ

80. Երկսեռ դպրոցայ մէջ աշակերտուհիք աշակերտայ կարգերուն հետ դաս կ'առնուն . բայց աշակերտուհեայ համար զատ տեղ յատկացած կըլլայ դասարանին մէջ :

81. Այդպիսի երկսեռ դպրոցք պէտք է իրենց մէջ կամ իրենց մօտ աշակերտուհեայ համար ձեռագործի դատ

սրահ մը, դրօսավայր և ձեմիչներ ունենան . նմանապէս աշակերտուհեայ հսկողութեան ու ձեռագործի դասերուն համար վարժուհի մը :

4. ԺԱՄԱՆԱԿ ՈՒՍՄԱՆ ԵՒ ՊԱՐԱՊՈՅ

82. Դպրոցական տարին Մայիսին կ'ըսկսի :

83. ա. Օրուան դասերը երկու մասի կը բաժնաին, առին օր կէս օրէն առաջ 3 ժամ և կէս օրէն յետոյ երկու ժամ . իսկ շաբաթ և՛ եթէ հարկը պահանջէ՝ և չորեքշաբթի օրերը միայն կէս օրէն առաջ 3 ժամ :

Բ. Պարնան և տմառը կէս օրին 2 ժամ, իսկ աշնան և ձմեռը 1 1/2 ժամ, ինչպէս և իւրաքանչիւր դասէ ետք 10 վայրկեան հանգիստ կը տրուի :

84. Ժամերու և դասերու բաշխումը կրնայ տեղւոյն և տարւոյ եղանակին պահանջմանց համեմատ ըլլալ (Յօդ. 79 Բ.) . բայց պէտք չէ որ Ստորին դպրոցի Ա. Բ. և Դ. կարգերը օրը 4 ժամէն և նոյն դպրոցի Դ. կարգը, ինչպէս և Բարձր. դպրոցի Ե. և Զ. կարգերը օրը 5 ժամէն աւելի դասառութեան զրադին :

85. Տարուան այլ և այլ արձակուրդներու ամբողջ տեւողութիւնը պէտք է առ առաւելն ութը շաբաթ ըլլայ, բայց սովորական տօներէ օրերէն :

86. ա. Սովորական արձակուրդներու բաշխումն ու տեւողութիւնը Հոգաբարձուք կ'որոշեն Տեսուչ—վարժապետայ և Այցելու Տեսչայ կարծիքն առնելով :

Բ. Երկրագործական զբաղմանց միջոցին կրնան արտաքայ կարգի արձակուրդք տեղի ունենալ, որոց ժամանակն ու տեւողութիւնը կ'որոշեն Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնք Հոգաբարձուայ և Այցելու Տեսչայ կարծիքն առնելով, և իրենց որոշումը Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան վաւերացմանը կենթարկեն :

5. ԲՆՆՈՒԹԻՒՆՔ, ԿԱՐԳԱՓՈԹՈՒԹԻՒՆՔ,

ՎԻՃԱԿԱՑՈՑՔ, ՎԿԱՑԱԳԻՐՔ ԵՒ ՀԱՆԴԵՍՔ

87. ա. Բնութիւնները քառամեայ, տարեկան եւ աւարտական են, որք կը կատարուին Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան հրատարակելիք կանոնաց համաձայն:

բ. Քառամեայ բնութիւնք Տեսուչք եւ վարժապետք կը կատարեն ի ներկայութեան Հոգարարձուին կամ անոր օգնականաց:

գ. Տարեկան եւ Աւարտական բնութիւնք կը կատարեն Այցելու Տեսուչք եւ իրմէ կողմեալ բնիչ Մասնախումբը: Այդ բնութեանց ներկայ կըլլան Թաղային Իշխանութիւնք, ծնողք եւ այլ ազգայինք:

դ. Տարեկան բնութիւններէն ետք աշակերտաց ծընողներուն գրաւոր տեղեկութիւն (վիճակացոյց) կը տրուի իրենց զաւակաց վարուց եւ կրթութեան վիճակին վերայ: Իսկ ուսումնաւարտ աշակերտաց եւ աշակերտուհեաց վկայագիր կը տրուի Տեսուչ—վարժապետէն եւ Հոգարարձուէն տտրագրեալ եւ Այցելու Տեսչէն վաւերացեալ:

88. Տարեկան բնութիւնները դպրոցական տարեգլխէն առաջ տեղի կունենան, որոց օրը Հոգարարձուք կ'որոշեն Տեսուչ—վարժապետաց կարծիքն առնելով, եւ զէթ 15 օր առաջ կը ծանուցանեն Այցելու Տեսչաց:

89. Աշակերտաց կարգապահութիւնը տեղի կունենայ տարին անգամ մը տարեկան բնութիւններէն ետք: Բոլոր ի պահանջել հարկին արտաքոյ կարգի բացառութիւնք կրնան ըլլալ:

90. Տարեկան բնութիւններէն ետք բոլոր ազգային վարժարանաց մէջ տարեդարձի հանդէս տեղի կունենայ, որոյ նպատակն է դպրոցաց ընթացքին եւ վիճակին վրայ տեղեկութիւն տալ ժողովրդեան եւ անոր ու դպրոցաց մէջ համակրական սերտ յարաբերութիւնք հաստատել:

6. ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՏՈՒՑԱԿ

91. ա. Ամեն դպրոց պէտք է ունենայ

1. Տուժար աշակերտութեան
2. Օրագրութիւնք ուսմանց

3. Օրագրութիւն տեսչական

4. Օրագրութիւն բացակայութեանց եւ վարուց

5. Ժամանակացոյց եւ ցուցակ ուսմանց

6. Յուցակ դասագրոց եւ այլ դասական նիւթոց

7. Արձանագրութիւնք բնութեանց

8. Տետր զիտողութեանց

9. Յուցակ գոյից եւ գրեանց:

բ. Իսկ մէկէն աւելի պաշտօնեայ դռնուած դպրոցները պէտք է ունենան նաեւ

10. Յուցակ պաշտօնէից եւ անոնց իւրաքանչիւր կարգի աւանդած դասերուն եւ

11. Յուցակ բացակայութեանց պաշտօնէից:

գ. Այս բոլոր ցուցակներն ու օրագրութիւնները պէտք է բռնուին Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան տուած մասնաւոր հրահանգներուն համաձայն (Յօդ. 325 գ):

ԴԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

ԿՐԿՆԻՉ ԿԱՄ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԱՐՃԱՐԱՆՔ

92. Կրկնիչ կամ լրացուցիչ վարժարաններ պէտք է հաստատուին միայն այն թաղերուն մէջ՝ ուր որ առնուազն 10 աշակերտ կը գտնուի (Յօդ. 98):

93. Կրկնիչ վարժարանաց դասախօսութիւնք, թաղային դպրոցներու մէջ կըլլայ:

94. Կրկնիչ վարժարանաց ծախքերը թաղային դպրոցաց արկղներէն կը հոգացուին եւ հասոյթները նոյն արկղներուն կը պատկանին:

95. Կրկնիչ վարժարանաց նպատակն է Ստորին դպրոցաց մէջ ուսումնաւարտող աշակերտաց եւ աշակերտուհեաց կրթութիւնն աւելի հաստատել եւ զայն գործնական կեանքի պահանջած կարեւոր գիտելեօք ըստ կարելոյն ընդարձակել:

96. Կրկնիչ վարժարաններու ուսմանց ընթացքը 2 տարի կը տեւէ եւ 2 կարգ ունին:

97. ա. Կրկնիչ վարժարանները ամենօրեայ չեն, այլ շաբաթը միայն երկու կէս օր դաս ունին (2-3 ժամ), չորեքշաբթի և շաբաթ կէս օրէն ետք (Տես. Յօդ. 83 ա) :

բ. Եթէ այս կարգադրութիւնը ու է անյարմարութիւն ունենայ՝ դասերը երեկոնները կը տրուին շաբաթը երեք անգամ երկերկու ժամ :

98. Կրկնիչ վարժարան կընդունուին միայն Ստորին դպրոցի ուսումնաւարտ աշակերտք և աշակերտուհիք և անոնք որ նոյն դպրոցի ընթացքին քննութիւնը կուտան :

99. Եթէ Կրկնիչ վարժարանայ դասերը երեկոնները տրուին՝ դպրոցայ պաշտօնեայք պէտք է իրենց աշխատութեան համեմատ առանձին վարձատրութիւն ստանան :

100. Այցելու Տեսուչք, դպրոցայ Հոգաբարձուք և Տեսուչ-վարժապետք միանգամայն և կրկնիչ վարժարանայ հսկողութիւնը, հոգաբարձութիւնն ու տեսչութիւնը կը վարեն :

101. Օրինաց միւս յօդուածոց տրամադրութիւնները՝ որք սոյն Գլխոյ յօդուածոց մասնաւոր տրամադրութեամբք բարեփոխած չեն՝ Կրկնիչ վարժարանայ ալ նը վերաբերին :

Յ.

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԵՒ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐՎԱՐԱՆՔ

102. Երեկոյեան և Կիրակնօրեայ վարժարաններ պէտք է հաստատուին բոլոր այն թաղերը՝ ուր որ անոնց պէտքը կզգացուի ըստ վկայութեան Այցելու Տեսչաց :

103. Այս վարժարանայ դասերը թաղային դըպրոցներու մէջ կը տրուին :

104. Երեկոյեան և Կիրակնօրեայ վարժարանայ ծախքերը թաղային դպրոցայ արկղներէն կը հոգացուին և հասցիները նոյն արկղներուն կը սրտովանին :

105. Երեկոյեան և Կիրակնօրեայ վարժարանայ նպատակն է ամէն հասակի երկու սեռէ անհատից և դըպրոցական տարիքն անցուցած անուս սրտանեայ տարրական անհրաժեշտ կրթութիւն տալ :

106. Երեկոյեան և Կիրակնօրեայ վարժարանք ուսմանց որոշեալ շրջան և կարգեր չունին, աշակերտք կամ աշակերտուհիք իրենց վիճակին համաձայն խումբերու կը բաժնուին :

107. ա. Երեկոյեան և Կիրակնօրեայ վարժարանայ անհրաժեշտ ուսմունքն են՝

1. Կրօնք և սկզբունք բարոյականի,
2. Մայրենի լեզու և գիր,
3. Աղգային սրտամութիւն,
4. Տարրական թուարանութիւն,
5. Սկզբունք աշխարհագրութեան :

բ. Ուրիշ ուսմունք ալ կրնան աւելնալ տեղական պիտոյից համեմատ և Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան վաւերացմամբ :

108 ա. Կիրակնօրեայ վարժարանայ մէջ միայն կիւրակէ օրերը դասախօսութիւն կըլլայ առ նուազն երկու ժամ կէս օրէն առաջ կամ յետոյ. իսկ Երեկոյեան վարժարանայ մէջ առ նուազն շաբաթը երկու երեկոյ երկերկու ժամ :

բ. Այս վարժարանք ու է տրձակուրդ չունին :

109. Կիրակնօրեայ և Երեկոյեան վարժարանայ աշակերտք երկու տեսակ են՝ կանոնաւոր աշակերտք և ունկնդիրք :

բ. Կանոնաւոր աշակերտք կընդունուին երեք ամիսը անգամ մը, իսկ ունկնդիրք միշտ և ձրի :

110. Ունկնդիրք պարտաւոր են իրրեւ աշակերտ հնազանդիլ բարեկարգութեան կանոնաց, բոց իրենց դաս չի հարցուիր և քննութիւն չըլլար :

111 ա. Կանոնաւոր աշակերտք դպրոցի Հոգաբարձուէն ընդունելութեան արտօնագիր ունենալու են :

բ. Չունեւորները ձրի կընդունուին և իցենց դասաւոր սկիտոյրը ձրի կը հոգացուի. իսկ կարողները չափաւոր թաշակ կը վճարեն :

112. Այցելու Տեսուչք, Հոգաբարձուք և դասաւոր փոյթ տանելու են որ կանոնաւոր աշակերտք չաւորանկարտր ներկայ գտնուին դասերուն :

113 ա. Կիրակնօրեայ և Երեկոյեան վարժարանայ մէջ դաս տալ կրնան Հոգաբարձուայ հաւանութեամբ :

տմեն անոնք որ բարի վարույ տէր են և իրենց տալիք դասին պահանջած հմտութիւնն ունին :

Բ. Այցելու Տեսուչք և Հոգաբարձուք մէկ կողմէն մասնաւոր անձանց կամ ընկերութեանց յորդոր կը կարգան որ այդ վարժարաններուն մէջ ձրի դաստիարակութիւն ընել յանձն առնուն , միւս կողմէն դպրոցաց վարժապետները և վարժուհիները կը քաջալերեն առ այդ ի հորկին մասնաւոր վարձատրութիւն տալով անոնց :

Գ. Այդ վարձատրութիւնը պէտք է աշակերտաց թուոյն և անոնց յառաջադիմութեան աստիճանին համեմատ ըլլայ :

114. Այցելու Տեսուչք , դպրոցաց Հոգաբարձուք և Տեսուչք—վարժապետք միանգամայն և Կիրականօրէաց և Երեկոցեան վարժարանաց հսկողութիւնը , Հոգաբարձութիւնը և տեսչութիւնը կը վարեն :

115. Օրինաց միւս յօդուածոց տրամադրութիւնները , որք տոյն Գլխոց յօդուածոց տրամադրութեամբք չեն բարեփոխած , Երեկոցեան և Կիրականօրէաց վարժարանաց ալ կը վերաբերին :

ԴԼՈՒԽ ԶՈՐՐՈՐԴ

ԹԱՂԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՔ

ԻՐԱՌՈՒՆՔ ԵՒ ՊԱՐՏԻՔԹԱՂԻՆ

1. Պայմանք հիմնարկութեան , շէնք եւ այլ պիտոյք

116. ա. Իւրաքանչիւր թաղի թաղային ժողովը կորոչէ թաղին մէջ հիմնուելիք Ուսումնարանին աստիճանը (Յօդ. 125 և 132) և Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնը կը վաւերացնէ :

Բ. Թաղային ժողովը հիմնուելիք Ուսումնարանի մասին շրտած որոշմանը հետ պէտք է ներկայէ Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան և անոր արկղի վիճակն ու տարեկան պլանձէն :

117 ա. Ուսումնարան կրնան հիմնել երկու կամ աւելի թաղ միանալով :

Բ. Այդ պարագային մէջ թաղային ժողովք պէտք է միացեալ նիստ ընելով իւրաքանչիւր թաղի՝ Ուսումնարանի արկղին վճարելիք գումարը որոշեն , Հոգաբարձուի ընտրութիւնն ընեն , Ուսումնարանի համար յարմարագոյն թաղը որոշեն՝ չէնրին յարմարութիւնն ու աշակերտաց երթևեկութեան դիւրութիւնն նկատի առնելով , և իրենց որոշումները Կեդրոնական կամ Գաւառական Տեսչութեան ներկայեն ի քննութիւն և ի վաւերացում :

118. Թաղ մը որ Բարձրագոյն դպրոց (Յօդ. 68) չունի կամ թէ՛ և ունի բայց Օրինաց արահանջած վիճակին մէջ չէ՝ չի կրնար Ստորին ուսումնարան (Յօդ. 125) հիմնել , և թաղ մ'որ Ստորին ուսումնարան չունի կամ ունեցածը Օրինաց արահանջած վիճակին մէջ չէ՝ չի կրնար Միջին ուսումնարան հիմնել (Յօդ. 132) :

119 ա. Ստորին ուսումնարան չի կրնար հիմնուիլ թաղի մը կամ միացեալ թաղից մէջ՝ եթէ ապահովագէտ գէթ 20 աշակերտ կամ աշակերտուհի չի գտնուի , յարմար չէնք , կահք և սահմանեալ օժանդակ միջոցները հագացուած չըլլան և Ուսումնարանի գոյութիւնը գէթ մէկ շրջանի համար ապահոված չըլլայ :

Բ. Նմանապէս Միջին ուսումնարան չի կրնար հիմնուիլ առանց նախընթաց սոյնմաններուն գործադրութեանն ու աւելուողն 30 աշակերտ ունենալու :

Գ. Եթէ աշակերտաց թիւը երթալով նուազի՝ ուսումնարանը կը դոցուի Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան որոշմամբ :

120. Եթէ թաղային ժողով մը նախընթաց 118 և 119 յօդուածոց տրամադրութեանց հակառակ վարուի կամ եթէ բաւական հասցի չունենայ՝ բայց անփոյթ գըտնուի Ուսումնարան հիմնելու՝ Օրինաց 27դ յօդուածին տրամադրութեանցը ներքև կիցնայ :

2. ԻՐԱՄԱԿԱՆՄԻՋՈՑՔ

121. Ուսումնարանը իրեն յատուկ հաստատուն և կամուտ չունենար , այլ թաղային դպրոցի հաստատուն եկամտի (Յօդ. 36) հասցիքէն բաժին կապանայ , զոր թաղային ժողովը կորոչէ և Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը վաւերացնէ :

122 ա. Ուսումնարանը իր յատուկ տրիդը կունենայ, որուն աղբիւրներն են

1. Դպրոցի հաստատուն եկամտի հասոյթէն տրուած բաժինը .

2. Աշակերտաց թուակներն ուլ տուրքերը (Յօդ. 147 ա.) .

3. Ընկերութեանց կամ մասնաւոր անձանց նըստատներն ու նուէրները .

4. Թաղային Մետուկէն կամ Մետուկներէն տրուած նպաստը .

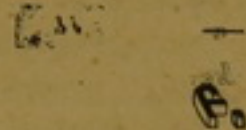
5. Դասական սխոլայից վաճառմանէ գոյացած հասոյթը .

6. Ուսուցչաց վճարած տուգանքները .

7. Տարեկան հանգանակութենէ գոյացած հասոյթը :

Բ. Եթէ նշանակուած 1—6 միջոցները բաւական չըլլան Ուսումնարանին ծախքը գոցելու՝ տարին անգամ մը ընդհանուր հանգանակութիւն կրկնայ թաղին կամ թաղերուն մէջ Թաղային Ժողովոյ կամ Ժողովոյ որոշմամբ :

Գ. Ուսումնարանի հասոյթին իր ծախքէն աւելցած մասը Թաղային Դպրոցի հաստատուն եկամտին վրայ կը բարդուի :

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱՅ

1. ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՆՊԱՏԱԿՔ, ՈՒՍՄԱՆՅ ԵՐԱԳԻՐՔ
ԵՒ ՄԻՋՈՑՔ

123. Թաղային Ուսումնարաններն երկու աստիճանի կը բաժնուին — Ստորին և Միջին :

(ՍՏՈՐԻՆ ՈՍՏՈՐԻՆ)

124. Ստորին Ուսումնարանի նպատակն է Բարձրագոյն դպրոցի տուած ընդհանուր կրթութիւնը ընդարձակել և միանգամայն աշակերտները Միջին Ուսումնարան մտնելու սխալութենէն պաշտպանել :

125. ա. Ստորին Ուսումնարանը 3 տարուան շրջան և 3 կարգ կունենայ :

Բ. Արտօնութիւն կը տրուի Կեդրոնական Կրթական

Տեսչութեան ի պահանջել հարկին գործնական դասարան մը յաւելուլ զլիսաւորապէս աշակերտաց համար :

Գ. Գործնական դասարանին ընթացքը կրնայ մէկ ու կէս տարի տեւել Կեդրոնական կամ Գաւառական կրթական Տեսչութեան որոշմամբն :

Դ. Գործնական Դասարանին նպատակն է Գործնական կեանքի սլահանջած անհրաժեշտ հմտութիւնքն հաղորդել :

126. Ստորին Ուսումնարանի Ա. Բ. և Գ. կարգաց մէջ աւանդուելիք ուսմունքն են՝

1. Կրօնագիտութիւն .

2. Բարոյագիտութիւն .

3. Հայերէն աշխարհիկ և գրոց լեզու և գրագիտութիւն .

4. Տաճկերէն, Ֆրանսերէն և Անգղիերէն .

5. Հիմնական սկզբունք Ընդհանուր Պատմութեան և Ազգային Պատմութիւն .

6. Աշխարհագրութիւն — Ընդհանուր, Հայաստանի և Տաճկաստանի .

7. Քանակագիտութիւն — Թուարանութեւն, գրահաշիւ, երկրաչափութիւն և սկզբունք գործնական մեքենաբանութեան .

8. Տոմարակալութիւն և վաճառականական գրութիւնք .

9. Գլխաւոր սկզբունք բնական գիտութեանց (բնագիտութիւն, տարրարանութիւն, բնական սրտմութիւն) .

10. Կազմութիւն Օսմանեան և Ազգային Վարչութեան .

11. Գեղագրութիւն, գծագրութիւն և գեղագծութիւն .

12. Ձայնական երաժշտութիւն. մարմնամարզ .

13. Տնտեսութիւն եւ ձեռագործ (աղջկանց) .

127 ա. Աղջկանց համար սխալաւորիչ չեն Տաճկերէն, վաճառականական գրութիւնք, երկրաչափութեան գործնական կրթութիւնք և մեքենաբանութիւն :

Բ. Բոլոր միւս ուսմունք սխալաւորիչ են թէ աղջկանց և թէ տղայոց համար : Արտաքոյ կարգի բացառութիւնք կըլլան վատառողջութեան պատճառաւ :

128. Ստորին Ուսումնարանի գործնական կարգին մէջ պէտք է աւանդուին

1. Կրօնք և բարոյագիտութիւն — Կրկնում Գ. կարգի ընթացքին .

2. Հայերէն — նոյնպէս .
3. Օտար լեզուք — չարունակութիւն .
4. Սկզբունք Գործնական Արուեստարանութեան կամ Երկրագործութեան .
5. Համարակալութիւն և առևտրական գրութիւնք . Սկզբունք վաճառագիտութեան . Առևտրական Թուարաթիւն .
6. Գրահաշիւ . Գործնական Երկրաչափութիւն . սկզբունք Գործնական Մեքենարանութեան .
7. Ընդհանուր Պատմութիւն — Կրկնում Գ. կարգի ընթացքին և Հիմնական ծանօթութիւնք վաճառականութեան և ճարտարութեանց պատմութեանէն .
8. Աշխարհագրութիւն — Նոյնպէս , և վաճառական , ճարտարական և երկրագործական աշխարհագրութեանէն Հիմնական ծանօթութիւնք .
9. Հիմնական սկզբունք քաղաքային , առևտրական և ճարտարական իրաւանց .
10. Հիմնական սկզբունք Տնտեսագիտութեան և վիճակագրութեան .
11. Երկրաչափական և ճարտարական դժագրութիւն . Շէշագրութիւն .
12. Բնական գիտութիւնք — Կրկնում և ընդարձակում Գ. կարգի ընթացքին և գլխաւոր կիրառութիւնք .
13. Չայնական երաժշտութիւն և մարմնամարզ .
14. Տնտեսութիւն և ձեռագործ (աղջկանց) .

129 ա. Երկրագործական կողմերը Արուեստարանութեան առջ Երկրագործութիւն կաւանդուի . իսկ միւս ուսմունք երկու ճիւղի կը բաժնուին — վաճառականական և ճարտարական :

Բ. Իւրաքանչիւր ճիւղի աշակերտք պարտաւոր են նոյն ճիւղի բոլոր դասերուն հետեւելու . բացառութիւնք կըլլան Տեսչին հաւանութեամբը :

130 ա. Եթէ գործնական կարգի իւրաքանչիւր ճիւղին հետեւող առնուազն 10 աշակերտ չըլլայ՝ նոյն ճիւղին յատկացեալ դասերը չեն աւանդուիր :

Բ. Նմանապէս եթէ բոլոր աշակերտաց թիւը 15 էն նուազ ըլլայ՝ Գործնական Դասարան չի բացուիր :

(Միջին Ուսումնարան)

131 ա. Միջին ուսումնարանի նպատակն է 1. Ընդհանուր կրթութիւն տալ . 2. վաճառականութեան և

ճարտարութեանց վերաբերեալ միջին աստիճանի հմտութիւնք հաղորդել և 3. բարձրագոյն մասնագիտական վարժարանաց համար պատրաստել :

Բ. Միջին Ուսումնարանը գլխաւորապէս աշակերտաց համար է :

132 ա. Միջին Ուսումնարանը 6 տարուան շքր. ջան և 6 դասարան սնի , յորոց 3ը Ստորին Ուսումնարանի կարգաց կը համապատասխանեն (Յօդ. 125) :

Բ. Միջին Ուսումնարանը հինգերորդ կարգէն սկըսեալ երկու ճիւղի կը բաժնուի — վաճառականական և ճարտարական , և ոյս վերջինը երկու ստորաբաժանում կու նենայ՝ Քանակագիտական և Տարրաբանական :

Գ. Արտօնութիւն կը տրուի Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան ճարտարական ճիւղի վերջին դասարանին ընթացքը մէկ ու կէս տարի ընելէ՝ եթէ հարկը պահանջէ :

133. Միջին Ուսումնարանի մէջ կաւանդուին

1. Կրօնագիտութիւն . — Համառօտ պատմութիւն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ և ընդհանուր եկեղեցական պատմութեանէն կարեւորագոյն գիտելիք .

2. Հայերէն . — Աշխարհիկ և գրոց լեզու և պատմութիւն գրականութեան .

3. Տաճկերէն , Ֆրանսերէն , Անգլիերէն և Գերմաներէն լեզուք և գլխաւոր ծանօթութիւնք նոյն լեզուաց գրականութեան պատմութեանէն .

4. Ընդհանուր և Ազգային պատմութիւն .

5. Ընդհանուր աշխարհագրութիւն իր ճիւղերով . — Վարչական և Առևտրական աշխարհագրութիւն Տաճկաստանի . — Տիեզերագրութիւն .

6. Քանակագիտութիւն . — Ընդհանուր թուաբանութիւն և գրահաշիւ . — Երկրաչափութիւն իր ճիւղերով . — Գործնական երկրաչափութիւն . — Սկզբունք տեսական և գործնական մեքենարանութիւն .

7. Սկզբունք բնագիտութեան , տարրաբանութեան , երկրաբանութեան , հանգաբանութեան , բուսաբանութեան , կենդանաբանութեան և կիրառութիւնք երկրագործութեան , ճարտարութեանց և առողջաբանութեան մէջ . — Տարրաբանական արուեստարանութիւն .

8. Համարակալութիւն և գործնական կըրթութիւնք . — Վաճառագիտութիւն և գիտութիւն վաճառականութեան . — Համառօտ պատմութիւն վաճառականութեան .

9. Սկզբունք տնտեսագիտութեան (երկրա .

գործական, ճարտարական, առևտրական) և վիճակագրական:

10. Սկզբունք իրաւագիտութեան (քաղաքային, ճարտարական, առևտրական և վարչական) — Օսմանեան և Ազգային վարչութիւն:

11. Գծագրութիւն երկրաչափական և ճարտարական. — Գեղադժութիւն. — Գեղադրութիւն:

12. Զայնական երաժշտութիւն. — Մարմնամարզ:

134 ա. Իւրաքանչիւր ճիւղի աշակերտք պարտաւոր են իրենց ճիւղին բոլոր ուսմունքը ուսանելու: Արտաքոյ կարգի բացառութիւնք կըլլան վատառողջութեան պատճառաւ:

Բ. Օտար լեզուներէն միայն երեքը պարտաւորիչ են:

135 ա. Եթէ ճիւղի մը հետեւող աշակերտաց թիւը 15 էն նուազ ըլլայ՝ նոյն ճիւղին յատկացեալ դասերը չեն աւանդուիր:

Բ. Նմանապէս եթէ ճիւղի մը ստորաբաժանման հետեւող աշակերտաց թիւը 10 էն նուազ ըլլայ՝ նոյն ստորաբաժան յատկացեալ դասերը չեն աւանդուիր:

136 ա. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը գծէ Ուսումնարանաց մէջ աւանդուելիք ուսմանց ընդհանուր ծրագիրները և կորոշէ դասագրքերն ու այլ դասական ընդհանուր և մասնաւոր միջոցները (Տես 72 ա.):

Բ. Կրօնական ուսմանց ծրագիրն ու միջոցները Կրօնական Խորհրդականը կը սահմանէ:

Գ. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան արտօնութիւն կը տրուի ի սլահանջեւ հարկին ուսմունք աւելցնել կամ սրկեցնել, ինչպէս և ճիւղերու կազմութեան մէջ փոփոխութիւն ընել (Տես 72 Բ.):

137 ա. Տեսուչը ուսուցչաց խորհրդին (Յօդ. 243) գործակցութեամբ կը շինէ ամէն երեք ամիս իր ուսումնարանի ուսմանց դասերու բաշխման ցուցակը, որ պէտք է ցոյց տայ ուսումնարանի իւրաքանչիւր աւուր և ժամու դասըմանց կարգը:

Բ. Երկու ուսումնարանաց դասերու բաշխումը այնպէս պէտք է ըլլայ որ աղջկանց համար պարտաւորիչ չեղող կամ անկարեւոր դասերը անոնց ձեռագործի, տնտեսութեան և մարմնամարզի զբաղած միջոցին տեղի ունենան:

138. Օրինաց 80 և 81 յօդուածոց տրամադրութիւնները երկու ուսումնարանաց ալ կը վերաբերին:

139. Ուսումնարանաց դաստիարակութեան ընդհանուր լեզուն Հայերէն է, բայց Ստորին ուսումնարանի Գ. և Գործնական Գասարանին և Միջին ուսումնարանի բոլոր կարգաց մէջ քանի մը դաս կրնայ օտար լեզուաւ տանդուիլ Հաւանութեամբ Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան:

2. ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐԳԱՑ

140 ա. Եթէ Ստորին ուսումնարանի դասարանի մը աշակերտաց թիւը 30ը անցնի և հաւանական ըլլայ թէ երթալով աւելի պիտի շատնայ՝ աշակերտք զուգընթաց դասարաններու կը բաժնուին: Այդ բաժանումը պէտք է տեղի ունենայ մանուաւդ Գործնական դասարանին համար:

Բ. Միջին ուսումնարանաց մէջ այդ բաժանումը տեղի կունենայ երբ դասարանի մը օտար լեզուաց հետեւող աշակերտաց թիւը 25ը և երկրաչափական, տարրաբանական և այլ գործնական կրթութեանց հետեւողներու թիւը 15ը անցնի:

3 ԱՇԱԿԵՐՏԻ ԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՔ

141 ա. Ստորին ուսումնարան կընդունուին Բարձրագոյն դպրոցի ուսումնաւարտ աշակերտք և աշակերտուհիք և անոնք որ նոյն դպրոցի ուսմանց ընթացքին բնութիւնը կուտան:

Բ. Ստորին ուսումնարանի Գործնական դասարանը կընդունուին նոյն ուսումնարանի ուսումնաւարտ աշակերտք և անոնք որ նոյն ուսումնարանի ուսմանց ընթացքին բնութիւնը կուտան:

Գ. Միջին ուսումնարան կընդունուին Ստորին ուսումնարանի Գ. կարգի ուսումնաւարտ աշակերտք և անոնք որ նոյն ուսումնարանի ուսմանց ընթացքին բնութիւնը կուտան:

142 Բացի Օրինաց 58 յօդուածի սլահանջած վկայականներէն և արտօնագրէն՝ աշակերտք և աշակերտուհիք պէտք է ներկայեն վարուց և ուսմանց վկայական:

143. Ստորին ուսումնարանի Ա. կարգը կընդունուին 12 տարեկանը լրացուցած, իսկ Միջին ուսումնարանի

նի Ա. կարգը կընդունուին 13 տարեկանը լրացուցած աշակերտք և աշակերտուհիք :

144. Աշակերտաց ընդունելութիւնը տեղի կունենայ դպրոցական տարեգլխոյն սկիզբը : Արտաքույ կարգի բացառութիւնք կըլլան՝ եթէ դաստարանաց կանոնաւոր ընթացքին խանգարում չի պատճառեն :

145. Եթէ աշակերտ կամ աշակերտուհի մը երկու տարի կարգ փոխել չի կրնայ առանց հիւանդութեան պատճառի՝ կարճակուի :

146. Աշակերտք բացի թոշակէ՝ մուտքի և տարբարանական գործարանի դրաղմանց համար զատ տուրք կը վճարեն :

147. Թոշակաց և տրոյ աստիճաններն ու քանակութիւնը Թաղային Ժողովք, իսկ իւրաքանչիւր աշակերտէ առնուելիք թոշակն ու տուրքը Հոգարարձուք կ'որոշեն (Յօդ. 46 և 48) :

148 ա. Աղքատ աշակերտք և աշակերտուհիք ձրի կընդունուին :

Բ. Արտաքույ կարգի ընդունակութիւն և ջանասիրութիւն ունեցող ձրիալարժ աշակերտաց և աշակերտուհեաց բոլոր պէտքերը ձրի կը հոգայուին և՛ եթէ հարկը պահանջէ՝ դրամական նպաստ ալ կը տրուի :

Գ. Հոգարարձուք և Այցելու Տեսուչք մասնաւոր խնամք կը տանին պաշտօնական աշակերտաց :

149 ա. Ստորին ուսումնարանի Գործնական դասարանին և Միջին ուսումնարանի բոլոր կարգաց մէջ երկու տեղէ ունկնդիրք ալ կընդունուին, որք աղատ են միայն իրենց ընտրած մէկ դասին կամ դասերուն հետեւելու, բայց պէտք է նոյն դասին կամ դասերուն պահանջած հմտութիւնն ունենան և բարեկարգութեան բոլոր կանոնաց հնազանդին իրրեւ աշակերտ :

Բ. Ունկնդիրք պէտք է բարի վարուց վկայական ունենան իրենց բնակած թաղին Արչուութենէն :

150. Ունկնդիրք թոշակ կը վճարեն իրենց հետեւած դասերու թուոյն համեմատ :

151 ա. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան

բառարակելիք բարեկարգութեան կանոնադիրը կ'որոշէ յանցաւոր աշակերտաց տրուելիք պատիժներն :

Բ. Հոգարարձուք և Տեսուչք Ուսուցչաց Ժողովին կարծիքն առնելով կրնան ճամբել աշակերտ կամ ունկնդիր մը՝ եթէ անոր ներկայութիւնը աշակերտաց չար օրինակ և անոնց դաստարանի կանոնաւոր յառաջադիմութեան արգելք է :

4. ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿՆԻՍՄԱՆ ԵՒ ՊԱՐԱՊՈՅ

152 ա. Ուսումնարանաց մէջ բառամեայ, տարեկան և աւարտական քննութիւնք տեղի կունենան : Քառամեայ քննութիւններն Տեսուչն ու Ուսուցչիչք կը կատարեն ի ներկայութեան Հոգարարձուք կամ անոնց օգնականաց : Իսկ տարեկան և աւարտական քննութիւնները կը կատարեն Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութենէն կարգեալ Քննիչ Մասնախումբ՝ ի ներկայութեան Աղգային իշխանութեանց, ծնողաց և այլ աղգայնոց :

Բ. Տարեկան քննութիւններն ու կարգափոխութիւնը տեղի կունենան դպրոցական տարեգլխէն (Մայիս) առաջ :

Գ. Քառամեայ և տարեկան քննութիւններէ ետք միճակացոյցներ կը տրուին աշակերտաց, իսկ ուսումնարան աշակերտաց վկայագիրներ, որոց մէջ նշանակուած կըլլայ և ուսմանց համաժողով ծրագիրը :

153 ա. Ստորին ուսումնարանի Ա. Բ. և Գ. կարգաց օրը 5 ժամ դաս կը տրուի, իսկ նոյն ուսումնարանի Գործնական դասարանին և Միջին ուսումնարանի բոլոր կարգաց առ առաւելն 6 ժամ :

Բ. Գորնան և ամառը կէս օրին 2 ժամ և աշնան ու ձմեռը 1 1/2 ժամ, ինչպէս և դասերու մէջ ժամը անդամ մը 10 վայրկեան կամ երկու ժամը անդամ մը 15 վայրկեան հանգիստ կը տրուի :

154 ա. Ուսումնարանաց բոլոր տարուան պարապոյ օրերը, բացի սովորական տօներէն օրերէն, կրնան մինչև 10 շաբաթ տեւել, որք տեղական հանգումանաց համեմատ տարուան դանադան եղանակներուն վրայ կը բաժնուին Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան վաւերացմամբ :

Բ. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կրնայ ի պահանջել հարկին պարապոյ ժամանակը աւելցնել կամ պակսեցնել :

155. Օրինաց միւս յօդուածները, որք սոյն Այլոյ մասնաւոր տրամադրութեամբք չեն բարեփոխուած՝ ուսումնարանաց ալ կը վերաբերին:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԿԵՂՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՔ

ԿԵՂՐՈՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄԱՐԱՆ

156. Կեղրոնական կրթական Տեսչութիւնը իր անմիջական տնօրէնութեանը ներքեւ Մայրաքաղաքիս մէջ առ այժմ դէժ Միջին ուսումնարան մը կունենայ, որոյ տեղն ու հասոյթի ազրիւրները Ազգ. ժողովը կորուէ:

157. Կեղրոնական Ուսումնարանի Հոգաբարձուն, Տեսուչն ու Ուսուցիչները Կեղրոնական կրթական Տեսչութիւնը կ'ընտրէ:

158. Օրինաց միւս յօդուածները, որք նախնիաց 156 և 157 յօդուածոց տրամադրութեամբք չեն բարեփոխուած՝ Կեղրոնական Ուսումնարանին ալ կը վերաբերին:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

159. Իւրաքանչիւր Գաւառապետիս կունենայ ընտրին կամ Միջին ուսումնարան մը, որ Գաւառական կրթական Տեսչութեան անմիջական տնօրէնութեանը ներքեւ կը գտնուի:

160 ա. Գաւառական ժողովը Գաւառական Վարչութեան և Գաւառ. կրթական Տեսչութեան կարծիքն առնելով կ'որոշէ Ուսումնարանի տեղն ու հասոյթի ազրիւրները եւ իր որոշումը Կեղրոնական կրթական Տեսչութեան բնութեանն ու վաւերացմանը կը ներկայէ:

Բ. Ուսումնարանի տեղն ու չէնքը պէտք է իր նըպատակին յարմար ըլլայ եւ աշակերտաց երթեւեկութեան դիւրութիւն ընծայէ:

161. Աշակերտաց ընդունելութեան պայմաններուն, մուտքի տրոց եւ թոշակաց վերաբերեալ մասնաւոր կանոնադիրը պէտք է Կեղրոնական կրթական Տեսչութեանէն վաւերանայ:

162. Ուսումնարանի Տեսուչն ու ուսուցիչները Գաւառական կրթական Տեսուչը կ'ընտրէ, իսկ Հոգաբարձուն Գաւառական ժողովը:

163. Օրինաց միւս յօդուածները, որք սոյն Մասին մասնաւոր տրամադրութեամբք չեն բարեփոխուած, Գաւառական ուսումնարանաց ալ կը վերաբերին:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՔ, ՈՐՈՅ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ ՆԵՐԿԱՅ ՕՐԻՆՕՔ ԶԷ ՍԱՀՄԱՆՈՒԱԾ

ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ

164. Վանական Միաբանութեանց վարժարանաց Կրօնական ուսմանց ծրագիրն ու միջոցները պէտք է Կրօնական Խորհրդականին, իսկ միւս ուսմանցը, ինչպէս և վարժարանաց կազմութեան և բարեկարգութեան կանոնադիրը՝ Կեղրոնական կրթական Տեսչութեան վաւերացմանը ենթարկուին:

165. Վանական Միաբանութեանց վարժարանները Կեղրոնական և Գաւառական կրթական Տեսչութեանց հսկողութեանը ներքեւ են:

166. Սոյն վարժարանաց վարժապետք պէտք է Յորինաց սահմանած Արտօնագիրն ունենան (Յօդ. 297, 298, 300, 301, 306 Ա—Ե) :

167. Վանական Մխարանութիւնք պէտք է ամէն տարի իրենց վարժարանաց հաշիւները Կեդրոնական Կըրթական Տեսչութեան վաւերացնել տան և միանգամայն անոնց վիճակին վրայ տեղեկագիր ներկայեն անոր համաձայն Յորինաց [Տես Յօդ. 349] :

168. Եթէ վանական Մխարանութիւն մը նախքան 164—167 յօդուածոց տրամադրութիւններուն հակառակ վարուի՝ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը մէկ տարուան մէջ երեք ազգարարութիւն ընելէ ետք՝ խնդիրը Աղգ. Ժողովոյ կը ներկայէ :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

169. Բարեգործական են ամէն այն կրթական հաստատութիւնք՝ որոց ծախսը ամբողջ կամ մասամբ կը տակաւ եկամուտով, բարերար անձանց դրամով, հանձնակութեամբ, նուէրներով կամ այլ հասարակաց հասցթներով կը հագացուին :

170. Յորինաց 164—167 յօդուածները Բարեգործական վարժարանաց ալ կը վերաբերին :

171. Այն բարերար անձինք կամ ընկերութիւնք՝ որք իրենց հիմնած կրօնական հաստատութեանց բոլոր ծախսերը իրենց սեփական դրամով կը հոգան՝ պարտական չեն հաշիւ ներկայելու :

172. Եթէ Բարեգործական հաստատութեանց վարչութիւնք Յորինաց 164—167 յօդուածոց հակառակ վարուին կամ նոյն հաստատութիւնները բարեկարգ վիճակի մէջ պահելու անխոյթ ըլլան՝ Կեդրոնական կամ Պաւառական Կրթական Տեսչութեան կողմէն մէկ տարուան մէջ երեք ազգարարութիւն ընդունելէ ետք՝ անվստահելի կը հրատարակուին և Յորինաց 349րդ յօդուածին տրամադրութեան ներքեւ կ'ըլնան :

173. Նախընթաց յօդուածի տրամադրութիւններէն զերծ են 171 յօդուածին մէջ նշանակուած բարերար անձինք և ընկերութիւնք :

ՄԱՍՆԱԽՈՐ ՎԱՐՎԱՐԱՆՔ

174 ա. Մասնաւոր են այն վարժարանները զորս մասնաւոր անձինք կամ ընկերութիւնք կը հաստատեն իրենց սեփական հաշույն :

Բ. Մասնաւոր վարժարանաց Աղգային միւս վարժարաններէն ունեցած տարբերութիւնն այն է որ մատակարարութեան մասին Աղգային իշխանութեանց պատասխանատու չեն բնաւ և ձրի աշակերտ ընդունելու պարտականութիւն չունին :

175. Ամէն մասնաւոր անձ՝ որ իր բնակած թաղէն կամ թաղերէն բարի վարուց վկայական և Յորինաց պահանջած Արտօնագիրն ունի և ամէն մասնաւոր ընկերութիւն որ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան վաւերացած է՝ կրնայ վարժարան հիմնել, բայց պէտք է անոր ուսմանց ծրագիրն Պաւառական կամ Կեդրոնական Կըրթական Տեսչութեան վաւերացնել տայ, անոնց հսկողութիւնն ընդունի և տարին անգամ մը տեղեկագիր ներկայէ ըստ սահմանեալ կանոնաց :

176. Մասնաւոր վարժարանաց վարժապետք և վարժուչիք պէտք է Յորինաց սահմանած Արտօնագիրն ունենան (Յօդ. 297, 298, 300, 301, 306 Ա—Ե) :

177. Այն մասնաւոր անձինք և ընկերութիւնք՝ որ նախընթաց 175 և 176 յօդուածոց հակառակ կը վարուին կամ իրենց վարժարանը բարեկարգ վիճակի մէջ չեն պահել՝ Պաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան մէկ տարուան մէջ երեք ազգարարութիւն ընդունելէ ետք՝ անվստահելի կը հրատարակուին :

ՄԱՍՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅՔ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԵՐՆ

Ա.

ԴՊՐՈՑԱՅ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅՔ

1. ՏԵՍՈՒՉ-ՎԱՐԺԱՊԵՏՔ ԿԱՄ ՎԱՐԺՈՒՀԻՔ

178 ա. Միայն մէկ վարժապետ կամ վարժուհի գտնուած դպրոցներուն մէջ նոյն վարժապետը կամ վարժուհիք կը վարեն միանգամայն անոնց ներքին տեսչութեան պաշտօնը: Իսկ մէկէն աւելի պաշտօնեայ գտնուած դպրոցներուն մէջ նոյն պաշտօնը անոնցմէ մէկուն կը յանձնուի:

Բ. Տեսուչ-վարժապետը կամ վարժուհիք բաց ի տեսչութեան պաշտօնէն միանգամայն իրենց յանձնուած կարգին կամ կարգերուն դասերը կուտան:

Գ. Տեսչութեան պաշտօնին յատկանալիք ժամանակը Հոգաբարձուք կ'որոշեն՝ Այցելու Տեսչաց կարծիքն առնելով:

179 ա. Տեսուչ-վարժապետին ստորագրեալ եւ պատասխանատու են վարժարանի բոլոր միւս պաշտօնեայք:

Բ. Վարժապետը եւ վարժուհիք պարտաւոր են ամէն բանի մէջ Տեսուչ-վարժապետին կամ վարժուհւոյն օգնելու:

180 ա. Տեսուչ-վարժապետը պէտք է վարժապետաց կամ վարժուհեաց կարծիքն առնուի Դպրոցի բարեկարգութեան վերաբերեալ խնդրոց մասին եւ զանոնք գէթ ամիսը անգամ մը ի խորհուրդ գումարէ:

Բ. Վարժապետը կամ վարժուհիք թէեւ Համալիտ ըլլան Տեսուչ-վարժապետին՝ պարտաւոր են ճշդիւ գործադրել անոր հրահանգները:

Գ. Սոցա եւ Տեսուչ-վարժապետին, ինչպէս եւ սորա եւ Հոգաբարձուն մէջ ծագած անհամաձայնութիւնները Այցելու Տեսուչը կը քննէ. բայց վերջնական վճիռը կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան կը պատկանի:

181. Տեսուչ-վարժապետաց պաշտօնն է վարժարանաց բարեկարգութեան եւ ընթացքին անմիջական հրահանգութիւնը եւ հաստատեալ Յրինաց, ծրագրաց եւ կանոնաց եւ բարձրագոյն իշխանութեանց տուած հրահանգաց անթերի գործադրութիւնը: Իրենց ղլխաւոր պարտականութիւնքն են ամէն ջանք ի գործ դնել որ աշակերտք կանոնաւոր կերպով դպրոց յաճախեն, լաւ վարք ունենան եւ ուսմանց մէջ յառաջադիմեն. հսկել որ վարժապետք իրենց պաշտօնը խղճի մտօք կատարեն, հոգ տան իր որ դպրոցին եւ աշակերտաց պիտոյքը ժամանակին հոգացուին. դպրոցատեղիքը եւ բոլոր գոյքը, ինչպէս եւ աշակերտք եւ անոնց դասական առարկաները՝ միշտ պատշաճաւոր եւ մաքուր վիճակի մէջ ըլլան:

182. Տեսուչ-վարժապետք երեք ամիսն անգամ մը ցուցակաձեւ տեղեկագիր կը ներկայեն Այցելու Տեսչաց, որուն պարունակելիք տեղեկութիւնքն ու ձեւը կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը սահմանէ:

183 ա. Ստորին դպրոցի Տեսուչ-վարժապետ կըրնան ըլլալ անոնք որ առ նուազն 21 տարեկան են եւ գէթ Ստորին դպրոցի վերջնական ընդհանուր Արտօնագիր ունին (Յօդ. 297, 300, 306 Բ.): Ստորին դպրոցի Տեսուչ-վարժուհի կրնան ըլլալ նոյն պայմաններով անոնք որ առնուազն 18 տարեկան են:

Բ. Բացառութիւն. — Ստորին փոքր, այսինքն 25էն նուազ աշակերտ ունեցող դպրոցաց Տեսուչ-վարժապետ կամ վարժուհի կրնան ըլլալ անոնք որ Ստորին դպրոցի առժամանակեայ ընդհանուր Արտօնագիր ունին (Յօդ. 301 եւ 306 Բ.):

184. Բարձրագոյն դպրոցի Տեսուչ-վարժապետ կրնան ըլլալ անոնք որ 23 տարեկան են եւ գէթ Բարձրագոյն դպրոցի վերջնական ընդհանուր Արտօնագիր ունին (Յօդ. 297, 300, 306 Գ.): Բարձ. դպրոցի Տեսուչ-վարժուհի կրնան ըլլալ նոյն պայմաններով անոնք որ 20 տարեկան են:

185 ա. Տեսուչ-վարժապետաց կամ վարժուհեաց ընտրութիւնը դպրոցի Հոգաբարձուք կընեն Այցելու Տեսչաց կարծիքն առնելով:

Բ. Թաղային ժողովք կրնան Տեսուչ-վարժապետաց կամ վարժուհեաց, ինչպէս եւ վարժապետաց եւ վարժուհեաց ընտրութիւնն կամ անոր վաւերացումը իրենց վերապահել:

2. ՎԱՐԺԱՊԵՏՔ ԿԱՄ ՎԱՐԺՈՒՀԻՔ

186. Ստորին դպրոցի վարժապետ կրնան ըլլալ անոնք որ առնուազն 18 տարեկան են եւ Ստորին դպրոցի առժամանակեայ ընդհանուր Արտօնագիր ունին . (Յօդ. 297, 301 եւ 306 Բ.) իսկ վարժուհի կրնան ըլլալ նոյն պայմանով անոնք որ առնուազն 16 տարեկան են :

187. Բարձրագոյն դպրոցի վարժապետ կրնան ըլլալ անոնք որ առնուազն 20 տարեկան են եւ Բարձրագոյն դպրոցի առժամանակեայ ընդհանուր Արտօնագիր (Յօդ. 297, 301 եւ 306 Գ.) ունին . իսկ վարժուհի կըրնան ըլլալ նոյն պայմանով անոնք որ առնուազն 18 տարեկան են :

188. Վարժապետաց եւ վարժուհեաց ընտրութիւնը Հոգաբարձուք կընեն Տեսուչ վարժապետին կամ վարժուհւոյն ու Այցելու Տեսչին կարծիքն առնելով . (Յօդ. 185 Բ.)

189 ա. Վարժապետաց եւ վարժուհեաց ռոճիկը Հոգաբարձուք կորոշեն տեղական կեանքի պայմաններուն եւ իւրաքանչիւրին Արտօնագրի աստիճանին համեմատ . Հոգաբարձուք պարտաւոր են աշխատանքը ըստ արժանւոյն եւ արդարութեամբ վարձատրելու սկզբունքէն չի շեղիլ :

Բ. Թաղային ժողովք կրնան վարժապետաց եւ վարժուհեաց, ինչպէս եւ Տեսուչ-վարժապետաց կամ վարժուհեաց ռոճկի որոշումը կամ անոր վաւերացումը իրենց վերապահել :

190. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը ռոճկաց մասին հիմնական կանոնագիր մը կը հրատարակէ եւ անոր սկզբանցը հակառակ կնքուած պայմանք առ ոչինչ կը համարուին :

191. Վարժապետք եւ վարժուհիք օգնական-աշակերտաց կամ աշակերտութեաց (Յօդ. 238) տուած առանձին դասերնուն համար մասնաւոր վարձատրութիւն պէտք է ստանան :

192 ա. Վարժապետք եւ վարժուհիք իրենց ռոճիկէն դատ կստանան դպրոցի անտուկէն աշակերտ զըլուխ ի դաւառս ամիսը 2 զուրուչ եւ ի Պօլիս 3 զըլ : Մէկէն աւելի վարժապետ եղած տեղերը այդ հասոյթը կը

բաժնուի մէջներին իւրաքանչիւրին աշխատութեան ժամերուն համեմատութեամբ :

Բ. Այս մասին վարժապետաց մէջ ծագած անհամաձայնութիւնը Հոգաբարձուն կը լուծէ, որոյ վճռոյն դէմ կրնայ դժգոհ կողմը բողոքել Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան :

3. ՕԳՆԱԿԱՆ-ՎԱՐԺԱՊԵՏՔ ԿԱՄ ՎԱՐԺՈՒՀԻՔ

193 ա. Ստորին դպրոցի օգնական-վարժապետ կամ վարժուհի կըլլան անոնք որ Բարձրագոյն դպրոցի եւ Մանկավարժական դասարանաց ուսմանց ընթացքը աւարտած կամ նոյն դպրոցի եւ դասարանաց ընթացքին քննութիւնը տուած եւ վկայագիր առած են, բայց դեռ Օրինաց պահանջած տարիքը (Յօդ. 186) չունենալնուն սահմանեալ Արտօնագիրը չեն ստացած (Յօդ. 306 Բ.) :

Բ. Ստորին դպրոցի օգնական-վարժապետք պէտք է առ նուազն 16 տարեկան, իսկ օգնական-վարժուհիք 14 տարեկան ըլլան :

194 ա. Բարձրագոյն դպրոցի օգնական-վարժապետ կամ վարժուհի կրնան ըլլալ անոնք որ Ստորին ուսումնարանի եւ Մանկավարժական դասարանի ուսմանց ընթացքը աւարտած կամ նոյն ընթացից քննութիւնը տուած եւ վկայագիր առած են, բայց դեռ Օրինաց պահանջած տարիքը (Յօդ. 187) չունենալնուն սահմանեալ Արտօնագիրը չեն ստացած (Յօդ. 306 Գ.) :

Բ. Բարձրագոյն դպրոցի օգնական-վարժապետք պէտք է առնուազն 18 տարեկան, իսկ օգնական-վարժուհիք 16 տարեկան ըլլան :

195. Օգնական-վարժապետաց կամ վարժուհեաց ընտրութիւնը կընեն եւ ռոճիկը կը նշանակեն Հոգաբարձուք (Յօդ. 189 ա եւ 190) Տեսուչ-վարժապետաց կամ վարժուհեաց կարծիքն առնելով :

196. Օգնական վարժապետք կամ վարժուհիք միայն մէկ տարուան համար կընտրուին :

197. Օգնական-վարժապետք կամ վարժուհիք ըստորագրեալ եւ պատասխանատու են այն վարժապետաց կամ վարժուհեաց, որոց անմիջական հսկողութեանն ու աւաջնորդութեանը ներքեւ օգնական դասատուութիւն կընեն :

4. ՕԳՆԱԿԱՆ-ԱՇԱԿԵՐՏԲ ԿԱՄ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՔ

198. Ստորին դպրոցաց մէջ ծաղկոցի դաստիարակութեան կամ դաստիարակի պաշտօնին պատրաստուող եւ Բարձրագոյն դպրոցաց մէջ Ստորին դպրոցի վարժապետի կամ վարժուհւոյ պաշտօնին պատրաստուող աշակերտք կամ աշակերտուհիք միանգամայն իբրեւ օգնական-աշակերտք կամ աշակերտուհիք կը գործածուին նոյն դպրոցաց մէջ (Յօդ. 238) :

199 ա. Միայն մէկ վարժապետ կամ վարժուհի գտնուած Ստորին դպրոցաց մէջ Դ. կարգի աշակերտներէն կամ աշակերտուհիներէն յարմարագոյնները կրնան իբրեւ օգնական գործածուիլ :

Բ. Այցելու Տեսուչք եւ Հոգաբարձուք հսկելու են որ նոյն աշակերտք իրենց կարգի դասերէն չի զրկուին եւ վարժապետք կամ վարժուհիք անոնց մատուցած ծառայութեանը փոխարէն առանձին դասեր տան անոնց (Յօդ. 194 եւ 240 գ.) :

Բ.

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱՅ ՊԱՇՏՈՆԵԱԹՔ

1. ՏԵՍՈՒՉ ԵՒ ՓՈԽ-ՏԵՍՈՒՉ

200 ա. Իւրաքանչիւր ուսումնարան ներքին Տեսուչ մը կուենայ՝ որ կրնայ միանգամայն ուսուցչութեան պաշտօն վարել :

Բ. Աղջկանց ուսումնարաններու մէջ տեսչութեան պաշտօնը կրնայ ուսուցչուհւոյ մը յանձնուիլ :

201 ա. Տեսուչը ստորադրեալ եւ պատասխանատու է Հոգաբարձուին եւ իրեն ստորադրեալ եւ պատասխանատու են բոլոր միւս պաշտօնեայք :

Բ. Տեսչաց եւ Հոգաբարձուաց յարաբերութեանց կանոնագիրը Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը գծէ եւ անոնց մէջ ծագած անհամաձայնութիւնները նոյն Տեսչութիւնը կը լուծէ վերջնական կերպով. իսկ Գաւառական Կրթական Տեսուչք այս մասին իրենց որոշումը կու-

տան վերապահմամբ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան վճռոյն :

202. Տեսուչը Օրինաց 181-րդ յօդուածի համաձայն կը վարէ իր պաշտօնը :

203. Տեսուչը երեք ամիսն անգամ մը ցուցակաձեւ եւ ամեն դպրոցական տարեգլխուն ընդհանուր տեղեկագիր կը ներկայէ ուսումնարանի վիճակին վրայ Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան հանդերձ իր զխոռոչութիւններովն ու առաջարկութիւններովը, եւ պատճէնը Այցելու Տեսչին կը հաղորդէ :

204. Տեսուչը իր պաշտօնին, ինչպէս եւ Ուսուցչաց Խորհրդին (Յօդ. 243) վերաբերեալ բոլոր թղթոց պաշտօնութեանն հոգ կը տանի, առ ինքն ուղղեալ թղթոց կանոնաւոր ցուցակը կը բռնէ, իր յղածներուն պատճէնները կը պահէ եւ իր հրաժարման միջոցին թէ տեսչական Դիւանի բոլոր թղթերը եւ թէ ուսումնարանին վերաբերեալները կը յանձնէ ցուցակաւ իր յաջորդին :

205. Միջին ուսումնարանք կրնան ի պահանջել հարկին Փոխ-Տեսուչ մ'ունենալ, զոր ուսուցչաց մէջէն կընտրեն համաձայնութեամբ Հոգաբարձուն եւ Տեսուչը :

206. Ստորին ուսումնարանի Տեսուչ կրնան ըլլալ անոնք որ առ նուազն 23 տարեկան են եւ գէթ նոյն ուսումնարանի ուսուցչութեան վերջնական ընդհանուր Արտօնագիր (Յօդ. 297, 300 եւ 306 Դ) ունին : Տեսչուհի կրնան ըլլալ նոյն պայմաններով անոնք որ առ նուազն 21 տարեկան են :

207. Միջին ուսումնարանի Տեսուչ կրնան ըլլալ անոնք որ 23 տարեկան են եւ նոյն ուսումնարանի ուսուցչութեան վերջնական ընդհանուր Արտօնագիր (Յօդ. 297, 300 եւ 306 Ե) ունին :

208. Տեսչաց ընտրութիւնը Հոգաբարձուք կը նեն եւ Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնը կը վաւերացնէ (Յօդ. 185 Բ) :

209. Տեսչին եւ Փոխ-Տեսչին պաշտօնը երկու տա-

ընդ կը տեւէ : իրենց ուսուցչութեան պաշտօնը տեսչութեան պաշտօնին հետ չի դադարիր : այլ Օրինաց տրամադրած պայմանաժամին համաձայն կը շարունակուի (Յօդ. 221 Բ.) :

2. ՈՒՍՈՒՑԻՉՔ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՔ

210. Ստորին և Միջին ուսումնարանաց ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի կրնան ըլլալ անոնք որ առնուազն 20 տարեկան են և նոյն ուսումնարանաց ուսուցչութեան Արտօնագիր ունին [Յօդ. 306 Գ. և Ե.] :

211. Ուսումնարանաց ուսուցիչները Հոգաբարձուր կընտրեն Տեսչաց հետ համաձայնութեամբ և Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնը կը հաստատէ [Յօդ. 185 Բ.] :

212 ա. Ուսուցչաց ինչպէս և Տեսչաց և Փոխ-Տեսչաց ռոճիկը Հոգաբարձուր կորուչեն [Յօդ. 189] :

Բ. Ուսուցիչք իրենց ռոճիկէն զատ կատանան աշակերտաց թոշակներէն գոյացած հասոյթին հինգերորդ մասը : որ իրենց մէջ կը բաժնուի խորացնելու իրենց աւանդած գրասերութեան և կարեւորութեանը համեմատ :

3. ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

213 ա. Ուսուցիչք խորհուրդը կը կազմեն Տեսչին նախագահութեանը տակ :

Բ. Խորհուրդը գէթ ամիսն անգամ մը նիստ կընէ ուսումնարանի բարեկարգութեան և աշակերտաց յառաջադիմութեան վերաբերեալ միջոցներուն վրայ խորհրդակցելու և կարծիք տալու համար :

214. Ուսուցչական Խորհուրդն ու ուսուցիչք միայն խորհրդատու ձայն ունին և պարտաւոր են Հոգաբարձութեան և Տեսչութեան որոշումները գործադրել : Թէև իրենք անոնց համամիտ չըլլան : իրենք իրաւունք ունին միայն իրենց կարծիքը Այցելու Տեսչին և Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան ներկայցելու :

215. Ուսուցչական Խորհրդոյ ընդհանուր կանոնադիրը Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը գծէ : Իւրաքանչիւր Խորհուրդը կրնայ իր մասնաւոր կանոնադիրն

ունենալ : բայց պէտք է ընդհանուր կանոնադիրն սկզբունց համաձայն ըլլայ և նոյն կամ Գաւառական Տեսչութենէն վաւերանայ :

4. ՕԳՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉՔ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՔ

216. Ստորին և Միջին ուսումնարանաց մէջ հաստատուած Մանկավարժական Գասարանաց ուսումնարան աշակերտք և աշակերտուհիք եթէ դեռ Օրինաց պահանջած տարիքը չունին [Յօդ. 187 և 211] սահմանեալ Արտօնագիրը [Յօդ. 306. Գ. և Դ.] ստանալու համար կրնան նոյն կամ այլ ուսումնարանաց մէջ իբրեւ օգնական—ուսուցիչք կամ ուսուցչուհիք գործածուիլ :

217. Օրինաց 189 ա, 190 և 195—197 յօդուածոց արամադրութիւնները օգնական—ուսուցչաց և ուսուցչուհեաց ալ կը վերաբերին :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՐՏՔ ԵՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

218. ա. Ազգային վարժարանաց մէջ պաշտօն վարել ուղղ առնինք պէտք է ներկայեն՝ 1. իրենց Արտօնագիրը : 2. վարուց վկայական կամ վկայականներ այն թաղի կամ թաղերու խորհուրդներէն ուր որ բնակած կամ ճանչցուած են և 3. Պաշտօնավարութեան վկայական կամ վկայականներ՝ եթէ արդէն պաշտօն վարած են :

Բ. Վարուց և պաշտօնավարութեան վկայականները կրնան անընդունելի դատուիլ եթէ ներկայուած օրէն երկու տարի առաջ տրուած ըլլան : և դպրոցական իշխանութիւնք կրնան վարուց համար նոր վկայական մը ստանձնել :

Գ. Օտարականաց վարուց վկայականը պէտք է իրենց Հիւսիսատարաններէն տրուած կամ վաւերացած ըլլայ :

219. Կրթական պաշտօնէից ընտրութիւնը երկու կերպով կը կատարուի : ուղղակի որոշեալ անձ մը պաշտօնի կոչելով կամ մրցմամբ (բազդատական ընտրութեամբ) յարմարագոյնը ընտրելով : Այս վերջին կերպը գործադրելու համար պաշտօնական ազդ կը հրատարակուի հանդերձ պաշտօնին վերաբերեալ պայմաններովը և հրաւեր

կը կարգացուի Արտօնագիր ունեցող վարժապետաց կամ վարժուհեաց մրցման մասնակցելու :

220 ա. Այցելու Տեսուչը իրենց նախագահութեանը տակ Քննիչ Մասնախումբ մը կը կազմեն , որ կը կատարէ բաղդատական քննութիւնը եւ իր որոշումը կուտայ :

Բ. Այցելու Տեսչաց բաղդատական քննութիւնը կը կատարեն նոյն եղանակաւ Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնը :

221 ա. Առժամանակեայ Արտօնագիր [307. 306 Ա-Ե] ունեցող պաշտօնեայք նախ մէկ տարուան համար պաշտօնի կը կոչուին եւ յետոյ երեք տարուան համար կը հաստատուին իրենց պաշտօնին մէջ՝ եթէ իրենց Արտօնագրի պայմանաժամը անկէ առաջ չի լրանար [307. 302] :

Բ. Վերջնական Արտօնագիր ունեցողները նաեւ երկու տարուան համար կը նշանակուին եւ յետոյ վեց տարուան համար կը հաստատուին :

Գ. Կրթական պաշտօնեայք եթէ դպրոցական տարեգլուխը [Մայիս] 5-6 ամիս անցած պաշտօնի կոչուին՝ իրենց պաշտօնավարութեան շրջանը յաջորդ դպրոցական տարեգլխէն կը հաշուուի :

222 ա. Կրթական պաշտօնէի պաշտօնավարութեան շրջանը լրանալէ զէթ երկու ամիս առաջ պէտք է զեկուցուի իրենց թէ պաշտօնին պիտի շարունակեն թէ ոչ . եթէ այս զեկուցումը տեղի չունենայ՝ պաշտօնեայք իրաւունք ունին երկու ամսականին սրահանջելու :

Բ. Նոյնպէս և պաշտօնեայք իրենց պաշտօնի շրջանը լրանալէն երկու ամիս առաջ պէտք է յայտնեն Գաւառական իշխանութեան թէ պաշտօնին պիտի շարունակեն թէ ոչ . եթէ ատոր հակառակ վարուին՝ մէկ ամսականնին կը տուժեն :

223. ա. Պաշտօնէի ամսականները պէտք է կանոնաւորութեամբ և ճշգրտութեամբ վճարուին և արձակուրդի պատճառաւ բնաւ զեղջ չըլլայ :

Բ. Նմանապէս և պաշտօնեայք պէտք է իրենց պայմանին համաձայն ճշգրտութեամբ կատարեն իրենց պաշտօնը . առանց ընդունելի պատճառի բացակայ եղողները բացառւած թեան ժամերու արժէքին կրկինը կը տուժեն :

224. ա. Եթէ պաշտօնէի մը հիւանդութեան պատճառաւ իր պաշտօնը ուրիշ յանձնուի՝ փոխանորդին ամսականը անտուկէն կը վճարուի , պաշտօնեան ալ իր ամսականը կ'ոտանայ մինչեւ երկու ամիս , անկէ աւելին ձեռքն հաս իշխանութեան որոշումէն կախում ունի :

Բ. Նմանապէս եթէ պաշտօնեայ մը մեռնի՝ իր մէկ ամսականը ընտանիքին կը վճարուի , աւելին դարձեալ ձեռքն հաս իշխանութիւնը կ'որոշէ :

225. ա. Արտեալ պայմանաժամը լրանալէ առաջ կտրելի չէ պաշտօնեայ հրաժարեցնել առանց Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան քննութեանն ու որոշմանը , որ ամբաստանեալն ալ լսելէ ետք կուտայ իր վճիռը :

Բ. Արտարոյ կտրդի դիպաց մէջ յանցաւոր պաշտօնեայ մը կրնայ դադարման ենթարկուիլ , բայց պէտք է անմիջապէս տեղեկութիւն տրուի Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան :

Գ. Գաւառական Կրթական Տեսչութեան վճռոյն դէմ կտրելի է բողոքել Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան :

Դ. Գաւառեալ պաշտօնեայն կը շարունակէ իւր ուժիկն ընդունելու մինչ ցվերջնական կարգադրութիւն խընդրոյն՝ եթէ ատպայտեալ յանցանքի տէր չէ :

226. Պաշտօնէի և իշխանութեանց մէջ ծագած զրամական վէճերը Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը վճռէ՝ վերջնական կերպով և Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնը վերապահմամբ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան , եթէ երկու կողմն ալ կանխաւ ընդունին անոնց վճիռը , իսկ եթէ ոչ՝ պէտք է ազգային Գաւառացի դիմեն :

227. ա. Պաշտօնեայ մը չկրնար պայմանաժամէն առաջ հրաժարիլ առանց արտաքոյ կտրդի ստիպողական պատճառի : Եթէ իշխանութիւնը պատճառին ստիպողականութիւնը չընդունի՝ պաշտօնավարութեան փոխական չի տար և կը բողոքէ Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան , որ ամբաստանեալն ըստարութիւնը լսելէ ետք կուտայ իր վճիռը :

Բ. Եթէ պաշտօնեայն սարտադանց դատուի՝ դատավճիռը կարճաժամադրուի անոր վկայականին մէջ , և եթէ յաճախ նոյն սարտադանցութեան մէջ իյնայ՝ սարտադանցութեան աստիճանին և յաճախութեան համեմատ մէկ

ամիսէն մինչև մէկ տարի դադարման և վերջապէս իս-
պառ արգելման կը դատաւարարուի :

228 ա. Ամէն Կրթական պաշտօնեայ որ միանգա-
մայն տրիշ պաշտօն կընդունի բացի երեսփոխանութեան,
ժողովականութեան, խորհրդականութեան և հոգաբար-
ձութեան պաշտօնէ՝ պէտք է Կրթական իշխանութեան
հաւանութիւնն ստանայ :

Բ. Այդ հաւանութիւնը կրնայ միշտ ետ առնուիլ՝
եթէ անկէ փնաս մը կը ծագի Կրթական պաշտօնին :

Գ. Վարժապետ կամ վարժուհի մը չկրնար այն վար-
ժարանին Հոգաբարձու կամ Խնամակալուհի ըլլալ՝ ուր որ
դատաւարութեան կամ տեսչութեան պաշտօն կը վարէ
ամսականով :

229 ա. Անոնք որ առանց օրինաց սրահանջած
Արտօնագիրն [Յօդ. 296 և 299] ունենալու պաշտօն կը
վարեն ազգային վարժարանայ մէջ՝ Օրինաց 227 յօդուա-
ծին Բ. պարբերութեան տրամադրութեանց ներքեւ կ'ընեն :

Բ. Բացառիկ պարագաներու մէջ կրնան առանց
Արտօնագրի Կրթական պաշտօնեայք գործածուիլ առժա-
մանակեայ կերպով Գուստական կամ Կեդրոնական Տես-
չութեան հաւանութեամբ՝ մինչև որ արտօնեալ պաշ-
տօնեայ մը գտնուի :

230 ա. Եթէ Կեդրոնական Կրթական Տեսչու-
թիւնը ստուգէ որ Կրթական պաշտօնեայ մը պարտա-
գանցութեան և յանցանայ մէջ կը գտնուի և կամ ան-
կարող է իր պաշտօնը արդիւնաւոր կերպով վարելու ա-
նոր հրաժարումը կը պահանջէ : Եթէ մինչև երեք ամիս
և արտաքոյ կարգի պարագայից մէջ անմիջապէս նկա-
տողութեան շտաբուի իր սրահանջումը՝ ինք կը հրաժարեց-
նէ խնդրոյ առկա եղող պաշտօնեայն և անոր տեղ ուրիշ
մը կը կարգէ առժամանակեայ կերպով մինչև որ ձեռնհաս
իշխանութիւնը նոր պաշտօնէի մը ընտրութիւնն ընէ կամ
առժամանակեայ պաշտօնեայն հաստատէ :

Բ. Կեդր. Կրթական տեսչութիւնը ի հարկին կրնայ
յանցաւոր կամ ասիկար պաշտօնեայ մը բողոքովն հետոյ-
նել Ազգային վարժարաններէն :

231. Կրթական պաշտօնէից հասարակաց իրաւանց
դէմ գործած յանցանքներու դատերը Ազգային Գատարան-
ներուն կը վերաբերին :

232. Եթէ պաշտօնեայ մը անուանարկիչ դատի մը
ենթարկուած ըլլայ՝ Կրթական իշխանութիւնը կրնան դա-
նի առժամանակեայ կերպով պաշտօնէ դադրեցնել մինչև
որ ձեռնհաս դատարանը իր վճիռը տայ :

233 Կրթական պաշտօնեայ մը եթէ տառը տա-
րի Ազգին ծառայելէ ետք՝ ու է ընդունելի պատճա-
ռով անկարող ըլլայ առժամանակեայ կերպով կամ բողոքո-
վին իր պաշտօնը չարունակելու և որ և է ուրիշ գործով
իր ապրուստը ձարելու՝ առժամանակեայ նպաստ կամ
ցկեանս թոշակ կընդունի : Կեդրոնական Կրթական Տես-
չութիւնը խնդիրը Ազգ. ժողովոյ կը ներկայէ, որ պաշ-
տօնէին արտօնագրի առաքման, անոր պաշտօնին տեղ-
դութիւնն ու արդիւնաւորութիւնը և նիւթական վիճակը
նկատողութեան առնելով՝ կորոշէ տրուելիք նպաստին
կամ թոշակին բանակութիւնը :

234 ա. Եթէ առժամանակեայ նպաստ ընդունող
պաշտօնեայ մը իր ապրուստը ձարելու կարող վիճակին
հասնի՝ նպաստը կը դադրի. իսկ եթէ մեռնի՝ նոյնը իր
ընտանիքին կը վճարուի մինչև վեց ամիս :

Բ. Նմանապէս եթէ ցկեանս թոշակ ընդունող պաշ-
տօնեայ մը մեռնի՝ որպէս թոշակը իր ընտանիքը կըս-
տանայ մինչև մէկ տարի :

235. Եթէ պաշտօնեայ մը անարատ պաշտօնավա-
րութեան վկայագիր կամ վկայագրեր չունենայ՝ նպաստի
և հանգստեան թոշակի բրաւումըն կը զրկուի :

236. Առժամանակեայ արտօնագիր ունեցող պաշ-
տօնեայք օրինաց 233 և 234-րդ յօդուածոց տուած իրա-
ւունքները չեն վայելեր եթէ օրինաց 302-րդ յօդուածին
տրամադրած վկայութիւնները չեն ստացած :

237. Արտաքոյ կարգի արդիւնաւոր պաշտօնեա-
նէրը կրնան մասնաւոր վարձատրութիւն ստանալ ըստ ա-
ռաջարկութեան Կրթական իշխանութեանց. Կեդրոնա-
կան Կրթական Տեսչութիւնը իր առաջարկութիւնը Ազգ.
Ժողովոյ կը ներկայէ, Գուստական Կրթական Տեսչի
Գուստական և Հոգաբարձուք՝ թաղային Ժողովոյ :

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆԷՐԻՑ

Է

Ա.

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԴՊՐՈՅԱՅ ՄԼՁ

238. Մտղկոցաց Գաստիարակուհի և Գաստիարակ Եղատրատեղու համար ընտրելագոյն Ստորին գաղղոցաց մէջ և Ստորին գաղղոցաց վարժապետ և վարժուհի պատրաստելու համար ընտրելագոյն բարձրագոյն գաղղոցաց մէջ աշակերտներ և աշակերտուհիներ կընդունուին, որք թէ՛ իրենց կրթութեան աստիճանին համապատասխանող կարգաց ուսմանց ընթացքին կը հետեւին և թէ՛ առանձին դասեր կ'առնուն: Այդ աշակերտք և աշակերտուհիք մի անգամայն օգնականութիւն կընեն «Օգնական-աշակերտ» կամ «Օգնական-աշակերտուհի» անուամբ [Յօդ. 498]:

239. Օգնական աշակերտք կամ աշակերտուհիք պէտք է առ նուազն շարաթը 6 ժամ առանձին դաս առնուն, և իրենք առ առաւելն շարաթը 42 ժամ դաս տան վարժապետաց կամ վարժուհեաց առաջնորդութեամբը:

240 ա. Օգնական-աշակերտք կամ աշակերտուհիք կը յանձնուին միայն վերջնական Արտօնագիր ունեցող վարժապետաց կամ վարժուհեաց [Յօդ. 300]:

Բ. Մէկ վարժապետի կամ վարժուհեոյ երեք օգնական աշակերտք կամ աշակերտուհիք աւելի չի յանձնուիր:

Գ. Վարժապետ մը կրնայ օգնական-աշակերտուհի ունենալ, բայց առանձին տրուած դասերու առեն պէտք է վարժուհին ներկայ ըլլայ:

241 ա. Իրրե օգնական-աշակերտք և աշակերտուհիք կընդունուին անոնք որ, 1. Աղբատ ծնողաց գաւառներ են, 2. Բարի վարք ունին, ընդունակ և Զանաւէր են, 3. Առողջ եւ կատարեալ կազմուածք և մանկավարժութեան յարմարութիւն ունին:

Բ. Օգնական-աշակերտք և աշակերտուհիք նախ մէկ ամսուան վորձոյ կ'ենթարկուին և ապա վերջնական կերպով կընդունուին:

Գ. Օգնական-աշակերտաց և աշակերտուհեաց ընտրութիւնը Տեսուչ-վարժապետք կամ վարժուհիք կընեն Հոգաբարձուաց համաձայնութեամբ և Այցելու-Տեսչաց խորհրդով:

242. Ստորին գաղղոց ընդունուող օգնական-աշակերտք և աշակերտուհիք պէտք է նոյն գաղղոցի Գ. կարգի ընթացքին և բարձրագոյն գաղղոց ընդունուողները Ստորին գաղղոցի Գ. կարգի ընթացքին քննութիւնը տան:

243. Օգնական-աշակերտք և աշակերտուհիք կարգու ին անընդունակութեան և ծուլութեան պատճառաւ իրենց վերջնական ընդունելութենէն առ նուազն Հորս և առ առաւելն վեց ամիս յետոյ:

244. Օգնական-աշակերտաց և աշակերտուհեաց բոլոր պէտքերը գաղղոցի օրկղէն կամ ուրիշ կերպով կը հոգացուին և՛ եթէ կարօտ ըլլան՝ դրամական նպաստ ալ կը տրուին: Հոգաբարձուք աւելն կերպ պաշտպանութիւն ընելու են անոնց որ կարենան յաջողութեամբ լրացնել իրենց ուսմանց շրջանը:

245 ա. Այցելու-Տեսուչք պէտք է տարին գէթ Հորս անգամ քննեն օգնական-աշակերտներն ու աշակերտուհիները և պէտք եղած ուղղութիւնը տան անոնց դրողմանցը, որպէս զի երբ օրինաց պահանջած տարիքն ունենան [Յօդ. 47 և 486] կարող ըլլան սահմանեալ քննութիւնն տալ և Արտօնագիր ստանալ [Յօդ. 306 Ա. և Բ.]

Բ. Եթէ օգնական-աշակերտ կամ աշակերտուհի մը օրինաց պահանջած տարիքը լրացնէ, բայց որ և է պատճառաւ կարող չըլլայ քննութիւն տալու՝ կրնայ տարի մ'եւ շարունակել իւր պաշտօնը՝ Այցելու-Տեսչին հաւանութեամբը:

Գ. Օգնական-աշակերտք և աշակերտուհիք կրնան իրենց պայմանաժամը լրանալէ առաջ հրաժարիլ հաւանութեամբ Հոգաբարձուաց և Այցելու Տեսչաց՝ եթէ ուզեն մանկավարժական դասարան մը մանկել [Յօդ. 247]:

246. Երբ Այցելու Տեսուչք տուգեն թէ օգնական-աշակերտք և աշակերտուհիք սահմանեալ քննութիւնը [Յօդ. 289] տալու վիճակին հասած են, բայց դեռ օրինաց պահանջած տարիքը չունին [Յօդ. 47 և 486] օգնական-դաստիարակի կամ դաստիարակուհեոյ և օգնական-վարժապետի կամ վարժուհեոյ վկայագիր կուտան անոնց [Յօդ. 48 և 493]:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆԱՑ ՄԷՋ

247 ա. Բարձրագույն Ռուսական դասարանաց և բարձրագույն դպրոցաց մէջ պէտք է Մանկավարժական դասարանը հաստատուի Ներքին գործերի նախարարի կողմից Գաւառական կրթական Տեսչութեան որոշմամբը :

Բ. Մանկավարժական դասարանաց նպատակն է վարժապետութեան տալարէն ընտրելու վարժար ունեցող պատանեաց Մանկավարժական տեսական և գործնական անհրաժեշտ հմտութիւնք տալ :

248. Բարձրագույն դպրոցաց մէջ հաստատուած Մանկավարժական դասարանները երկու տարուան չըլան և երկու կարգ կունենան և կ'աւանդեն՝ 1. Պլխատար ըսկզբունք մանկավարժութեան, 2. Ընդհանուր և մասնաւոր եղանակք ուսուցման և 3. կրկնութիւն բարձրագույն դպրոցի Ե. և Զ. կարգաց ուսմանը ընթացքին :

249. Մտորին ուսումնարանաց մէջ հաստատուած Մանկավարժական դասարանները մէկ տարուան չըլան կունենան և կ'աւանդեն, 1. Պլխատար սկզբունք մանկավարժութեան, 2. Ընդհանուր եղանակք ուսուցման և 3. կրկնութիւն Մտորին ուսումնարանի Գ. կարգի ուսմանը ընթացքին :

250. Միջին Ռուսական դասարանաց մէջ հաստատուած Մանկավարժական դասարանները մէկ տարուան չըլան կունենան և կ'աւանդեն, 1. Սկզբունք մանկավարժութեան, 2. Ընդհանուր և մասնաւոր եղանակք ուսուցման և 3. կրկնութիւն Միջին ուսումնարանի Գ. կարգի մէջ աւանդուած ընդհանուր ուսմանը :

251. Աշակերտք և աշակերտուհիք միանգամայն դաստատութեան գործնական կրթութիւնը կընեն Մտորին և Բարձրագույն դպրոցաց մէջ նոյն դպրոցաց կամ Մանկավարժական դասարանի վարժապետաց առաջնորդութեամբը :

252. Մանկավարժական դասարանաց ուսմանը ծրարադիրը, ներքին կազմութեան և բարեկարգութեան կանոնադիրը և ուսմանը միջոցները կեղբոնական կրթական Տեսչութիւնը կը սահմանէ :

253 ա. Բարձրագույն դպրոցի մէջ հաստատուած

մանկավարժական դասարանը կընդունուին, բարձրագույն դպրոցի ուսումնարան աշակերտք և աշակերտուհիք և անոնք որ նոյն դպրոցի ուսմանը ընթացքին քննութիւնը կուտան :

Բ. Աշակերտք պէտք է առ նուազն 15 և աշակերտուհիք 13 տարեկան ըլլան :

254. Մտորին ուսումնարանի մէջ հաստատուած մանկավարժական դասարանը կընդունուին, Մտորին ուսումնարանի ուսումնարան աշակերտք և աշակերտուհիք և անոնք որ նոյն ուսումնարանի ուսմանը ընթացքին քննութիւնը կուտան :

255. Միջին ուսումնարանի մէջ հաստատուած մանկավարժական դասարանը կընդունուին՝ Միջին ուսումնարանի ճիւղերէն միայն ուսմանը ընթացքը աւարտող աշակերտք կամ աշակերտուհիք և անոնք որ նոյն ընթացքին քննութիւնը կուտան :

256. Մանկավարժական դասարանաց աշակերտք և աշակերտուհիք պէտք է առողջ և կատարեալ կազմուածք և վարժապետութեան պաշտօնին յարմարութիւն ունենան և բարի վարուց տէր, ընդունակ և աշխատասէր ըլլան :

257 ա. Չունեւոր աշակերտք և աշակերտուհիք ձրի կընդունուին, իրենց բոլոր պէտքերը ձրի կը հոգացուին և՛ եթէ կարօտ ըլլան՝ դրամական նպաստ ալ կը տրուին :

Բ. Ունեւոր աշակերտք և աշակերտուհիք թոշակ կը վճարեն՝ զոր Հոգարարձուք կարգէն Օրինաց 48րդ յօդուածոյն համաձայն :

258. Օրինաց 241 բ. և գ. և 243 յօդուածոց տրամադրութիւնները մանկավարժական դասարանի աշակերտաց ալ կը վերաբերին :

259. Եթէ մանկավարժական վարժարանաց ուսումնարան աշակերտք և աշակերտուհիք դեռ օրինաց պահանջած տարիքը չունենան (Յօդ. 186 և 187) օգնական վարժապետի կամ վարժուհւոյ և օգնական ուսուցչի կամ ուսուցչուհւոյ վկայագիր կատանան [Յօդ. 193, 194 և 216] :

260 ա. Զրկավարժ աշակերտք և աշակերտուհիք օրարտուոր են առ նուազն 2 տարի պաշտօն վարել թա-

դոյին վարժարանաց մէջ կամ իրենց համար եղած ծախքերը ամբողջապէս կամ մասամբ հատուցանել :

260. Զրիավարժ աշակերտք եթէ ուսմանց ընթացքը չաւարտած հրաժարին առանց ստիպողական և ընդունելի պատճառի պէտք է իրենց համար եղած ծախքերը հատուցանեն :

Գ. Հրաժարման պատճառին օրինաւորութիւնը դաւառական կամ կեղրոնական կրթական տեսչութիւնը կորոշէ Հոգարարձուին և Այցելու տեսչին կարծիքն առնելով :

261. Հոգարարձուք և Այցելու տեսչք յարտաւոր են ամէն կերպ պաշտպանութիւն և քաջաւերութիւն ընել ձրիավարժ աշակերտաց և աշակերտուհեաց, որ պէս վիճուման ընթացքը չաւարտած չի հրաժարին կամ յետ աւարտման մանկավարժական ասպարէշէն չի հեռանան :

262. Բարձրագոյն դպրոցի Մանկավարժական Գասարանները նոյն դպրոցի Ե. և Զ. կարգաց պէս կը կազմուին օրինաց 76 ըր յօդուածի ա. և բ. պարբերութեանց տրամադրութիւններուն համաձայն :

263. Մանկավարժական դասարանաց դասերը զըսրոցաց և ուսումնարանաց վարժապետաց և ուսուցչաց կը յանձնուին, բայց ի պահանջել հարկին ուրիշ դասատուներ ալ կրկան հրաւիրուիլ :

264. Բարձրագոյն դպրոցաց և ուսումնարանաց Այցելու տեսչք, Հոգարարձուք և ներքին տեսչք միանգամայն Մանկավարժական դասարանաց հսկողութիւնը, Հոգարարձութիւնը և տեսչութիւնը կը կառարեն :

265. Մանկավարժական դասարանաց ծախքերը այն դպրոցաց և ուսումնարանաց արկղներէն կը հոգացուին՝ ուր որ հաստատուած են, և հասցիները նոյն արկղներուն կը պատկանին :

266. Օրինաց միւս յօդուածները, որք նախընթաց 247-265 յօդուածոց մասնաւոր տրամադրութեամբ չեն բարեփոխուած, Մանկավարժական դասարանաց ալ կը վերաբերին :

Ձ.

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱ
ԲԱՆՍՑ ՄԷՁ

267. Միջին ուսումնարանաց և վարժապետանոցի ուսուցիչներ պատրաստելու համար կեղրոնական կրթական Տեսչութիւնը Բարձրագոյն ուսումնարաններու մէջ աշակերտներ կը դնէ :

268. Այդ աշակերտաց ծախքերը կեղրոնական կրթական արկղէն կամ այլ միջոցաւ կը հոգացուին եւ առնոց ընտրութիւնը կեղրոնական կրթական Տեսչութիւնը կընէ Միջին ուսումնարանաց ուսումնաւարտ աշակերտաց կամ նոյն ուսումնարանաց ընթացքին քննութիւնը տուող պատանեաց մէջէն : Եթէ քանի մը աշակերտ ներկայանան՝ ընտրութիւնը մրցմամբ կը կատարուի :

269. Ընտրուելիք աշակերտք պէտք է 1. առողջ եւ կատարեալ կազմուածք եւ դասատուութեան փափաք եւ յարմարութիւն ունենան, 2. աղքատ, բարի վարուց տէր, ընդունակ եւ ջանասէր ըլլան եւ 3. յանձն առնուն 4-5 տարի ազգային վարժարանաց մէջ պաշտօն վարելու կամ իրենց համար եղած ծախքերը հատուցանելու :

270. Ընտրուած աշակերտք նախ երեք ամիս փորձոյ կենթարկուին ազգային վարժարաններէն միոյն մէջ եւ ապա Բարձրագոյն ուսումնարան մը կը դրուին՝ եթէ փորձը ընտրութեան պատշաճաւորութիւնը հաստատէ :

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

ԻՆՔՆԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ
ԿՐԹԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԻՑ

Ձ.

Մ Ր Յ Ո Ւ Մ

271. վարժապետաց եւ վարժուհեաց ինքնակրթութեան եւ կատարելագործութեան մղում մը տալու

նպատակաւ ամէն տարի մրցման համար դրաւոր նիւթեր կառաջարկուին անոնց եւ ներկայուած գործոց արժանեաց համեմատ դրաւոր եւ գրամական մրցանակներ կը տրուին:

272. Այս մրցմանց համար պէտք եղած ծախքը կ'ըրոնական կրթական արկղէն կամ մասնաւոր նուէրներով կը հոգացուին:

Ք.

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆՔ

273 ա. Ի գաւառս Գաւառական եւ Այցելու Տեսուչք եւ Ի Պօլիս կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնը ամէն ջանք ի գործ կը դնեն Մանկավարժական դասախօսութիւնը հաստատելու յարմարագոյն տեղեր եւ ժամանակներ:

Բ. Այդ դասախօսութեանց նպատակն է պաշտօնի մէջ դանուող վարժապետաց եւ վարժուհեաց մանկավարժական անհրաժեշտ գիտելիք հաղորդել եւ անոնց ինքնակրթութեանը օգնել:

274. Թաղային դպրոցաց եւ ծաղկոցաց վարժապետք եւ վարժուհիք պարտաւոր են կանոնաւոր կերպով ներկայ լինիլ Մանկավարժական դասախօսութեանց:

275. Մանկավարժական դասախօսութեանց ծրագիրն ու կանոնադիրը կը հրատարակէ կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնը:

276. Գաւառական եւ Այցելու Տեսուչք եւ կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնը ձեռնհաս անձանց գործակցութեանը կը դիմեն, որպէս զի ըստ կարելոյն շատ թաղերու մէջ կարենան հաստատուիլ Մանկավարժական դասախօսութիւնք:

Ք.

ՎԱՐժԱՊԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՔ

1. ԿՐԹԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅ ՎԱՐժԱՊԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՔ

277. Իրարանջիւր կրթական կամ Գոյրոցական շրջանակի [Յոդ 338 ա.] տրտօնեալ վարժապետք եւ վարժուհիք տարին գէթ 3 անգամ ի ժողով կը գումարին:

278. Վարժապետական ժողովոց գլխաւոր նպատակն է իրենց անդամոց ինքնակրթութիւնն ու յատաջարկութիւնը: Ժողովոց գրաւմանց գլխաւոր առարկաներն են՝ 1. Մանկավարժական եւ գոյրոցական խնդրոց վրայ դրսւոր գործեր ներկայել ժողովին քննութեանը, 2. Ընդհանրապէս վարժարանաց յատաջարկութեան եւ մասնաւորապէս դասախօսութեան եւ դասատուութեան եղանակաց, դասադրոց եւ այլ դասական միջոցաց վրայ խորհրդակցիլ եւ առաջարկութիւններ բնել կրթական իշխանութեանց, 3. Գոյրոցական պաշտօնէից վիճակի բարւորման եւ անոնց ընկերական դրից բարձրացման միջոցներ խորհիլ, առաջարկել եւ հրատարակել եւ 4. Կրթական իշխանութեանց առաջարկած խնդրոց վրայ կարծիք տալ:

279. Իրարանջիւր ժողովոց նիստերը պէտք է կանոնաւոր արձանագրութիւնք ունենան եւ անոնց համառօտ բովանդակութիւնը թէ կեդր. մական կամ Գաւառական Տեսչութեան եւ թէ՛ գաւառին միւս շրջաններու ժողովոց հաղորդուին:

280. Կրթական իշխանութիւնք կրնան ներկայ ըլլալ վարժապետական ժողովոց նիստերուն, բայց եթէ ժողովոց անդամ չեն միայն ձայն կուսենան:

281. Վարժապետական ժողովոց ընդհանուր կանոնադիրը կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնը կը գրծէ, իսկ իրարանջիւր շրջանակի ժողով իր մասնաւոր ներքին կանոնադիրը կուսենայ կեդրոնական կամ Գաւառական կրթական Տեսչութեանէն վաւերացած:

282 ա. Գաւառաց մէջ Գաւառական կրթական

Տեսչութիւնը պէտք է ամեն ջանք ի գործ դնեն վարժապետաց համադրանքի ծախսերն հոգալու իրենց կրթական տրիքէն կամ այլ միջոցաւ :

Բ. Նոյն կերպով հոգացուելու են և ժողովոց հրատարակութեանց ծախսերը :

2. ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՎԱՐՃԱՊԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

283. Իւրաքանչիւր գաւառի շրջանակներու ժողովները իրենցմէ ընտրեալ պատուիրակներու միջոցաւ կրնան Փաւստական վարժապետական ժողով կազմել իրենց գաւառազէտիսը :

284. Փաւստական վարժապետական ժողովները կեդրոնական կրթական Տեսչութեան վաւերացեալ ներքին կանոնադիր կունենան :

285. Իւրաքանչիւր գաւառական վարժապետական ժողով պէտք է իւր նիստերու արձանագրութեանց համաձայն բովանդակութիւնը հաղորդէ թէ՛ կեդրոնական կամ Փաւստական կրթական Տեսչութեան և թէ՛ միւս գաւառաց վարժապետական ժողովներուն :

286. Օրինաց 278, 280 և 282 յօդուածները գաւառական վարժապետական ժողովոց ալ կը վերաբերին :

3. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՐՃԱՊԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

287. Փաւստական վարժապետական ժողովները կրնան իրենցմէ ընտրեալ պատուիրակներու միջոցաւ Ընդհանուր վարժապետական ժողով կազմել ի Պոլս :

288. Օրինաց 278, 280, 284 և 285 յօդուածոց տրամադրութիւնքը Ընդհանուր վարժապետական ժողովոց ալ կը վերաբերին :

ԳԼՈՒԽ 2ՈՐՐՈՐԴ

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԱՐՏՕՆԱԳԻՐՔ

Ա.

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՔ

289 ա. Ազգային վարժարանաց մէջ պաշտօն վարելու համար քննութիւն տալու և Արտօնագիր ստանալու է :

Բ. Կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնը տաւոց քննութեան Արտօնագիր կուտայ իրենց աստիճանին համեմատ՝ անոնց որ իրենց բարի վարուքն ու կրթական ասպարիզին մէջ ցոյց տուած արդեամբքը քաջածանօթ են :

Գ. Անոնք որ սահմանեալ քննութեանց աստիճաններուն հաւասար [Յօդ. 306 Ա-Ե.] ուսմանց վկայական կը ներկայեն՝ նոյն աստիճաններու պահանջած ընդհանուր քննութիւններէն ազատ են :

290 ա. Քննութիւնները կը կատարեն

1. Կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնն՝ իր մէկ կարգեալ Քննիչ Մասնախմբերու ձեռքով :

2. Փաւստական կրթական Տեսչութիւնը՝ իրենցմէ կարգեալ Քննիչ Մասնախմբերու ձեռքով :

3. Այլեւս Տեսուչը՝ Փաւստական կրթական Տեսչութիւններէն կարգեալ Քննիչ Մասնախմբերու ձեռքով :

Բ. Կրօնական ուսմանց և Եկեղեցական երաժշտութեան քննութիւնները կը կատարեն Կրօնական Խորհրդականն ու իրմէ կարգեալ Քննիչները :

291. Փաւստական կրթական Տեսուչը քննութիւններն աւարտելէ ետք՝ անոնց եզրակացութեանցը վրայ տեղեկագիր կը ներկայեն Կեդրոնական կրթական Տեսչութեան . նոյնպիսի տեղեկագիր կը ներկայեն Այլեւս Տեսուչը Փաւստական Տեսչաց :

292. Քննիչ Մասնախմբերու անդամք կրնան մասնաւոր վարժատրութիւն ստանալ Կեդրոնական կամ Փաւստական կրթական Սնտուկէն :

293. Քննութիւնները տեսական և գործնական են, որոց ծրագիրներն ու կանոնադիրքը Կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնը կը սահմանէ :

294 ա. Քննութիւնները տեղի կունենան տարին երկու անգամ, բայց ի պահանջել հարկին արտաքին կարգի քննութիւններ ալ կրնան ըլլալ՝ եթէ քննիչ իշխանութիւնը կարեն որոշել:

բ. Քննութեանց օրն ու տեղը կը ծանուցուին տվա մը առաջ ազգային լրագրաց միջոցաւ և կանոններն ու ծրագիրները կը տրուին միշտ ամէն անոնց որ քննութեան կը պատրաստուին:

295 ա. Քննութիւն տալ և Արտօնագիր ստանալ ուղղորդել տր է Օրինաց պահանջած տարիքն ունենան (Յօդ. 17, 186, 187 և 211) և որոշեալ օրէն զէթ շարաթ մը առաջ գրով խնայեն թէ ի՞նչ պաշտօնի կամ ի՞նչ ուսման համար քննութիւն տալ կուզեն, և միանգամայն ներկայեն 1. վարաց վրայական կամ վրայականներ այն թաղային իշխանութիւններէն՝ ուր բնակած կամ ճանչցուած են, 2. Ծննդեան վրայական, 3. Պաշտօնաւարութեան վրայական կամ վրայականներ՝ եթէ արդէն պաշտօն վարած են, 4. ուսմանց վրայական՝ եթէ ունին. իսկ եթէ նախընթաց վրայականները չունին՝ 5. իրենց համատեղ կենսագրութիւնը, որուն պարտականութիւն տեղեկութիւնները կ'ըզրոնական կրթական Տեսչութիւնը կ'որոշէ:

բ. Օտարականաց ուսմանց և վարաց վրայականները պէտք է իրենց Հիւպատոսարաններէն վաւերացած ըլլան:

Յ.

ԱՐՏՕՆԱԳԻՐԲ

296. Արտօնագիրը երկու տեսակ են՝ Ընդհանուր և Մասնաւոր (Յօդ. 299):

297 ա. Ընդհանուր են այն Արտօնագիրները՝ որք իրաւունք կուտան Ստորին դպրոցի մէջ աւանդուած բոլոր ուսմանց ու Բարձրագոյն դպրոցի եւ ուսումնարանաց մէջ աւանդուած քանի մը նոյնատեսակ ուսմանց դասաւորութիւնն ընելու:

բ. Նոյնատեսակ գիտութեանց խումբերն ու խումբանշխար խումբի պատկանեալ գիտութիւնները կ'ըզրոնական կրթական Տեսչութիւնը կ'որոշէ քննութեանց ծրագրին մէջ:

298 ա. Մասնաւոր են այն Արտօնագիրները որք իրաւունք կուտան միայն մէկ ուսմանքի դասաւորութիւն ընելու Բարձրագոյն դպրոցաց կամ Ստորին և Միջին ուսումնարանաց մէջ:

բ. Բացառութիւն — եթէ հարկը պահանջէ՝ Ստորին դպրոցի մէջ աւանդուած միայն հետեւեալ դասերուն համար մասնաւոր Արտօնագիր կը տրուի՝ գեղագրութեան, գծագրութեան, երաժշտութեան, մարմնամարզի, ձեռագործի և անտեսութեան:

299. Արտօնագիրները Վերջնական են (Յօդ. 300) և Առ ժամանակեայ (Յօդ. 301 և 306 Ա-Ե):

300. Վերջնական Արտօնագիր կը տրուի անոնց որ սահմանեալ քննութիւնը յաջողութեամբ կուտան կամ առ ժամանակեայ Արտօնագիր ստանալէ ետք երեք տարի տրոյնուոր կերպով պաշտօն կը վարեն (Յօդ. 302):

301. Առ ժամանակեայ Արտօնագիր կը տրուի անոնց որ սահմանեալ քննութիւնը միայն հաջողութեամբ կ'ըզրոնական (Յօդ. 306 Ա-Ե):

302 ա. Առ ժամանակեայ Արտօնագիրները միայն հինգ տարի զօրութիւն ունին. Անոնք որ մինչեւ իւրանալ այդ պայմանաժամին սահմանեալ քննութիւնը յաջողութեամբ չտան կամ վերջին երեք տարուան միջոցին զէթ երեք վկայութիւն չստանան Այցելու Տեսուչներէն թէ արդիւնաւոր կերպով կատարած են պաշտօնին՝ ազգային վարժարանաց մէջ պաշտօն վարել չեն կրնար աւանց վերստին քննութեան ենթարկուելու եւ Արտօնագիր ստանալու:

բ. Այցելու Տեսուչը նոյն վկայութիւնը ստանալու են կ'ըզրոնական կամ Գաւառական կրթական Տեսչութիւնէն:

303. Ազգային վարժարանաց մէջ դաս տալ կրնան տալից Արտօնագրի 1. անոնք որ ձրի դասախօսութիւն կ'ընեն կրթական իշխանութեանց հրաւիրանօք, 2. անոնք որ օգնական-վարժապետ կամ վարժուհի են եւ 3. անոնք որ օգնական-աշակերտ կամ աշակերտուհի են (Յօդ. 18, 143, 193, 194, 198, 199 եւ 216):

304. Առջին Արտօնագիր եւ վկայական (Յօդ. 289 գ.)

ներկայի Պատրիարքին միջոցաւ՝ եթէ նա համաձայն է Կրթական Խորհրդականին եւ Կրթական Խորհրդականին միջոցաւ՝ եթէ Պատրիարքը համաձայն է Վարչական Խորհրդոյ :

311. Կրթական Խորհրդականը կը ներուի Վարչական Կազմակերպութեան Օրինաց Գրք յօդուածին համաձայն, իր պաշտօնը կը տեւէ երկու տարի (Օր. Վարչ. Կազմ. Գրք. 41) եւ մինչեւ որ իւր յաջորդը պաշտօնի չանցնի ինք չհրաժարիր :

2. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉԱՐԱՆԱՅ

312. Կրթական Խորհրդականը թոշակաւոր պաշտօնեայ մը կ'ունենայ « Ընդհանուր Տնօրէն Ազգային Վարժարանաց » անուամբ, որոյ ընտրութիւնն ու անուանումը մը Վարչական Կազմակերպութեան Օրէնքին 16րդ յօդուածին համաձայն կ'ըլլայ :

313. Ընդհանուր Տնօրէնը պէտք է 1. ուսումնական անձ մ'ըլլայ, 2. Մանկավարժական գիտութեանց, քաղաքակիրթ ազգաց կրթական օրինացն ու վարժարանաց ընթացքին, ինչպէս եւ դպրոցական վարչութեան մասնաւոր հմտութիւն ունենայ եւ 3. Ազգային կրթութեան ասպարիզին մէջ ծանօթ ըլլայ իր վարած պաշտօններովն ու գրական գործերովը :

314. Ընդհանուր Տնօրէնը ներկայ կ'ըլլայ Ազգային Ժողովոյ նիստերուն՝ երբ անոնց օրակարգին մէջ կրթութեան վերաբերեալ խնդիր կայ, եւ՝ եթէ երեսփոխան չէ՝ միայն ձայն կ'ունենայ :

3. ՎԱՇՏՕՆ ԵՒ ՅԱՐԱՅԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

315. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան պաշտօնն է՝

1. Ազգային կրթութեան ընդհանուր տեսչութիւնն ընել (Օր. Վարչ. Կազմ. Գրք. 24) .

2. Ազգային կրթութեան վերաբերեալ օրինաց ծրագիրները նախադնեն կամ պատրաստել եւ առաջարկել եւ հաստատեալ Օրէնքները գործադրել .

3. Օրինաց տրամադրութեանց սրահանջած ընդհանուր կանոնադրութիւնները յորինել .

4. Ազգային կրթութիւնն ընդհանրացնելու եւ զարգացնելու միջոցները յաջարկել .

5. Ազգային վարժարանաց, մասնադպրանաց եւ այլ ոմէն տեսակ կրթական հաստատութեանց վրայ հսկել .

6. Ազգային կրթութեան պաշտօնեաները քննել եւ արտօնել, բաց ի Կրօնագիտութեան դասատուներէն (Օր. Վարչ. Կազմ. Գրք. 49) .

7. Նոյա կացութիւնը բարեփոխել, տարագոյն տարածելու եւ հետզհետէ լուսագոյններն հասցնելու հոգ տանել .

8. Ազգային վարժարանաց դասագրքերն ու այլ դասական միջոցներն որոշել, բաց ի կրօնական ուսմանց վերաբերեալներէն [Օր. Վարչ. Կազմ. Գրք. 49] ,

9. Ստորակարգեալ Կրթական իշխանութեանց որոշումներն վերաքննել կամ վաւերացնել ,

10. Ազգային կրթութեան աշխատող մասնաւոր անձանց, ընկերութեանց եւ փոխական միաբանութեանց ուսմանց յայտագիրներն ու կանոնադրութիւնները քննել ու վաւերացնել եւ անոնց սրտականեալ կրթական հաստատութիւններուն վրայ հսկել :

316. Եթէ Օրինաց տրամադրած պաշտօնները մինչեւ մէկ տարի թափուր մնան ձեռնհաս իշխանութեանց անհոգութենէն կամ այլ պատճառաւ՝ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը պէտք եղած ազգարարութիւնն ընելէ ետք՝ ինք կը նշանակէ սահմանեալ պաշտօնեայն եւ անոր հաստատութիւնը կը սրահանջէ համաձայն Օրինաց :

317. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը հսկէ որ յանուն Ազգային կրթութեան եղած կտակներն անխեղ զործադրուին եւ Ազգին մէջ կրթութիւն տարածելու նպատակաւ կազմուած բարեգործական ընկերութիւնները իրենց նպատակին համաձայն գործեն, եւ տարին անգամ մը տեղեկագիր եւ հաշիւ կառնու յիշեալ կտակաց գործադիրներէն եւ ընկերութիւններէն :

318. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կտակաց եւ ընկերութեանց հաշիւներն քննելէ ետք Կեդրոնական Տեսչական Տեսչութեան կը յղէ զանոնք հանդերձ իր զխտողութիւններովը :

319. Եթէ այդ հաշուաց մէջ նենգութիւն ըլլայ կամ կտակաց գործադիրը կտակատարի կամքին եւ ընկե-

բովանդակները իրենց նպատակին համաձայն վերաբերում չունենալով Ազգային վարչութիւնը անոնց դէմ դատ կը բանայ ձեռն հաս Ատենաներու առջև :

320 ա. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը իր հսկողութիւնը կը դրածադրէ գաւառաց մէջ Գաւառական Կրթական Տեսչաց, իսկ Պօլսոյ մէջ Այլցեւու Տեսչաց մէջ ջոյտ : Կը հաղորդէ անոնց և անոնց միջոցաւ Կրթական բոլոր իշխանութեանց և պաշտօնէից իր գիտողութիւնները, կարգադրութիւններն ու հրահանգները և կը պահանջէ անոնցմէ կարեւոր դատած տեղեկութիւնքն ու բացատրութիւնքը :

Բ. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կրնայ ի սպահանջէ հարկին ուղղակի յարաբերութիւն ունենալ Կրթական իշխանութեանց և պաշտօնէից հետ :

321 ա. Կեդր. Կրթակ. Տեսչութիւնը Պօլսոյ Այլցեւու Տեսուչներէն երեք ամիսն անգամ մը եւ Գաւառական Կրթական Տեսչութիւններէն վեց ամիսն անգամ մը ցուցակաձեւ, իսկ տարին անգամ մը ընդհանուր տեղեկագիր կ'առնու Կրթական հաստատութեանց վիճակին վրայ հանդերձ վիճակագրական ցուցակով :

Բ. Տարեկան տեղեկագիրները երեք տարին անգամ մը պէտք է մանրամասն տեղեկութիւնք պարունակեն Կրթական հաստատութեանց ներքին եւ արտաքին պայմաններուն, այսինքն զպրոցական շէնքերու եւ դոյից, ուսմանց միջոցներու, պաշտօնէից եւ աշակերտաց, հաստիւրից եւ ծախուց եւ այլ ամենայն կարեւոր նիւթոց վրայ, եւ միանգամայն պէտք է ներկայեն անոնց բարգաւաճման եւ յառաջդիմութեան նկատմամբ կարեւոր դատուած միջոցներու առաջարկութիւնք :

Գ. Տեղեկագրոց եւ ցուցակաց պարունակելիք նիւթոց մանրամասնութիւնները Կեդր. Կրթական Տեսչութիւնը կ'որոշէ :

322. Կեդր. Կրթական Տեսչութիւնը Գաւառաց վարժարաններուն վիճակին մօտէն վերահասու ըլլալու համար ի սպահանջէ հարկին արտաքոյ կարգի քննութիւնք կ'ընէ մասնաւոր քննչաց միջոցաւ եւ իր քննութեանց արդիւնքը կը ներկայէ Ազգ. Ժողովոյ առանձին տեղեկագրով :

323. Կեդր. Կրթական Տեսչութիւնը իր համարատուութիւնը կը կատարէ Սահմանադրական տարեգրք-

խուն ներկայելով Ազգ. Ժողովոյ Ազգային Կրթութեան ընդհանուր վիճակը, իր ըրած անօրէնութիւններն ու կարեւոր դատած առաջարկութիւնները :

4. ՊԱՐՏԻՔ

324. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը մասնաւոր փոյթ կը տանի

1. Վարժապետանոց մը հիմնելու (307. 407).

2. Մանկավարժական դասախօսութիւնք հաստատելու (307. 273).

3. Ազգային Կրթութեան պաշտօնէից ներկան բարեօրելու եւ ասպագան ապահովելու նպատակաւ Մայրաքաղաքի մէջ ընդհանուր ընկերութիւն մը կազմելու եւ Գաւառական Կրթական Տեսչաց միջոցաւ գաւառաց մէջ մասնաւոր ճիւղեր հաստատելու :

4. Կեդրոնական Մանկավարժական Թանգարան եւ Մատենադարան մը հաստատելու :

5. Մանկավարժական հանդէս մը, դասագրքեր ինչպէս եւ դասական այլ միջոցներ եւ մատենադարանաց համար պիտանի գրքեր հրատարակելու կամ հրատարակել տալու :

6. Վարժապետանոցի եւ ուսումնարանաց ուսուցիչներ պատրաստելու համար բարձրագոյն ուսումնարանաց մէջ աշակերտներ դնելու [307. 267].

325. Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը կը պատրաստէ եւ կը հրատարակէ

1. Ուսմանց ընդհանուր ծրագիրներն ու վարժարանաց կազմակերպութեան եւ բարեկարգութեան ընդհանուր կանոնագիրները :

2. Ուսուցման եղանակաց հրահանգները :

3. Աշակերտաց եւ վարժապետաց քննութեանց եւ մրցմանց կանոնները :

4. Վարժապետական Ժողովոց կազմական կանոնագիրը :

5. Մանկավարժական դասախօսութեանց ծրագիրն ու կանոնագիրը :

6. Ազգային վարժարանաց մէջ գործածուելիք օրագրութեանց, ժամանակացոյցներու, այլ եւ այլ տուած մարաց եւ ցուցակաց, վկայականներու եւ վիճակացոյցներու, ինչպէս եւ սահմանեալ տեղեկագրոց մասնաւոր հրահանգներն ու ձեւերը :

7. Ազգային վարժարանաց մէջ գործածուելիք դասագրոց եւ այլ դասական միջոցներու եւ դպրոցական մատենադարաններու մէջ ընդունուելիք գրեանց ցուցակները .

8. Վարժարանաց եւ գրասենյակաց շինութեան վերաբերեալ հրահանգները .

9. Գաւառական, Այցելու եւ Ներքին Տեսչաց եւ Հոգարարացուաց պաշտօնին վերաբերեալ հրահանգները, եւ այլ ամէն բան ինչ որ իւր պաշտօնին բնութիւնն ու Օրինաց տրամադրութիւնքը պահանջեն .

5. ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԵՏՈՅԵՑ
ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ԵԿԱՄՈՒՏ ԵՒ ԱՐԿՂ

326. Ազգային կեդրոնական վարչութեան արտօնութիւն կը տրուի ազգային կրթութեան ընդհանուր սկիւտոյից համար հաստատուն եկամուտ կազմելու եւ տարեկան ծախուց համար կեդրոնական կրթական արկղ հաստատելու .

(Հաստատուն եկամուտ)

327. Հաստատուն եկամուտ կազմելիք միջոցներն են՝

1. Այն ազգային կալուածներն որ մասնաւոր թաղի, գաւառի կամ հաստատութեան մը սեփականութիւն չեն .

2. Յանուն ընդհանուր ազգային կրթութեան եղած կտակներն ու նուէրները, որոց անօրինութիւնը մասնաւոր անձի կամ մարմնոյ մը չէ յանձնուած .

3. Ազգայնոց ըրած կտակներու արժէքէն կէս առ հարիւր .

4. Իր արկղի հասոյթին տասներորդ մասը (Յօդ. 328) .

(Կրթիչներու արկղ)

328. Կեդրոնական կրթական արկղի աղբիւրներն են՝

1. Հաստատուն եկամտից տարեկան հասոյթը .

2. Կեդրոնական Սնտուկի հասոյթին առ նուազն հինգերորդ մասը .

3. Իր հրատարակութեանց արդիւնքէն գոյանալիք հասոյթը .

4. Մասնաւոր նպաստք եւ նուէրք .

5. Արտօնագրոց տուրքէն գոյացած հասոյթը [Յօդ. (308)].

6. Կեդրոնական Ուսումնարանէն գոյացած հասոյթը (Յօդ. 156) .

7. Վաւերանալիք դասագրքերէն եւ այլ դասական միջոցներէն հազար օրինակէն քսան օրինակ .

8. Այն վանօրէից հասոյթին չորրորդ մասը՝ որք վարժարան չունին .

329. Ազգային ընդհանուր կրթութեան հաստատուն եկամուտն անհպելի է եւ անոր, ինչպէս եւ կեդրոնական կրթական Արկղի հասոյթները իրենց նպատակէն զատ ուրիշ բանի չեն կրնար գործածուիլ .

330. Ազգային ընդհանուր կրթութեան պատկանեալ Հաստատուն եկամտին տնօրինութիւնը Վարչական Խորհրդոյ կը վերաբերի, իսկ կեդրոնական կրթական Արկղին՝ կրթական Խորհրդականին, որ իր տարեկան տեղեկագրին (Յօդ. 323) հետ կը ներկայէ Ազգ. Ժողովոյ եւ իր մատակարարութեան հաշիւն . իսկ յաջորդ տարուան պիւտճէն պէտք է ներկայէ տարեգլխէն գէթ երկու ամիս առաջ .

6. ԴԻԻԱՆ

331. ա. Կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնը իր յատուկ Դիւանը կունենայ՝ ուր մասնաւոր կանոնադրով մը սահմանեալ եղանակաւ կը պահուին բոլոր պաշտօնական տրձանագրութիւնները, տուժարներն ու այլ թղթերը .
բ. Կրթական Խորհրդականը իր հրաժարման միջոցին Դիւանի գործերը կը յանձնէ ցուցակաւ իր յաջորդին .

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՏԵՍՉՈՒԹԻՒԲ

1. ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒՉ

332 ա. Իւրաքանչիւր գաւառ կունենայ Գաւառական կրթական Տեսուչ մը, որ Գաւառական Ժողովէն

կընտրուի եւ կեդրոնական կրթական Տեսչութեանէն կը վաւերանայ :

Բ. Գաւառական կրթական Տեսչին պաշտօնը կը տեւէ երկու տարի :

333 ա. Գաւառական կրթական Տեսուչը պատասխանատու են Գաւառական Ժողովին եւ Աղգային կրթութեան կեդրոնական Տեսչութեան :

Բ. Գաւառական կրթական Տեսչին ստորագրեալ եւ պատասխանատու են նոյն գաւառին բոլոր կրթական իշխանութիւններն ու պաշտօնեաները :

334. Գաւառական կրթական Տեսուչը պէտք է ուսումնական անձ մ'ըլլայ եւ մանկավարժական գիտութեանց, ինչպէս եւ կրթական օրինաց եւ վարչութեան մասնաւոր հմտութիւն ունենայ :

335. Գաւառական Ժողովը չի կրնար կրթական Տեսուչը հրաժարեցնել առանց կանխաւ իր որոշումը կեդրոնական կրթական Տեսչութեան ծանուցանելու :

336. Կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնը երբ կստուգէ թէ Գաւառական կրթական Տեսուչը պարտադանցութեան կամ յանցանաց մէջ կը գտնուի՝ բացատրութիւն կուզէ նոյն Տեսչէն եւ եթէ բացատրութիւնը գոհացուցիչ չի գտնէ՝ անոր պաշտօնակութիւնը կառաջարկէ Գաւառական Ժողովին : Եթէ մինչեւ երեք ամիս իր առաջարկութիւնը նկատողութեան չառնուի՝ ինք կը հրաժարեցնէ նոյն Տեսուչը եւ անոր տեղ ուրիշ մը կը կարգէ առժամանակեայ կերպով՝ մինչեւ որ Գաւառական Ժողովը նոր Տեսչի մը ընտրութիւնն ընէ :

2. ՏՆՕՐԷՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՅ ԳԱԻՆՈՒՆ

337. Գաւառական կրթական Տեսուչը թոշակաւոր պաշտօնեայ մը կունենայ «Տնօրէն վարժարանաց գաւառին» անուամբ :

338 ա. Տնօրէնը պէտք է 334 յօդուածին տրամադրած հանգամանքն ունենայ, Գաւառական կրթական Տեսչէն ընտրուի եւ կեդրոնական կրթական Տեսչութեանէն հաստատուի :

Բ. Գաւառական Ժողովը կրնայ Տնօրէնի ընտրու-

թիւնը կամ անոր վաւերացումը, ինչպէս եւ Տնօրէնի ուսկի որոշումը կամ անոր վաւերացումը կրնայ իրեն վերապահել :

339. Տնօրէնին պաշտօնը երկու տարի կը տեւէ :

340. Տնօրէնը ներկայ կըլլայ Գաւառական Ժողովոյ նիստերուն՝ երբ անոնց օրակարգին մէջ կրթութեան վերաբերեալ խնդիր կայ եւ՝ եթէ անդամ չէ նոյն Ժողովոյն՝ միայն ձայն կունենայ :

3. ՊԱՇՏՕՆ, ՊԱՐՏԻՔ ԵՒ ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

341. Գաւառական Տեսչաց պաշտօնն է՝ 1. Գաւառին մէջ գտնուած բոլոր թաղային, բարեգործական, վանական եւ մասնաւոր կրթական հաստատութեանց հսկողութիւնն, 2. Հաստատեալ օրինաց, կանոնաց եւ կեդրոնական կրթական Տեսչութեան տուած հրահանգաց գործադրութիւնը, 3. Ստորակարգեալ կրթական իշխանութեանց որոշումներու վերաքննութիւնը եւ վաւերացումը եւ 4. Սահմանեալ քննութեանց կատարումը (Յօդ. 290) :

342. Գաւառական կրթական Տեսչաց գլխաւոր սրարտականութիւնն են՝

1. Անն ջանք ի գործ դնել որ ամէն տեղ Օրինաց սահմանած վարժարանները հաստատուին եւ արդէն հաստատուածները Օրինաց տրամադրութեանց համաձայն վիճակի մէջ դրուին :

2. Կրթութիւն տարածելու նպատակաւ ընկերութիւններ կազմելու քաջալերել, կազմուածներուն յարատեւութեանը աշխատիլ եւ հսկել միանգամայն որ անոնք իրենց նպատակին համաձայն գործեն :

3. Յանուն կրթութեան եղած կտակաց անթերի գործադրութեանը հսկել :

4. Աղգային կրթութեան յառաջադիմութեան, ինչպէս եւ կրթական պաշտօնէից վիճակը բարւոքելու եւ ապագայն ասպնդելու միջոցներ խորհիլ եւ առաջարկել :

3. Վարժապետական ժողովներու կազմութեան հոգ տանիլ եւ անոնց արդիւնաւոր ուղղութիւն տալ :

6. Վարժապետներ եւ վարժուհիներ պատրաստելու (Յօդ. 238), Մանկավարժական դասարաններ (Յօդ. 247) եւ մանկավարժական դասախօսութիւնք (Յօդ. 278) հաստատելու մասնաւոր փոյթ ունենալ :

7. Գաւառական մանկավարժական մատենադարան եւ թանգարան մը հաստատուելու հոգ տանիլ :

343. Գաւառական կրթական Տեսուչք իրենց գաւառին մէջ թափուր մնացած պաշտօններու նկատմամբ Օրինաց 346 յօդուածին համաձայն կը վարուին եւ անմիջապէս տեղեկութիւն կուտան Կեդրոնական կրթական Տեսութեան :

344. Գաւառական կրթական Տեսուչք իրենց հըսկողութիւնը կը կատարեն Այցելու Տեսչաց (Յօդ. 358) միջոցաւ՝ համաձայն Օրինաց 320 եւ 324 յօդուածոց տրամադրութիւններուն :

345. Գաւառական Տեսչութիւնք Այցելու Տեսչաց տեղեկագիրները քննելէ ետք՝ Իւրաքանչիւր վարժարանի մասին իրենց ունեցած գիտողութիւնները կը հաղորդեն Հոգաբարձուաց եւ Տեսչաց եւ անոնց միջոցաւ բոլոր պաշտօնէից ի նկատառումն :

346 ա. Գաւառական կրթական Տեսուչք ի պաւանջիկ հարկին անձամբ կայցելէն իրենց հսկողութեանը տակ գտնուած վարժարանները, կամ մասնաւոր քննչաց միջոցաւ վերահասու կըլլան անոնց վիճակին եւ իրենց քննութեանց արդիւնքը կը ներկայեն մասնաւոր տեղեկագրով Գաւառական Ժողովին եւ Կեդրոնական կրթական Տեսութեան :

Բ. Այցելութեանց ծախքը կը հոգացուի Գաւառական կրթական (Յօդ. 353) կամ ընդհանուր սնտուկէն :

347 ա. Գաւառական կրթական Տեսուչք առ նուազն տարին երկու անգամ, զարնան մէջ եւ աշնան սկիզբը կամ ամառուան արձակուրդի միջոցին ի ժողով կը դումարեն իրենց Այցելու Տեսուչները՝ գաւառին բոլոր կրթական հաստատութեանց ներքին եւ արտաքին պայմաններուն վրայ մանրամասն տեղեկութիւնք առնելու, անոնց յառաջագիւտութեան միջոցներուն վրայ խորհրդակցելու եւ մանրամասն հրահանգներ տալու համար :

Բ. Ժողովոյ նիստերն առնուազն երեք օր կը տեւեն :

348. Գաւառական կրթական Տեսչութիւնք պէտք է միշտ իրարու հետ յարաբերութեան մէջ գտնուին եւ ուշադրութեան արժանի խնդիրները իրարու հաղորդեն, որպէս զի գլխաւոր կարգադրութեանց մէջ ըստ կարելի-

ւոյն սկզբանց եւ տեսակէտներու միօրինակութիւն հաստատուի եւ փոխադարձաբար իրարու փորձառութենէն օգտիլ կարենան :

349. Իւրաքանչիւր Գաւառական Տեսչութիւն կը բննէ եւ իր գիտողութիւններովը հանդերձ Կեդրոնական կրթական Տեսչութեան վաւերացմանը կը ներկայէ իր գաւառին մէջ կազմուած կրթական ընկերութեանց կանոնադրները, ինչպէս եւ վանական եւ բարեգործական վարժարանաց հաշիւները, ուսմանց ծրագիրներն ու կանոնադրները :

350. Իւրաքանչիւր Գաւառական կրթական Տեսչութիւն Օրինաց 321 յօդուածին սահմանած տեղեկագիրները կը ներկայէ թէ Կեդրոնական կրթական Տեսչութեան եւ թէ Գաւառական Ժողովին :

4. ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ԵԿԱՄՈՒՏ ԵՒ ԱՐԿՂ

251. Իւրաքանչիւր գաւառ իր ընդհանուր կրթութեան պիտոյից համար կուենայ հաստատուն եկամուտ եւ արկղ :

(Հաստատուն եկամուտ)

352. Հաստատուն եկամտի աղբիւրներն են՝

1. Գաւառին մէջ գտնուած այն աղբային կալուածներն որ մասնաւոր տեղւոյ կամ հաստատութեան սեփականութիւն չեն :

2. Յանուն գաւառին ընդհանուր կրթութեան եղած կտակներն ու նուէրները, որոց տնօրինութիւնը մասնաւոր անձի մը կամ մարմնոյ չէ յանձնուած :

3. Գաւառական կրթական արկղի հասոյթին տասներորդ մասը :

(Կըլ-իւն - ռիւ)

253. Գաւառական ընդհանուր կրթութեան Արկղի աղբիւրներն են՝

1. Հաստատուն եկամտի տարեկան հասոյթը :

2. Գաւառական սնտուկի հասոյթին առնուազն երրորդ մասը :

3. Մասնաւոր նպաստք եւ նուէրք :

4. Գաւառական ուսումնարանէն գոյացած հասոյթը (Յօդ. 459) :

5. Արտօնագրաց տուրքը (Յօդ. 290 բ. գ. եւ 308) :

6. Այն վանօրէից հասոյթին չորրորդ մասը որք վարժարան չունին :

354 ա. Գաւառական կրթութեան ընդհանուր պիտոյից համար՝ սահմանի ալ հաստատուն եկամտին տնօրէնութիւնը Գաւառական վարչական Խորհրդոց կը վերաբերի. իսկ կրթական Արկղինը՝ Գաւառական կրթական Տեսչութեանց, որք իրենց տարեկան տեղեկագրոց հետ կը ներկայեն Գաւառական ժողովոց եւ իրենց մատակարարութեան հաշիւներն :

Բ. Յաջորդ տարուան պիւտճէն պէտք է ներկայեն տարազլիսէն զէթ երկու ամիս առաջ :

355. Գաւառական կրթութեան ընդհանուր պիտոյից հաստատուն եկամուտը անհպելի է եւ անոր, ինչպէս եւ կրթական արկղի հասոյթը իր նպատակէն զատ ու եւ է բանի չի կրնար դո՛ւժածուիլ :

356. Գաւառական ժողովք եւ վարչութիւնը պարտաւոր են ամէն ջանք եւ միջոց ի դորձ դնել գաւառաց ընդհանուր կրթութեան պիտոյից եկամուտներն անեցնելու :

5. ԴԻԻԱՆ

357. Գաւառական կրթական Տեսչութիւնը իրենց դիւանը կունենան եւ անոր կարգադրութիւնն ու իրենց յաջորդին յանձնումը կը կատարեն Օրինաց 331 յօդուածին համաձայն :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՅՅԵԼՈՒ ՏԵՍՈՒԶԲ

1. ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՑ

358 ա. Իւրաքանչիւր գաւառ իր ընդարձակութեան ու վարժարանաց թուոյն համեմատ կրթական շրջանակներու կը բաժնուի եւ իւրաքանչիւր շրջանակի գալրոցաց եւ ստորին ուսումնարանաց հսկողութիւնը մէկ Այցելու Տեսչի կը յանձնուի :

Բ. Դպրոցաց եւ ուսումնարանաց հսկողութիւնը կրնայ մէկ Այցելու Տեսչի յանձնուիլ՝ եթէ ուսումնարանաց թիւը հինգէն աւելի չէ եւ Այցելու Տեսչը Օրինաց 353 յօդուածին տրամադրած Արտօնագիրն ունի :

359 ա. Գաւառի մը կրթական շրջանակաց թիւը Գաւառական Տեսչութեան առաջարկութեամբ Գաւառական ժողովը կորոչէ եւ Կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնը կը հաստատէ :

Բ. Մայրաքաղաքս ու իր արուարձանները երկու կրթական շրջանակի կը բաժնուին :

2. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՅԵԼՈՒ ՏԵՍՉԱՑ

360 ա. Այցելու Տեսչաց ընտրութիւնը Գաւառական կրթական Տեսչութիւնը կը ընեն եւ Կեդրոնական կրթական Տեսչութիւնը կը վաւերացնէ. իսկ անոնց ռոճիկը եւ այցելութեանց ծախսերը նոյն Տեսչութիւնը կը սահմանեն եւ Գաւառական ժողովը կը վաւերացնեն :

Բ. Գաւառական ժողովք կրնան Գաւառական կրթական Տեսչաց ընտրութիւնը կամ անոր վաւերացումը, ինչպէս եւ ռոճիկի եւ այցելութեանց ծախսերու որոշումը իրենց վերադառնալ :

գ. Մայրաքաղաքիս Այցելու Տեսչաց ընտրութիւնն ու անուանումը վարչական Կազմակերպութեան Օրինաց 16րդ յօդուածին համաձայն կը ըլլայ :

361. Այցելու Տեսչը նախ երկու տարուան համար կը նշանակուին եւ յետոյ վեց տարուան համար կը հաստատուին իրենց պաշտօնին մէջ (Յօդ. 221 բ. եւ գ.) :

362. Ստորին եւ Բարձրագոյն գալրոցաց Այցելու Տեսչը ընտրուելու համար զէթ Բարձրագոյն գալրոցի վարժապետի վերջնական ընդհանուր Արտօնագիր (Յօդ. 297, 300 եւ 306 Գ.) ունենալու է :

363. Ստորին ուսումնարանաց Այցելու Տեսչը ընտրուելու համար զէթ Ստորին ուսումնարանի ուսուցչի վերջնական ընդհանուր Արտօնագիր (Յօդ. 297, 300 եւ 306 Գ.) ունենալու է :

364. Օրինաց 218, 219, 221 գ., եւ 222, 223 ա. 224-237 յօդուածները Այցելու Տեսչաց ալ կը վերաբերին :

Յ. ՊԱՇՏՈՆ, ՊԱՐՏԻՔ ԵՒ ՅԱՐԱՔԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

365. Այցելու Տեսուչ պաշտօնն է 1. իրենց չըրջանակին մէջ գտնուած բոլոր թաղային, բարեգործական, վանական և մասնաւոր կրթական հաստատութեանց անմիջական հսկողութիւնը, 2. հաստատեալ Օրինաց և կանոնաց և կեդրոնական կամ Գաւառական Տեսչութեան հրահանգաց գործադրութիւնը և 3. սահմանեալ քրէնումութեանց (Յօդ. 290 գ. պրբ.) կատարումը:

366. Այցելու Տեսուչ իրենց հսկողութիւնը կը կատարեն կեդրոնական կամ Գաւառական կրթական Տեսչութեան մասնաւոր հրահանգաց համաձայն չարունակ վարժարաններն այցելելով և հարկ դատած տոններին Հոգարարձուներէն և Տեսուչներէն տեղեկութիւնք առնելով, և զէթ վեց ամիսն անգամ մը կատարեալ կերպով կը բնեն իւրաքանչիւր վարժարանի ներքին և արտաքին վիճակը և ըստ այնմ կը պարտաւորեն իրենց տարեկան տեղեկագիրը:

367. Այցելու Տեսուչ իրենց այցելութեանց միջոցին ուշադրութիւն կը դարձնեն զլիաւորապէս՝ 1. աշակերտաց կրթութեան, վարուց և առողջութեան վիճակին և անոնց կանոնաւոր կերպով դպրոց յաճախելուն, 2. վարժարանաց ներքին կազմակերպութեան և բարեկարգութեան և օրացրութեանց և ցուցակաց կանոնաւոր գործածութեան, 3. վարժարանաց շէնքերու և գրասենցանաց, դասական միջոցաց և մատենադարանաց, ինչպէս և բոլոր գոյից վիճակին, 4. պաշտօնէից և Հոգարարձուաց պաշտօնավարութեան, 5. դիտողութեանց տետրի պարունակութեան, 6. Հոգարարձուաց և ներքին Տեսչաց պաշտօնական [գիւանի] արձանագրութեանց և թղթաց վիճակին, 7. Պաշտօնէից սոճկի կանոնաւոր վճարման և վարժարանաց հաշիւներուն և 8. դպրոցական շինութեանց և նորոգութեանց:

368. Այցելու Տեսուչ իրենց զլիաւոր դիտողութիւններն ու հրահանգները մասնաւոր պաշտօնագրով կը հաղորդեն Հոգարարձուաց կամ ներքին Տեսչաց:

369. Այցելու Տեսուչ մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնեն դասատուութեանց եղանակներուն և կերպերուն, անոնց Օրինաց պահանջած ուղղութիւնը [Յօդ. 74] կուտան և գործնական կերպով կը հրահանգեն վարժապետները:

370 ա. Այցելու Տեսուչ իրենց այցելութեանց միջոցին միշտ կը տեսակցին և կը խորհրդակցին վարժարանաց Հոգարարձուաց և Թաղային Վարչութեանց և Ժողովոց անդամոց, ինչպէս և այլ ազդեցութեան տէր անձանց հետ, կառաջարկեն անոնց ինչ որ կրթութեան բարգաւաճմանը համար օգտակար և կարեւոր կը դատեն և կը յորդորեն զանոնք առ այն իրենց Զանգերն ու Զանգարութիւնը չխնայելու:

Բ. Նմանապէս կը յորդորեն դպրոցական պաշտօնեաներն իրենց պարտուց անթերի կատարման, կօշնեն անոնց իրենց խորհուրդներով, կը պաշտպանեն անոնց իրաւունքները, կը քաջալերեն վարժապետական ժողովոց դումարումները և կը Զանան ներկայ ըլլալ և արդիւնաւոր ուղղութիւն տալ անոնց ընթացքին:

371. Այցելու Տեսուչ ներկայ կըլլան Թաղային Վարչութեանց և Ժողովոց նիստերուն՝ երբ անոնց օրակարգին մէջ կրթութեան վերաբերեալ խնդիր կայ և եթէ անգամ չեն՝ միայն ձայն կուենան:

372 ա. Այցելու Տեսուչ երեք ամիսն անգամ մը ցուցակած, իսկ դպրոցական տարեգլխուն, իրենց շրջանակին բոլոր թաղային և այլ վարժարանաց քննութիւնները կատարելէ ետք, ընդհանուր տեղեկագիր կը ներկայեն Գաւառական Տեսչութեան՝ հանդերձ իրենց դիտողութիւններովն ու առաջարկութիւններովը:

Բ. Երեք տարին անգամ մը տարեկան տեղեկագիրը պէտք է օրինաց 321 յօդուածի բ. պարբերութեան տըրամադրութեանց համաձայն ըլլայ:

4. ԴԻՒԱՆ

373. Այցելու Տեսուչ պարտաւոր են 1. իրենց տեսչութեան և կարգադրութեանց կանոնաւոր արձանագրութիւնը բռնել, 2. վարժարանաց, աշակերտաց, պաշտօնէից կանոնաւոր ցուցակներն առնելու, 3. իրենց ընդունած պաշտօնական թղթերուն հակիրճ բովանդակութիւնը յատուկ տետրի մը մէջ կարգաւ նշանակել և 4. իրենց յղած պաշտօնական դրութեանց և տեղեկագրոց պատճէները պահել:

Բ. Այցելու Տեսուչ պարտաւոր են այդ բոլոր պաշտօնական թղթերը խնամօք պահպանել և իրենց հրաժարման միջոցին իրենց յաջորդին յանձնել կանոնաւոր

ցուցակով և անկէ ընկալագիր առնելով Գաւառական Կըրթական Տեսչութեան ներկայել :

ԳԼՈՒԽ ԶՈՐՐՈՐԴ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀՈԳԱՐԱՐԺՈՒԹԻՒՆՔ

ԴՊՐՈՑԱՑ ՀՈԳԱՐԱՐԺՈՒԹԻՒՆՔ

1. ՀՈԳԱՐԱՐԺՈՒԹ

374. Թաղին կողմէն վարժարանաց անմիջական հսկողութիւնն ու մատակարարութիւնը կընեն թաղային Կրթական Հոգաբարձութիւնը, որք թաղային ժողովներէն կընտրուին և Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան կը հաստատուին :

375 ա. Հոգաբարձու կրնան ընտրուիլ առ նուազն 25 տարեկան, բարի վարույ տէր, խոհական և լուսաւորեալ կամ կրթութեան բարեկամ անձինք :

բ. Չեւնչառ տիկիներ և օրիորդներ ալ կրնան Հոգաբարձու ընտրուիլ մանաւանդ՝ երկսեռ և աղջկանց վարժարանաց համար :

376. Հոգաբարձուաց ընտրութիւնը գալրացական տարեգլխէն ամիս մը առաջ կը կատարուի, իրենց պաշտօնը նոյն տարեգլխուն կսկսի և երկու տարի կը տևէ :

377. Եթէ թաղին մէջ գալրոցին նպաստելու նպատակաւ կազմուած ընկերութիւն կայ՝ թաղային ժողովը կրնայ նոյն ընկերութեան անդամաց մէջէն ընտրել նախընթաց 375 յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն Հոգաբարձուն կամ փոխ—Հոգաբարձուն (Յօդ. 381) :

378 ա. Միացեալ թաղերու (Յօդ 23) գալրոցաց Հոգաբարձուները թաղային ժողովները կընտրեն միացեալ նիստ կազմելով :

բ. Նոյն եղանակաւ կը կատարեն և իրենց համարաւորութիւնը :

379. Թաղական ժողովը չեն կրնար Հոգաբարձու կամ փոխ—Հոգաբարձու մը հրաժարեցնելու առանց կանխաւ իրենց օրոշումը Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան ծանուցանելու :

380. Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնը երբ կատարէ թէ Հոգաբարձու կամ փոխ—Հոգաբարձու մը պարտադանդութեան կամ յանցանաց մէջ կը գտնուի՝ բացատրութիւն կուզէ գտնոնք ընտրող թաղային ժողովէն և՛ եթէ բացատրութիւնը գոհացուցիչ չի գտնէ՝ անանց պաշտօնանկութիւնը կառաջարկէ : Եթէ մինչև երեք ամիս իր առաջարկութիւնը նկատողութեան չառնուի՝ ինք կը հրաժարեցնէ նոյն Հոգաբարձուն կամ փոխ—Հոգաբարձուն և անոր տեղ ուրիշ մը կարգէ առժամանակեայ կերպով մինչև որ թաղային ժողովը նոր Հոգաբարձուի կամ փոխ—Հոգաբարձուի ընտրութիւնն ընէ :

2. ՓՈՒ—ՀՈԳԱՐԱՐԺՈՒԹ

381. Թաղային ժողովը Հոգաբարձուին ընտրութիւնը կատարելէ ետք անոր կարծիքն առնելով փոխ—Հոգաբարձու մը ևս կրնորեն, որ Հոգաբարձուին բացակայութեանը անոր պաշտօնը կը վարէ իր անձնական պատասխանատուութեանը ներքե :

382. Օրինաց 375 յօդուածին տրամադրութիւնը քը փոխ—Հոգաբարձուաց ալ կը վերաբերին :

3. ՕԳՆԱԿԱՆ—ՀՈԳԱՐԱՐԺՈՒԹ ԵՒ ԽՆԱՄԱԿԱՆՈՒՆԻՔ

383. Մանչ տղայոց գալրոցաց համար Հոգաբարձուք կընեն ձեռնչառ անձերէ (Յօդ. 375) Օգնական—Հոգաբարձութիւնը ընտրել, իսկ աղջկանց կամ երկսեռ գալրոցաց համար պէտք է մէկ կամ երկու ձեռնչառ Խնամակալուհի ընտրեն :

384. Օգնական—Հոգաբարձութիւնը և Խնամակալուհիք անձնատէս պաշտօնական պատասխանատուութիւն չեն ունենար և իրենք իրենց ու է կարգադրութիւն չեն ընեն, այլ միայն խորհրդատու ձայն կուենան :

385. Օգնական—Հոգաբարձուաց և Խնամակալուհեաց պաշտօնն է գալրոցները այցելել և իրենց ղիտողութիւնը :

թիւնքն այցելուաց տեարին մէջ նշանակել կամ զանաւոր ուղղակի Հոգարարձուին հաղորդել, աշակերտները խրատուել և օրաշտօնեաները բաժանել և ամեն դպրոցական խնդրոց մէջ Հոգարարձուաց օգնել :

4. ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ

386 ա. Հոգարարձուք կրնան իրենց պատասխանատուութեանը ներքե գործակալ մը աւանդել և անոր յանձնել վարձարանաց չէնքին, գոյից և մատակարարութեան վերաբերեալ գործերը :

բ. Գործակալաց ընտրութիւնը Հոգարարձուք կրնան և թաղային ժողովք կը վաւերացնեն :

գ. Գործակալք կրնան վարձատրութիւն ստանալ, որուն քանակութիւնը թաղային ժողովք կորոշեն :

5. ՊԱՇՏՈՆ, ՊԱՐՏԻՔ ԵՒ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

387. Հոգարարձուաց պաշտօնն ու պարտիքն են՝

1. Հաստատուել Օրէնքն ու կանոնները և թաղային ժողովոց և Բարձրագոյն կրթական իշխանութեանց հրահանգներն ու արշուժները գործադրել :

2. Ըստ կարելոյն յաճախ այցելել դպրոցները և 3-4 շաբաթը անգամ մը ի խորհուրդ գումարել Օչնա-կան-Հոգարարձուներն ու Խնամակալութիւնները :

3. Օգնել բանիւ և գործով դպրոցականն պաշտօնէից և հսկել որ անոնք իրենց պաշտօնը խղճի մասը կատարեն :

4. Հսկել աշակերտաց վարաց և կրթութեան և դպրոցաց ներքին բարեկարգութեան վրայ :

5. Վարձարանաց չէնքն ու գոյքերը լու վիճակի մէջ պահել :

6. Վարձարանաց հաստատուն եկամտից և արկղին աղբիւրները աճեցնել և արտաշովել և ծախքերը բանաւոր խնայողութեամբ ընել :

7. Պաշտօնէից ուժիկները ժամանակին և ճշգրտութեամբ վճարել և աշակերտաց թոշակները կամ կըրթական տուրքը անհրաժեշտ հաւաքել :

8. Վարձարանաց բոլոր պիտոյքը ժամանակին հոգալ :

9. Աշակերտաց կանոնաւոր երթեւեկութեանը մեծ հոգ տանիլ և ծնողաց պարտաւարանցութեանց նկատմամբ Օրինաց տրամադրութիւնը անաշուտակց գործադրել (Յօդ. 51) :

388. Թաղային ժողովք կրնան իրենց ընտրած Հոգարարձուաց պաշտօնն ու պարտաւարութիւնը մասնաւոր կանոնադրութեամբ դնել. բայց այդ կանոնադրութիւնը պէտք է Օրինաց տրամադրութեանց և Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան հրատարակելի կանոնադրին համաձայն ըլլայ և Կեդրոնական կամ Փաւստական Կըրթական Տեսչութեան վաւերանայ :

389. Հոգարարձուք և Փոխ-Հոգարարձուք ներկայ կըլլան Թաղային ժողովոց նիստերուն՝ երբ անոնց օրակարգին մէջ կրթութեան վերաբերեալ խնդիր կայ և՛ եթէ անգամ չեն՝ միայն ձայն կուենան :

390 ա. Հոգարարձուք չեն կարող իրենց իրաւասութենէն վեր կարգադրութիւններ ընել: Արտաքին կարգի տնօրէնական պարագաներու մէջ բացառութիւն կրնայ ըլլալ, բայց պէտք է ամիջապէս գործին տնօրէնականութիւնը բացատրեն և եղած անօրինութեան վաւերացումը խնդրեն :

բ. Փաւստական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը, ինչպէս և թաղային ժողովք կրնան բարեփոխել կամ ոչնչացնել եղած անօրինութիւնը՝ եթէ զայն Օրինաց համաձայն չի գտնեն և անոր տնօրէնականութիւնը չընդունին :

391. Հոգարարձուք մեծ փոյթ տանելու են որ թաղին ազրատ մանկունքը կրթութենէ զուրկ չի մնան (Յօդ. 50 բ.) :

392. Հոգարարձուք պէտք է բժիշկի գտնուած տեղերը միշտ անոր օգնութեամբ դիմեն դպրոցաց տնօրէն, պաշտական պայմաններուն մասին խորհրդակցելու համար :

393. Հոգարարձուք թաղային վարչութեան և Քաճանայից աջակցութեամբը ամէն տարի ապրիլ ամսու մէջ թաղին բոլոր դպրոցական տարիք (Յօդ. 49, 58 և 78) տնեցող աղայոց ցուցակը շինելու են, որպէս զի դպրոցականն նոր չըջանի սկիզբը ներկայ աշակերտաց հետ բող-դատեն և դպրոց չյաճախողներու մասին բացատրութիւն տղեն :

394. Հոգարարձուք ամէն ջանք ի գործ դնելու են որ թոշակաց հաւաքում և այլ գրամական գործողու-

թիւնք դարձնողական պաշտօնէից վրայ չի ծանրանալ, այլ ու է ուրիշ եղանակաւ կատարուին:

395 ա. Հոգարարձուք կամ Գործակալք պէտք է իրենց ըրած ծախքերը հաստատող ընկալազիրներ առնեն անոնցմէ որոց հետ որ դրամական յարաբերութիւնը կու- նենան:

Բ. Նմանապէս պէտք է իւրաքանչիւր դարձնողական պաշտօնէի հետ մասնաւոր պայմանագիր կնքեն Օրինաց տրամադրութեանց համաձայն [Յօդ. 490]:

396. Հոգարարձուք իրենց պատասխանատուութեան ներքե կրնան մինչև հինգ օսմանեան ոսկի արտա- րոյ կարգի ծախք ընել:

397. Հոգարարձուք 3 ամիսն անգամ մը ցուցակաձեւ եւ ամէն տարեգլխու ընդհանուր տեղեկագիր իր ներկա- յեն Թաղային Ժողովոց եւ Գաւառական կամ Կեդրոնա- կան Կրթական Տեսչութեան իրենց խնամոց յանձնուած դպրոցաց ներքին եւ արտաքին վիճակին վրայ՝ հանդերձ իրենց գիտողութիւններովն ու առաջարկութիւններովը:

398. Հոգարարձուք իրենց տարեկան հաշիւները կը ներկայեն Թաղային Ժողովոց, որք յատուկ մասնախմբ- րերու կը յանձնեն անոնց քննութիւնը: Հաշուեքննիչ մասնախումբը պէտք է հաշիւները ընկալողքաց հետ մի առ մի բաղդատեն եւ քննութիւնը կատարելէ ետք ներ- կայեն զայն Թաղային Ժողովին: Թաղային Ժողովը հաշ- ուեցուցակը երկու շաբաթ ի տես Ժողովրդեան կախելէ եւ եղած գիտողութիւնները նկատողութեան առնելէ ետք կը վաւերացնէ եւ կը ներկայէ Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան կրկին օրինակաւ, որք քննելով կը ներկայեն Վարչական Խորհրդին:

399. Հոգարարձուք դպրոցական տարեգլխէն գէթ երկու ամիս առաջ կը ներկայեն Թաղային Ժողովին դպրոցաց յաջորդ տարուան պիւճէն: Թաղային Ժողովը զայն քննել եւ վաւերացնելէ ետք կը ներկայեն Կեդրո- նական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութեան ի վա-ւերացումն:

400. Հոգարարձուք պէտք է Այցելու Տեսչոց պահանջած ամեն տեղեկութիւն տան եւ անոնց հրահանգ-

ները ճշգիւ գործադրեն, եւ՝ եթէ ու է օրինաւոր պատ- ճառ ունին զանոնք չի գործադրելու՝ պէտք է անմիջա- պէս Գաւառական կամ Կեդրոնական Կրթական Տեսչու- թեան տեղեկագրեն:

401. Հոգարարձուք կարգադրութիւն մ'ընելէ ա- ռաջ պէտք է Տեսուչ — վարժապետին կամ վարժուչոյն, եւ՝ եթէ վարժապետական խորհուրդ կայ՝ եւ անոր կարծի- քըն առնուն:

402. Հոգարարձուք ու է գիտողութիւն կամ յանդիմանութիւն պէտք չէ ընեն պաշտօնէից ի ներկա- յութեան տշակերտաց:

6 ԴԻՒԱՆ

403. Հոգարարձուք պէտք է՝ 1. իրենց ըրած ո- րոշմանց եւ կարգադրութեանց արձանագրութիւնը ըրո- նեն: 2. ընդունած պաշտօնական թղթերը պահեն եւ զա- նոնք ընդունելութեան կարգովը տետրակի մը մէջ նշա- նակեն: 3. իրենց յղած թղթոց պատճէնները պահեն: 4. պաշտօնէից պայմանները յատուկ տետրի մը մէջ ար- ձանագրեն: 5. վարժարանի հաշուետու մարմնը եւ զոյից ցուցակը կանոնաւոր եղանակաւ բռնեն եւ 6. այդ բոլորը իրենց հրաժարման միջոցին իրենց յաջորդին յանձնեն ցուցակաւ եւ տնկէ ընկալազիր առնելով Թաղային Ժողո- վին ներկայեն:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱՅ ՀՈԳԱՐԱՐԶՈՒԹԻՒՆՔ

404 ա. Իւրաքանչիւր Ուսումնարան իր յատուկ Հոգարարձուն կունենայ:

Բ. Եթէ ուսումնարանը Թաղային դպրոցին հետ մէկ յարկի տակ գտնուի՝ երկուքին Հոգարարձութիւնը կրնայ մէկ անձի յանձնուիլ:

405. Հոգարարձուք իրենց պատասխանատուութեանը ներքե կրնան մինչև տասն օսմ. ոսկի արտա- րոյ կարգի ծախք ընել:

406. Օրինաց 374-392, 394, 395 եւ 397-403 յօդուածները ուսումնարանաց Հոգարարձուց ալ կը վերաբերին:

ՄԱՍԻՆ ՎԵՅԵՐՈՐԴ

ԱՌԺԱՄԱՆԱԿԵԱՅ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԷՔ

407. Երբ հնար ըլլայ վարժապետանոց և վարժաւիւնոց, ինչպէս և բարձրագոյն առօրինակ մասնագիտական և ուսումնական հաստատութիւններ հիմնել՝ Ազգ. ժողովը անոնց խրաբանչիւրին համար մասնաւոր օրէնք կը հաստատէ:

408. Մինչև որ Օրինաց տրամադրած Գաւառական Տեսչութիւններն ու Այցելու Տեսուչները հաստատուին՝ Գաւառական Տեսչութեանց պաշտօնը Ռաւմաական Խորհուրդները կը վարեն՝ որ որ նոյն Խորհուրդները կան. իսկ որ որ չկան՝ Կեդրոնական Կրթական Տեսչութիւնը ինք Այցելու Տեսուչներ կը նշանակէ և անոնց միջոցաւ կը կատարէ իր հսկողութիւնը կամ ուղղակի յարարերութիւն կը հաստատէ Հոգարարձուաց հետ:

409. Մինչև որ Թաղային Վարչութեան կազմակերպութեան Օրէնքը հրատարակուի և գործադրութեան գրուի և ներկայ Օրինաց տրամադրութեանց համաձայն Կրթական Հոգարարձուաց [Յօդ. 374 և 404] ընտրութիւնները կատարուին՝ վարժարանաց հսկողութիւնն ու մատակարարութիւնը Թաղական Խորհուրդներէն կազմուել Հոգարարձութիւնը կը նեն ըստ առաջնոյն:

410. Մինչև որ գոյրոցական հաստատուն եկամուտներն ու արկղները Օրինաց տրամադրութեանց համաձայն կազմութիւն ստանան (Յօդ. 36, 38 և 122) Թաղային անուակներու հասոյթին աւանդուն կէսը կրթութեան կը յատկանայ:

411. Ազգային վարժարանաց շէնքերն ու անոնց յարակից մասերը, գրասեղաններն ու վարժարանաց ներքին կազմութիւնը պէտք է Օրինաց և հրահանգաց օրհանջած միճակին մէջ գրուին—շէնքերը առատաւելն հինգ տարուան, գրասեղաններն առատաւելն երկու, իսկ ներքին կազմութիւնը մինչև 1882—1883 գոյրոցական տարւոյն սկիզբը [Մայիս]:

412 ա. Ներկայ Օրինաց հրատարակութենէն ա.

առջ գործադրութեան գրուած ուսմանց ծրագիրները միայն մինչև 1884-82 գոյրոցական տարւոյն վերջը կրնան գործադրուիլ:

Բ. Այդ օրացմանաժամը լրանալէ ետք ամէն ծրագիր, որ Օրինաց տրամադրութեանց համաձայն և Կեդրոնական կամ Գաւառական Տեսչութենէն վաւերացած չէ՝ առ ոչինչ կը համարուի և զոյն գործադրող Հոգարարձուք և օրհանդէսը յանցաւոր կը դատուին:

413 ա. Արտօնութիւն կը տրուի Կեդրոնական Կրթական Տեսչութեան որ ներկայ Օրինաց հրատարակութեան միջոցին պաշտօնի մէջ գտնուող վարժապետաց և վարժուհեաց երեք տարուան համար վկայագրեր տայ իւրաքանչիւրին իր կարողութեան համեմատ, եթէ ստուգէ որ 1. Օրինաց պահանջած տարիքն (Յօդ. 17, 186, 187 և 211), 2. բարի վարք և 3. փոքր չափէ իրենց ստանձնած պաշտօնին պահանջած հմտութիւնքն ու յարմարութիւնն ունին:

Բ. Այդ վկայագիրն ստացողները եթէ երեք տարին լրանալէ ետք Օրինաց սահմանած բնութիւնը տալով Արտօնագիր չստանան [Յօդ. 306 Ա.—Ե], այնուհետեւ վարժապետութեան պաշտօն վարելու իրաւունքէն կը զրկուին:

414. Օրինաց 295 յօդուածի տրամադրութիւնները այն վկայագիրը խնդրողներուն ալ կը վերաբերին:

415. Նախընթաց 413 ըդ. յօդուածին տրամադրած վկայագիրը չունեցող վարժապետք և վարժուհիք կրնան իրենց պաշտօնը շարունակել մինչև 1882 Մայիս. իսկ առանց որ Օրինաց հրատարակութենէն վերջ պաշտօնի կը կազմին՝ պէտք է կամ Օրինաց 289 ա. յօդուածին պահանջած բնութիւնը կամ 413 ըդ. յօդուածին տրամադրած վկայագիրն ստանան. եթէ ոչ՝ Օրինաց 229 ըդ. յօդուածի ա. պարբերութեան տրամադրութեանց համաձայն կը դատուին. եթէ նոյն յօդուածի Բ. պարբերութեան տրամադրութեան ներքեւ չեն լցնար:

416. Մինչև 1884 Մայիս Արտօնագիր խնդրող պաշտօնէից համար երկու տարին անգամ մը բնութիւնը տեղի կունենան, որոց օրն ու անգը Կեդրոնական կամ Գաւառական Կրթական Տեսչութիւնը կը հրատարակէ. բայց ի պահանջել հարկին տրտաւոյ կազմի բնութիւնը ալ կրնան ըլլալ:

417. Ներկայ Օրէնքը հրատարակուած օրէն նա-
խորդ Ուսումնական Խորհրդոց հրատարակած ծրագիրնե-
րը, կանոնադրներն ու հրահանգները կը ջնջուին եթէ
Օրինաց 412 ա. յօդուածին տրամադրութեանց ներքեւ չեն
լցնար:

418. Ուսումնական Խորհուրդներէն վաւերացած
դասագրքերը վաւերական կը համարուին միայն մինչ ՚ի
սպառումն այն օրինակաց, որոց տպագրութիւնը արդէն
եղած է ներկայ Օրինաց հրատարակութեան միջոցին:

419 ա. Ներկայ Օրէնքը երկու տարին անգամ մը
վերաքննութեան կենթարկուի ըստ առաջարկութեան կեդ-
րոնական Կրթական Տեսչութեան և որոշման Ազգ. Ժողո-
վոց:

Բ. Եթէ վերաքննութիւնը տեղի ունենայ Օրէնքը
նոր տպագրութեամբ կը հրատարակուի հանդերձ բարե-
փոխեալ կամ յաւելեալ յօդուածոց առանձին ցուցակու:

420. Ազգային Ժողովը Պատրիարքին և Վարչական
Խորհրդին կը յանձնէ ներկայ Օրինաց գործադրութիւնը:

ՅԱՆԿ ՆԻՒԹՈՑ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ. — Թաղային Կրթական հաստատութիւնք]

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ. —

Մաղկոց 1—20

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ. — Թաղային դպրոցք.

Ա. — Կազմութիւն դպրոցական թաղի 21—24

Բ. — Պարտիք եւ իրաւունք թաղին

1. Պայմանք հիմնարկութեան դպրոցի, դպրոցատեղիք եւ այլ պիտոյք 25—35

2. Դրամական միջոցք 36—48

Գ. — Պարտիք եւ իրաւունք ծնողաց եւ աշակերտք

1. Պարտիք եւ իրաւունք ծնողաց 49—57

2. Աշակերտք 58—64

Դ. — Ներքին կազմութիւն դպրոցաց

1. Աստիճանք եւ նպասակ, ուսմանց ծրագիրք եւ միջոցք 65—74

2. Կազմութիւն կարգաց 75—79

3. Երկսեռ դպրոցք 80 և 81

4. Ժամանակ ուսման եւ պարապոյ 82—86

5. Քննութիւնք, կարգափոխութիւնք, վիճակացոյցք, վկայագիր եւ հանդէս 87—90

6. Օրագրութիւն եւ ցուցակք 91

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ. —

Ա. — Կրկնիչ վարժարանք 92—101

Բ. — Երեկոյեան եւ կիրակնօրեայ վարժարանք 102—115

ԳԼՈՒԽ ԶՈՐՐՈՐԴ. — Թաղային ուսումնարանք:

Ա. — Իրաւունք եւ պարտիք թաղին

1. Պայմանք հիմնարկութեան, շէնք եւ այլ պիտոյք 116—120

2. Դրամական միջոցք 121 և 122

Բ. — Ներքին կազմութիւն ուսումնարանաց

1. Աստիճանք եւ նպատակք, ուսմանց ծրագիրք եւ միջոցք 123—139

2. Կազմութիւն կարգաց 140—144

3. Աշակերտք եւ աշակերտութիւնք 142—151

4. Քննութիւնք եւ ժամանակ ուսման եւ պարապոյ 152—155

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ. — Կեդրոնական եւ Գաւառական ուսումնարանք

Ա. — Կեդրոնական ուսումնարան 156—158

Բ. — Գաւառական ուսումնարան 159—163

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ՝ — Կրթական հաստատութիւնք՝ որոց կազմութիւնը ներկայ
օրէնքով չէ սահմանուած :

Ա. — Վանական միաբանութեանց վարժարանք	164—168
Բ. — Բարեգործական կրթական հաստատութիւնք	169—173
Գ. — Մասնաւոր վարժարանք	174—177

ՄԱՍՆ ԶՈՐՐՈՐԴ՝ — Կրթական պաշտօնեայք

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ :

Ա. — Դպրոցաց պաշտօնեայք :

1. Տեսուչ-վարժապետք կամ վարժուհիք	178—185
2. Վարժապետք եւ վարժուհիք	186—192
3. Օգնական-վարժապետք կամ վարժուհիք	193—197
4. Օգնական-աշակերտք կամ աշակերտուհիք	198 և 199

Բ. — Ուսումնարանաց պաշտօնեայք

1. Տեսուչ եւ փոխ-Տեսուչ	200—209
2. Ուսուցիչք կամ ուսուցչուհիք	210—212
3. Ուսուցչաց Խորհուրդ	213—215
4. Օգնական-ուսուցիչք կամ ուսուցչուհիք	216 և 217

Գ. — Ընդհանուր իրաւունք եւ պարտիք պաշտօնէից	218—237
---	---------

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ՝ — Պատրաստութիւն կրթական պաշտօնէից

Ա. — Պատրաստութիւն դպրոցաց մէջ	238—246
Բ. — Պատրաստութիւն մանկավարժական դասարանաց մէջ	247—266
Գ. — Պատրաստութիւն բարձրագոյն ուսումնարանաց մէջ	267—270

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ՝ — Ինքնակրթութիւն կամ կատարելագործութիւն կրթական
պաշտօնէից :

Ա. — Մրցում	271 և 272
Բ. — Մանկավարժական դասախօսութիւնք	273—276
Գ. — Վարժապետական ժողովք	
1. Կրթական շրջանակաց վարժապետական ժողովք	277—282
2. Գաւառական վարժապետական ժողովք	283—286
3. Ընդհանուր վարժապետական ժողով	287 և 288

ԳԼՈՒԽ ԶՈՐՐՈՐԴ՝ — Քննութիւնք եւ Արտօնագիրք

Ա. — Քննութիւնք	289—295
Բ. — Արտօնագիրք	296—308

ՄԱՍՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ՝ — Կրթական իշխանութիւնք :

ԳԼՈՒԽ ՍՌԱՋԻՆ : — Կեդրոնական կրթական Տեսչութիւն

1. Ազգային Վարչութեան կրթական Խորհրդական	309—311
2. Ընդհանուր Տնօրէն Ազգային վարժարանաց	312—314
3. Պաշտօն եւ յարաբերութիւնք	315—323
4. Պարտիք	324 և 325
5. Ազգ. կրթութեան ընդհանուր պիտոյից հաստատուն եկամուտ եւ արկղ	326—330
6. Դիւան	331

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ՝ — Գաւառական կրթական Տեսչութիւնք

1. Գաւառական կրթական Տեսուչ	332—336
---------------------------------------	---------

2. Տնօրէն վարժարանաց գաւառին	337—340
3. Պաշտօն, պարտիք եւ յարաբերութիւնք	341—350
4. Հաստատուն եկամուտ եւ արկղ	351—356
5. Դիւան	357

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ՝ — Այցելու տեսուչք

1. Կազմութիւն կրթական շրջանակաց	358 և 359
2. Ընտրութիւն Այցելու Տեսչաց	360—364
3. Պաշտօն, պարտիք եւ յարաբերութիւնք	365—372
3. Դիւան	373

ԳԼՈՒԽ ԶՈՐՐՈՐԴ՝ — Կրթական հոգաբարձութիւնք

Ա. — Դպրոցաց Հոգաբարձութիւնք

1. Հոգաբարձութիւնք	374—380
2. Փոխ-Հոգաբարձութիւնք	381 և 382
3. Օգնական-Հոգաբարձութիւնք եւ Խնամակալութիւնք	383—385
4. Գործակալք	386
5. Պաշտօն, պարտիք եւ յարաբերութիւնք	387—402
6. Դիւան	403

Բ. — Ուսումնարանաց Հոգաբարձութիւնք	404—406
--	---------

ՄԱՍՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ՝ —

Առժամանակեայ տրամադրութիւնք	407—420
---------------------------------------	---------

.....
.....
.....

